

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS

KATEDRA

Cena 2 EUR

Številka 3 • Letnik 3 • Marec 2008

Umazani posli s higienskimi papirjem

Referenca

izobraževalni servis

Jezikovni tečaji Strokovna usposabljanja

Športni programi in zdravje Izobraževanje za duhovno rast

Učenje in trg dela Računalniško usposabljanje

NE ZAMUDI
07/49-02-400

www.referenca.eu
info@referenca.eu

Kavarna & klub Zvezda

Polet med Zvezde!

Brežice	Krško
Černelčeva 3	CKŽ 36
8250 Brežice	8270 Krško

Strežemo izvrstno kavo *illy*
Privoščite si najboljšo!

ŽURMAHER

Servis in storitve za mlade:

Turistični aranžmaji, vse vrste fotokopiranja, tiskanje, prodaja študentskih bonov, brezplačni dostop do interneta, nakup vstopnic za koncerte, mladinske izkaznice

Agencije PUNKT:

Krško	CKŽ 37, Krško, 07/49-05-480
Brežice	Černelčeva 3, Brežice, 07/49-66-116
Sevnica	Trg svobode 1, Sevnica, 07/81-44-355

www.punkt-on.net

SKUPINAZ-REGGIO

www.reggio.si

Zagrebite se. Vsak drugi ponedeljek v mesecu

Ministrstvo za kulturo opozarja: Zaradi izrednega zanimanja za mesečni časopis Katedra nastajajo hude gneče pred trafikami. Prosimo vas, da si pravočasno priskrbite svoj izvod časopisa in pomagate skrajšati čakalne vrste. Več na www.katedra-on.net/seznam.

Katedra, moč besed

Avtor ideje: Aleš Kustec
Vodja projekta: Maja Kaučič
Oblikovalec: Marko Liccardo
Tekstopisec: Matjaž Germ

IN MEMORIAM 6

V svoji politični karieri ni sestavljal le sredinskih in levo-sredinskih koalicij na slovenski politični sceni, ampak se je leta 1989, 1990 in 1991 ukvarjal z mnogo bolj kontroverznimi koalicijami med različnimi republikami, tedaj članicami SFRJ, kjer je bila stava na kocki mnogo višja kot zatem v domačem političnem peskovniku.

POLITIKA 8

Velika Drnovškova lekcija je bila, kako v politiki ne izgubiti živcev. Kako vedno, ne glede na to, kaj se zgodi, kaj te vprašajo in kako te provocirajo, ostaneš miren. In se ne pustiš zmeti. Kajti nikoli, ampak nikoli ne smeš biti negotov. Zmeden. Dezo-orientiran. Vedno je treba dati vedeti, da obvladuješ situacijo.

RAZKRITO 10

To še zdaleč niso edini primeri afer, v katere je bilo vključeno to podjetje. Naj spomnim samo še na spolzke trojanske predore, Onkološki inštitut, Pediatrijo, Klinični center, davčne utaje, kršitve javnega naročanja ... »Nič kriv, nič dolžen« SCT vseeno ostaja skupni imenovalac vseh teh afer.

ZLOČIN IN KAZEN 14

Uvedba dosmrtnega zapora je tako le ponesrečeni poskus represivne oblasti, ki skuša dokazati svojo sposobnost pri obvladovanju kriminalitete preko zviševanja najstrožjih sankcij. Toda brez strokovne podlage, ciljnih raziskav in visoke učinkovitosti organov pregona dejanskega učinka ne bo nikoli dosegla.

DRŽAVLJANSKA VZGOJA 16

Feinbergov zgodovinski oris tako kaže dvoumno podobo javne šole. Po eni strani je očitno, da je bilo njeno osnovno poslanstvo služiti državi oziroma ekonomiji. Po drugi strani pa je - s preprečevanjem otroškega dela, zagotavljanjem enakega dostopa do uglednih družbenih položajev itd. - prinašala mnogo pozitivnega v družbo kot celoto.

IZ DOMAČEGA GNEZDA 18

Vsaj smešno bi bilo, če bi ob razpravi o tematiki iz kulture ali estetike poleg podpisa stalo: general, major ali višji policijski inšpektor. Podobno bi bilo, ko bi ob isti temi pisalo: dipl. jur. ali univ. dipl. inž. grad. Zanesljivo pa sodi general poleg podpisa vojaškega dokumenta ali inšpektor poleg podpisa v policijskem dokumentu.

VOJNA SVETOV 26

Rusija odločno zavrača in nasprotuje samostojnemu Kosovu. Težko bi govorili, da Rusija zavrača neodvisno Kosovo, ker se boji precedensa, ki ga kosovska poteza ustvarja znotraj njihove države. Čečenija, ki najbolj stremi k odcepitvi od Rusije, je pod dobrim nadzorom. Ruska vojska je uspela zadušiti večino uporov čečenskih skrajnežev.

ŠPORT 32

Čeprav se šport otepa politike, je še vedno v veliki meri odvisen od potez politikov. Glavna vez je ravno denar. Olimpijske igre v Pekingju bodo demonstracija gospodarskega razvoja Kitajske, ki bo svetu predstavila sodobne športne objekte, posodobljeno infrastrukturo v prestolnici, povsem drugačen Peking, kot o njem krožijo zgodbe.

POD LUPO 12

Mateja Perger je celo upravičena do 60.000 evrov odpravnine, ki jih, kot je vedno znova zatrjevala, ni prevzela, nikoli pa tudi ni dejala, da se odpravnini odpoveduje. Andrej Bajuk v izjavi za javnost izblebete, da mu je Pergerjeva osebno zagotovila, da je denar vrnila. Kako je torej lahko bil denar, ki splah ni bil prejet, vrnjen?

Jani Sever

INTERVJU 20

»V slovenskem medijskem prostoru je pečat pustil kot dolgoletni pisec Mladine, kjer je sodeloval pri številnih novinarskih presežkih. Po sporni odstavitvi z mesta odgovornega urednika Mladine se je posvetil ustvarjanju novega medija.«

Naslovnica: Jernej Žumer

kolo fon

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS

KATEDRA**Založnik in izdajatelj**Društvo študentov in podiplomcev
Slovenije, Slomškov trg 15
2000 Maribor**Predsednik**Peter Vrtič
peter.vrtic@katedra-on.net**Uredništvo**T: 02 234 9100
F: 02 234 9102
info@katedra-on.net
www.katedra-on.net**Odgovorni urednik**Damir Mlakar
damir.mlakar@katedra-on.net**Namestnica urednika**Daša Purgaj
dasa.purgaj@katedra-on.net**Uredniki**

Matjaž Germ in Marko Krulc

Fotografije

Nika Klampfer in Bisera Zahovič

Oblikovanje in prelom

Denis Kebler

Sodelavci

Dr. Vesna Vuk Godina, Dr. Boris Vežjak, Andrej Adam, Dr. Samir Osmančević, Dario Svetelj, Matjaž Turinek, Gregor Lozar, Matjaž Germ, Jasmina Holc, Franja Pižmoht, Igor Bašin, Januš Rasiewicz, Mateja Ratej, Samo Bohak, Boris Strmšek, Robert Mlakar, Aleš Kustec, Kristjan Jejčič, Aljaž Selinšek, Lučka Zorko, Edwin Munoz, Igor Videčnik, Maja Kaučič in Dražen Crnomat.

Karikatura in strip

Jernej Žumer

Lektoriranje

Barbara Ojsteršek

MarketingBojan Horvat
Gsm: 041 980 903
E-mail: katedra.info@gmail.com**Naklada**

5.000 izvodov

Prispevki avtorjev vedno ne odražajo stališč uredništva. Slovenski akademski in študentski časopis KATEDRA je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo pod zaporedno številko 1027. Katedra je sofinancirana s strani Študentskega sveta Univerze v Mariboru in Ministrstva za kulturo RS.

Kultura za sto evrov, sto evrov za kulturo

Zadnje obdobje je minilo v znamenju smrti. Skoraj zapovrstjo so nas zapustili psiholog dr. Janez Rugelj, nekdanji beograjski nadškof dr. Franc Perko in bivši predsednik države dr. Janez Drnovšek. Za časa svojega življenja, iz več razlogov, verjetno niso bili družno omenjeni v kakšnem novinarskem čtivu, zato mi boste v čast nenavadnosti vrstičenje imen zlahka oprostili. Tudi ime prijaznega starčka iz sosedstva, ki naju je družilo jutranje listanje časopisov ob kavi, se verjetno nikoli ni pojavilo v kakšnem časopisnem uvodniku. Tudi on je umrl. Tiho. Med živimi Slovenija še vedno predseduje Evropski uniji, če niste slučajno že pozabili. Pozabiti, da živimo zgodovinskih šest mesecev, bi bilo povsem mogoče, saj je začetno navdušenje po slabi stari slovenski navadi zamenjala rutina. Kje so koncerti, dogodki, spektakli. Zakaj ni ob slovenskih cestah na vsakih deset kilometrov ogromnih plakatov, ki označajo, da stojijo na najmlajši državi, ki je kadarkoli predsedovala Evropski uniji? Dogaja pa se nam na političnem področju. Odločitev, da ne vržemo še svoje sekire v bitki za Kosovsko polje, se zdi preudarna in smiselna. Odpira pa še eno zgodbo, bitko, če hočete, bitko za medijsko polje v Sloveniji. Po dolgem času se je namreč zgodilo, da je dejanje medijev neposredno vplivalo na politiko. Dnevnikova objava diplomatskih listin je škodovala državi, ampak konstruktivno. Po-

hvale za novinarsko raziskovalno delo pa se valjajo v nekem košu za smeti ob obtožnici proti osumljenim v aferi Orion in porevizijskem poročilu o delu ministrstva za okolje. Slabo se je zadnje čase, poleg slovenskega veleposlaništva v Beogradu, pisalo tudi gospodarskim kriminalcem. Policija je v stilu FBI pričela obsežno akcijo množičnih hišnih preiskav, zasegov in zaslišanj. Če so ujeli prave ljudi in predvsem č e so jih ujeli prav, bo pokazal čas. Brezčasna pa bo ostala fotografija gradbenega mogotca Ivana Zidarja za rešetkami policijskega avtomobila. Kako se bo pisalo projektu Maribor, evropska prestolnica kulture 2012, pa očitno še dolgo ne bomo izvedeli. Sprejeti proračun Mestne občine Maribor za leti 2008 in 2009 se namreč temu dogodku ne posveča kaj dosti, čeprav naj bi bil naravnost izrazito investicijsko. Iztržek takšnega dogodka je odvisen predvsem od vložka oziroma, še bolj rečeno, pametnega vložka. Ampak saj se nikamor ne mudi, decembra 2011 bomo nastisnili nekaj plakatov, dali par kred in 100 evrov mulariji za risanje po asfaltu na Trgu svobode in doživeli bomo »kulturno eksplozijo«. Saj bo šlo. Mir in dobro? Mir in dobro. Tudi Janez Drnovšek se bo zapisal v zgodovino s svojimi zadnjimi verzi; zadnje misli velikega človeka. Sicer pa o mrtvih vse dobro, tudi o starčku, ki je tako rad prebiral časopise, pa se nikoli ni našel v njih. ■

Matjaž Germ

NAROČILNICA

*Ime: _____

*Priimek: _____

*Naslov: _____

E-pošta: _____

Telefon: _____

Podatki označeni z * so obvezni.

Katedra izhaja vsak drugi ponedeljek v mesecu. Naročnina se plača na transakcijski račun 90672-0000339949 (sklic 00 1122008), odprt pri PBS. Izpolnjeno naročilnico pošljite v kuverti na naslov založnika; Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, SI-2000 Maribor.

Splošni pogoji: Izvod časopisa se na naslov naročnika dostavi na dan izida. Rok za plačilo naročnine je najkasneje 14 dni po prejemu prve številke. Društvo študentov in podiplomcev Slovenije se zavezuje, da bo vse naročniške podatke varovalo v skladu z veljavnimi zakonskimi določili.

Razvajeni?

Naročite se.

Naročam se na mesečni časopis Katedra;

 5 števil (cena 9 EUR) 10 števil (cena 17 EUR) 20 števil (cena 32 EUR)

Poštnina in DDV sta vključena v ceno.

Katedra, moč besed

Janez Drnovšek

»Dragi naš predsednik, bil si in vedno boš naš navdih, da postanemo boljši ljudje. Tvoja prisotnost bo ostala globoko v nas, ki smo doumeli tvojo modrost bivanja tukaj in sedaj in bili deležni tvoje neskončne dobrote.

(Zapis na spletnem portalu Gibanja za pravičnost in razvoj, dan po razglasitvi smrti Janeza Drnovška.)

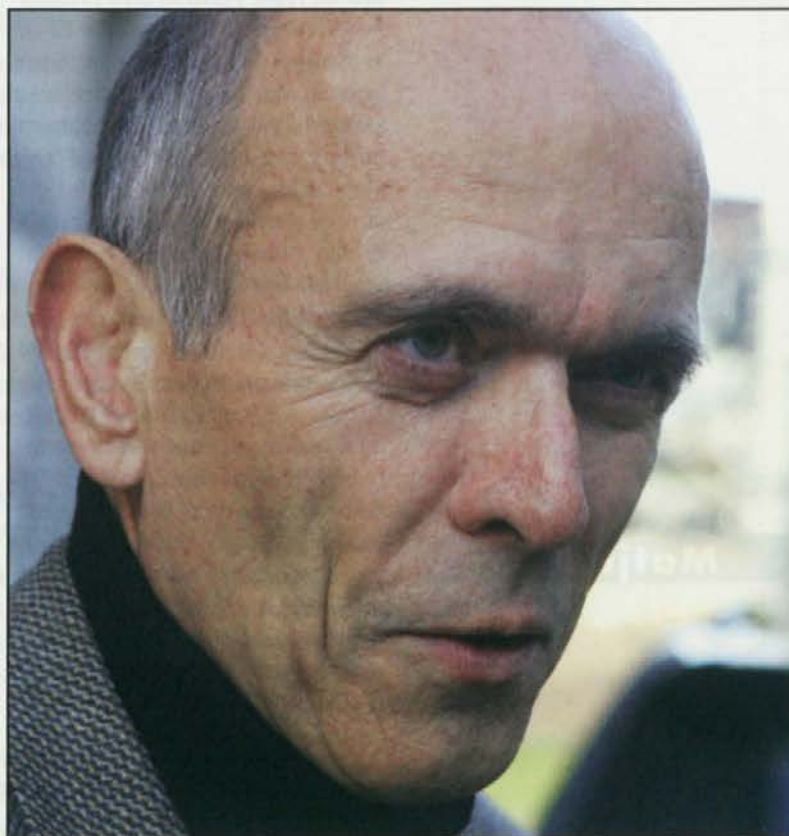
MARKO KRULC

Dr. Janez Drnovšek, naša največja politična ikona zadnjih dvajset let, je svojo politično pot začrtal na prvih normalnih volitvah v novejši kulturni zgodovini Slovenije. Kljub anonimnemu videzu je takrat premagal glavnega favorita Marka Brulca in zaslužno prevzel mesto predsednika predsedstva nekdanje Jugoslavije. Politično funkcijo je takrat več kot odlično opravljal dobro leto. Septembra istega leta je v Beogradu gostil Vrh neuvrčenih držav in ponosno predstavil svojo strategijo upora proti prihajajoči globalizaciji.

Sledila so nemirna dogajanja na začetku 90. let. Ko je Slovenija šele vstopala v obdobje osamosvajanja, nas je Drnovšek vnovič presenetil s svojo sposobnostjo pomirjanja konfliktnih situacij. S svojo zagnano trdoživostjo in odločnostjo se je podal v pogajalsko misijo nemogoče – med slovenskim vodstvom, vodstvom nekdanje Jugoslavije in Jugoslovansko ljudsko armado mu je uspelo s slovenskih tal »pregnati« zvezno vojsko. Končni produkt pri njegovem reševanju krize je bil sprejem Brionske deklaracije in konec vojne za Slovenijo, za kar je bil leta 1992 nagradjen z najvišjim državnim odlikovanjem: zlatim častnim znakom svobode Republike Slovenije.

Kljub temu da Drnovšek ni imel političnih ambicij, je svojo kariero nadaljeval na domačem političnem parketu. Medse ga je sprejela Liberalna demokracija, iz katere je ustvaril najmočnejšo politično stranko. Po padcu Demosove vlade je državni zbor presodil, da je ravno Drnovšek najprimernejši kandidat za naslednika Lojzeta Peterleta.

Nekaj mesecev kasneje je sledila prva volilna preizkušnja v samostojni Sloveniji. V bitki za prevzem vladnega prestola je Drnovšek leta 1992 lahkotno pometel z ostalimi strankarskimi veljaki in pridobil imidž velikega politika. Barko Liberalne de-

mokracije je nato še dvakrat popeljal na parlamentarne volitve in vsakokrat požel največje zaupanje ljudstva. Drnovšek je na čelu države vedno veljal za profesionalca, ki želi sestaviti učinkovito in stabilno vlado. Še več. Njegova posebnost je bila v sestavljanju strankarsko nemogočih koalicij in povezovanju obeh političnih polov. V svoji politični ka-

Leta 2002 je Drnovšek zamenjal instrumente politične oblasti – pretrgal je vez s strankarskim sistemom in se podal v bitko za prevzem predsedniškega prestola. V večkrat preizkušenem stilu nepremagljivega zastopnika ljudstva je v drugem krogu premagal protikandidatko pomladnih strank Barbaro Brezigar. »Začenja se novo obdobje, tako zame kot

Njegova posebnost je bila v sestavljanju strankarsko nemogočih koalicij in povezovanju obeh političnih polov.

rieri ni sestavljal le sredinskih in levo-sredinskih koalicij na slovenski politični sceni, ampak se je leta 1989, 1990 in 1991 ukvarjal z mnogo bolj kontroverznimi koalicijami med različnimi republikami, tedaj članicami SFRJ, kjer je bila stava na kocki mnogo višja kot zatem v domačem političnem peskovniku.

za državo,« je dejal po razglasitvi uradnih rezultatov.

Prvi dve leti predsedniškega mandata se je Drnovšek le redko pojavljal v javnosti – svoje politične aktivnosti je zreduciral na minimum. Iz političnega spanca se je prebudil šele konec leta 2005 in javnost presenetil z vsečno preobrazbo. Medtem ko so

se Drnovškove prioritete na čelu vlade navezoval na makroekonomske politike, so se v obdobju predsedniške funkcije na zdravo hrano, solidarnost in sočutje do drugih, pozitiven način razmišljanja, reševanje lakote v Afriki in mir na svetu.

Oktober 2005 se je Drnovšek vrnil na področja, ki jih je srečeval na začetku svoje politične kariere. Najprej se je napotil na zahodni Balkan in predlagal načrt za ureditev Kosova – pogojno neodvisnost in zaščito srbske manjšine. Januarja 2006 pa je sprožil humanitarno pobudo za pomoč prebivalcem Darfurja in pozval k sklenitvi mirovnega sporazuma. Obiskal je še številne druge države, kjer je v vlogi mirovnega posrednika združeval sprte strani.

Istega leta je Drnovšek ustanovil Gibanja za pravičnost in razvoj, preko katerega se je zavzemal za vzpostavitev višje stopnje zavesti. Njegov najljubši medij sporočanja je postal internet. Na spletnem portalu Gibanja je vsakodnevno objavljaval tako kritično politična kot svetovljanska sporočila, s katerimi je razširjal pozitivno energijo med ljudi.

V predsedniškem mandatu je Drnovšek večkrat poudarjal, da sploh ne gleda televizije – prosti čas je raje namenil pisanju knjig. Med njegove večkrat ponatisnjene knjige doma in v tujini štejejo Misli o življenju in zavedanju, Zlate misli o življenju in zavedanju, Bistvo sveta in Pogovore. Tematika pričujočih del je usmerjena k iskanju notranjega ravnotežja, spoštovanju narave in Zemlje, skrbi do drugih in vzpostavljanju zavedanja o samem sebi in svetu: »Jutri je nov začetek. Končuje se staro, začne se novo. Staro je minilo, je končano. V njem je bilo dobro in slabo. Dobro gre naprej, slabo naj ostane preteklost. Jutri ustvarjajte novo dobro. Skupaj s tistim, ki ste ga prinesli s sabo, bo lahko ustvarjalo nov svet. V njem bo več pravičnosti in upoštevanja vseh živih bitij. Bolj prijazni bomo drug do drugega in pomagali si bomo.«

Maja Kaučič

Ko se je Janez Drnovšek pojavil med serijo prispevkov z naslovom Meet the President, ki jih je posnela Aljazeera, si nisem mogla kaj, da se ne bi samozadovoljno nasmehnila in si dejala: »Le pogledite, to je naš predsednik, naš človek!!!« Nikakor se nisem mogla nagledati začudenega voditelja, medtem ko je intervjuval posebljeni mir.

Človek samotar in njegov pes

Zdaj je torej zares umrl. Govorice o tem so se že kak teden prej pojavljale z vseh koncev države. Umrl je v torek. Nato v sredo. In četrtek. Naveličana špekulacij, sem po utrudljivi petkovi noči na teletekstu prebrala objavo z velikimi črkami. Grozno. In hkrati odrešujoče. Zadnje leto sem težko gledala njegov koščen obraz in telo, ki se je zdelo preveč krhko, da bi ga lahko nosilo naokoli. Kljub mentalni hiperproduktivnosti je dolgoletna bolezen terjala svoj davek. Žal.

In začelo se je maratonsko predvajanje posnetkov, reportaž, oddaj, prispevkov ...

Osnovnošolci so za kamero deklamirali povest o možu, ki je bil prijazen in je pomagal tudi ljudem v Afriki. Aktualni politični funkcionarji so bili skorajda netolažljivi. Gruče ljudi so se valile do žalnih knjig. Tudi motoristična društva so se mu prišla poklonit. Vsi govorijo o nenadomestljivi izgubi in velikem človeku. Gredo mi na živce. Zakaj? Ker je bil v času svojega življenja večkrat predmet posmeha in klevetanja, kot je bil zaradi svojega prispevka, ki je vseobsežen, cenjen. Sedaj ga kujejo v zvezde. Je to izraz slabe vesti? Verižna reakcija? Ali pa vendarle spoznanje, da je bil res nekaj posebnega?

Janez Drnovšek je sredi svojega predsedniškega mandata doživel nekakšno selitev v paralelni svet. Iz togega, brezizraznega politika se transformira v »new age guruja«, ki bolezen premaguje s pomočjo alternativne medicine, po spletu razširja pozitivne vibracije, piše duhovne knjige, obiskuje meditacijske seanse, igra na frulico ob jezeru Titičaka, na osrednjih slovesnostih

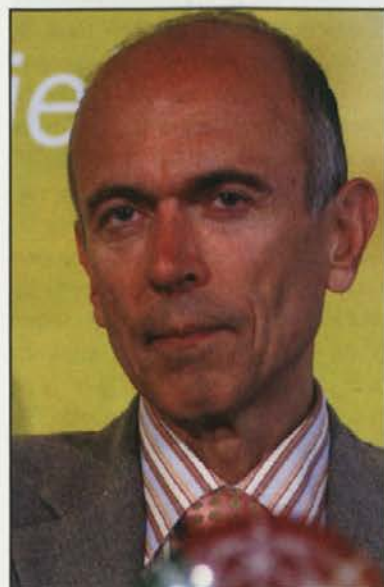
odpoveduje udeležbo, vojaško parado označi kot »neprimereno in nepotrebno obliko praznovanja«, objema Jelko Strojano, peče lasten kruh, ne je mesa, je najboljši prijatelj svojega psa ter obratno in je v stalnem konfliktu s predsednikom vlade. Rešuje Darfur in Slovenijo: »Četudi smo majhni, smo pomemben faktor. Z mednarodnimi iniciativami utrjujemo mednarodno prepoznavnost«. Mož z Zaplane postavi Slovenijo na zemljevid. Kritizira brezbržnost zahodne diplomacije do problema Tretjega sveta. Celo Brigitte Bardot si ga želi za predsednika. Slovenci pa smo se muzali, hihitali in zbijali šale na njegov račun. Ko je stopil Strojano v bran, so ga primitivne horde za barikadami razglašale za narodnega izdajalca. Zaradi letalske karte za indijskega zdravilca je bil skoraj kamenjan. Sedaj boste rekli, ne pretiravaj, pa saj je bil vendar zelo priljubljen. Se strinjam, nekje je to res. Bil je pop. Ampak približno na tak način, kot je pop Fredi Miler. Manj zaradi svojih aktivnosti kot zaradi svojega kulturnega statusa. Vsaj pri večini slovenskega prebivalstva. V tujini je medtem užival poseben ugled in naklonjenost. Njegov »manj je več« je žel globoko spoštovanje.

Res je, delno se strinjam tudi z njegovimi kritiki. Primer pomilostitve kockarskega Danila Kovačiča me je ujezil. Tudi velikodušnost ima svoje meje. Ignorira mnenje sodišča, javnega tožilstva in pravosodnega ministra, ki so vsi nasprotovali pomilostitvi. V tistem trenutku je bilo doze vse-mogočnega božanstva enostavno preveč. Zaradi mirovniške drže in velikega osebne angaž-

maja pri reševanju konfliktov ter dajanju pobud za mir in spravo me je presenetil njegov »go«, s katerim je podprl vladno odločitev za ekspedicijo slovenskih vojaških inštruktorjev v Irak. Kaj zdaj: mir ali nafta? Lovorjev venec ali AK-47?

Preobrazba je bila torej očitna. Nekaterim všečna, drugim spet absurdna. Pri tretjih je njegova nova osebna agenda povzročila notranji premik. Spomnimo se samo srečan Gibanja za pravičnost in razvoj, ki so privabila maso članov in simpatizerjev. Miselni vodja jih je zapustil. »Toda le fizično, njegov duh ostaja z nami. Njegovo učenje nas še naprej vodi. Njegovo življenje je sporočilo miru in dobrote.«

Zame nikoli ni bil »zgolj« predsednik. Človek, ki ga izvoli ljudstvo, nikoli ni bil Slovenija. Za to je bil preširok. Njegov revolucionaren miselni preobrat je nekje požel ovacije, po drugi strani pa trčil na nerazumevanje tistega dela populacije, ki ga je zmotila njegova samovoljna drža. Nikoli niso doumeli, da je tudi on, kljub svoji funkciji, živo bitje z lastnimi načeli in vrednostnim sistemom, ki ne deluje na daljinsko upravljanje. Težko razmeti nekoga, ki se razvija, medtem ko si sam obsojen na stagnacijo. Zahteva, naj funkcionira v skladu z običajnimi protokoli, je bila že na začetku zgrešena. Mentaliteta »Sloven-celjna« se je krčevito oklepala podobe predsednika, ki mora reagirati glede na njegove zahteve, češ, »saj sem ga pa vendar izvolil«. Če se moje razmišljanje potrjuje, je bil Janez Drnovšek napačna oseba za predsedniško funkcijo. Sem pa resnično ponosna, da je to bil.

Konec Drnovškove er

Osebnost mi je šel Drnovšek, dokler ga nisem spoznala, krepko na živce. Njegovo iskanje in pristajanje na kompromise vseh vrst in sort je bilo zame, ki imam rada jasna stališča in ki imam še bolj rada to, da človek za svojimi stališči stoji in jih zagovarja, če je treba, se zanje tudi bori, nenačelnost. Nenačelnosti pa ne maram. In tako je bil krog sklenjen. Dokler nisem bila za zelo kratek čas članica takratnega Sveta varnosti. Leta 2002. Prvi sestanek je bil groza. Mlatenje prazne slame. In pa vsesplošno klečeplazenje pred gospodom predsednikom. No, in takrat mi je postal všeč. Prvič zato, ker se mu je videlo, da ve, da ljudje mlatijo prazno slamo. Kar je nekako kraljevsko prenašal. In hkrati dal prefinjeno vedeti, da mu je zoprno. In drugič, ker ni trzal na to, da so se mu ljudje po dolgem in počez hoteli prisiliti. Temu sestanku je sledilo njegovo povabilo na pogovor. V njegovem kabinetu. Zanimalo ga je, zakaj se ne strinjam z delom vlade. Odkrito sem povedala vse, kar sem mislila. In človek je poslušal. Uro ali več. Nekoga, ki je njega in delo njegove vlade brez usmiljenja kritiziral. In takrat je pri meni dobil človeški in politični kredit. Kajti po mojem je zelo malo predsednikov vlade, ki bi povabili povsem drugače misleče na kavo. In jih nato še poslušali, kako jih kritizirajo.

DR. VESNA V. GODINA

Kasneje sem Drnovška, ne glede na splošno prepričanje in pisanje tiska, srečala osebno le še enkrat. In to povsem mimogrede. V studiu POP TV. Za časa volilne kampanje za predsednika države. Bil je on, ki je stopil k meni, me pozdravil in povprašal, kako sem. Po vsem tistem kritiziranju. In čeprav sem ga v marsičem kritizirala tudi v času takrat potekajoče volilne kampanje. Ko so me v času te iste kampanje v mariborskem studiu POP TV povprašali, kdo bo volitve dobil – in le malokdo si je upal napovedovati izid, saj so bile razlike med Drnovškom in Brezigarjevo minimalne –, sem brez vsakega dvoma rekla, da bo volitve dobil Drnovšek. V to sem bila povsem gotova. Kajti takrat mi je že bilo jasno, da je Drnovšek na neki neubesedljivi ravni vzpostavil zvezo z volilnim telesom. Zvezo, kakršno so z njim vzpostavili le še Tito in Kučan. Zvezo, ki je pomenila, da volilno telo za njim stoji, in to ne glede na to, koliko mu je vmes morda zamerilo določene konkretne odločitve. In določene konkretne kompromise. In volilno telo je za njim dejansko tudi stalo.

Kar me je kot problem začelo zanimati. Kajti na nek poseben način je v koncentrirani obliki izražalo bistvene dimenzije slovenske politične kulture. In to vse do danes. Do 26. februarja 2008, ko ta tekst pišem. Do dneva Drnovškovega pogreba, torej. Kar konec koncev potrjuje vrste čakajočih za vpis v žalne knjige. Ljudi namreč v to, da bi

stali tudi po uro ali dve v vrsti, da se vpišejo v knjigo žalujočih, ni mogoče prisiliti. To storijo le, če hočejo. To so storili pred tem le za Tita. In to bodo storili v prihodnosti še za Kučana.

Kar Drnovška, vsaj navidez, umešča med tiste, ki jih radi imenujejo komunistične voditelje. Vendar je ta umestitev vsaj toliko točna, kot je netočna. Točna je zato, ker izpostavlja kontinuiteto s socialistično politično kulturo. Netočna je zato, ker sploh ne gre za komunizem ali socializem. Ampak za nekaj povsem drugega. Gre za to, kdo v slovenski politiki lahko postane veliki voditelj. In veliki voditelj lahko postane le tisti, ki ga ljudje prepoznajo za očeta naroda. Za Velikega

uspešen nacionalni voditelj najprej moški. Bilo bi mogoče razpravljati, ali je to dejstvo posledica tradicionalno manjkajoče očetovske figure, na kar je že pred desetletji opozoril Žižek, ali morda česa drugega. A je morda to manj pomembno od dejstva, da nikakor niso sprejemljive vse moške figure. Fantki odpadejo. In deški moški odpadejo. To je na svoji koži lahko v preteklosti že izkusil Pahor. Moral se je namreč postarati. In to bo v prihodnosti na svoji koži izkusil Golubič. So izgledi, ki jih Slovenci in Slovenke očitno ne kupijo. Če smo že pri Zares, bi bil Drnovškov nauk, da je treba postaviti v ospredje najbolj očetovsko figuro od vseh, ki jih premorejo. Kar pomeni Pavle Gantar. Ki

čutne vzvišenosti. Če se je vedel kraljevsko – in tako se je vsaj v fazi svoje klasične politične kariere tudi vedel –, se je vedel kot kralj, ki mu je mar za podrejene. To je očitno tista kombinacija, ki Slovence in Slovenke očara. Hočejo nadrejenega, celo vzvišenega nadrejenega. Vendar nadrejenega, ki jim je mar zanje. Ki na njih ne pozabi. Ki zanje skrbi. Po svojih najboljših močeh.

Tretjič, treba je delovati počasi. Kajti Slovenci in Slovenke očitno počasnost enačijo s premišljenostjo. Premišljenost pa z varnostjo. In Drnovšek je premišljal. Včasih tako zelo, da nam je že žrl živce. Vzel si je čas. Kolikor ga je pač potreboval. A s tem je v ljudeh vzbujal občutek varnosti. Ker je bil, po njihovem mnenju, premišljen.

Četrtič, velika Drnovškova lekcija je bila, kako v politiki ne izgubiti živcev. Kako vedno, ne glede na to, kaj se zgodi, kaj te vprašajo in kako te provocirajo, ostaneš miren. In se ne pustiš zmešati. Kajti nikoli, ampak nikoli ne smeš biti negotov. Zmeden. Dezorientiran. Vedno je treba dati vedeti, da obvladaš situacijo. Ti. Prav ti. In ti bolj kot tisti, ki te napadajo. In provocirajo. Na tem izpitu je Janša padel, ko je bil izvoljen Türk. In od tu dalje popravnega izpita več ni. Vsaj ne zanj. Še posebej, če na dan žalovanja za Drnovškom nosi rdečo kravato.

In petič, treba je ostati človeški. To lekcijo političnega vodenja je dal že Tito. Dal jo je tudi Kučan. In na svoj prav poseben način jo je dal tudi Drnovšek. Na začetku svoje politične kariere je bila ta dimenzija vsebova-

Tako postane jasno, prvič, da je uspešen nacionalni voditelj najprej moški. Fantki odpadejo. In deški moški odpadejo. To je na svoji koži lahko v preteklosti že izkusil Pahor. Moral se je namreč postarati. In to bo v prihodnosti na svoji koži izkusil Golubič.

očeta. Kar Drnovška so. To vrste čakajočih nedvoumno potrjujejo.

In če rekonstruiramo Drnovškovo politično vedenje, potem pogoji, ki jih mora politik izpolnjevati zato, da postane oče slovenskega naroda, postanejo jasno vidni. Še posebej, če je ta analiza vsaj za silo primerjalna. Če torej upošteva tudi primerjalno evidenco, izhajajočo iz drugih velikih voditeljev slovenskega naroda.

Tako postane jasno, prvič, da je

je, ko je dajal izjavo ob Drnovškovi smrti, bil natančno tak, kot je treba biti. Oblečen v temno. Kravata črna. Govoril je natančno tako, kot je treba govoriti. Z ustreznim nianso sentimentalnosti. In odkritosti. Prava mera. Pravi ton. In še to, da ni narejeno, da ne gre za sprenevedanje, je bilo vidno. Dalje, Drnovšek je s svojim vedenjem vedno dal vedeti, da je več. Da je višje. In da je nadrejen. Vendar je bil več in višji na prav poseben način: namreč brez brez-

e – začetek D. meril

na morda zgolj le v njegovih posebnih nasmehih, ki so praviloma spominjali na nasmeh Mona Lise. V zadnji etapi njegove politične kariere pa je ta dimenzija privrela na plan kot dominantna njegovega političnega razmišljanja in delovanja. Mnogi so se zgražali. Mnogi so se posmehovali. Mnogi so sklepali, da je to vedenje rezultat njegove bolezni. Neokusno so celo pripominjali, da je to dokaz metastaz na možganih. Ki da mu onemogočajo jasno razmišljanje in razsodno delovanje. A je vendar večina Slovencev in Slovenk to dojemala drugače. Dojemala ga je kot človeškega politika. Končno spet enega redkih človeških politikov. In ko je Drnovšek postal človeški, je postal najmočnejši. Lahko bi dobil karkoli. Vse. Katerekoli volitve. Katerikoli položaj. A se je odrekel vsemu. In s tem še okrepil svojo moč.

In natančno tu me je Drnovšek spomnil na Gandija. In Gandi je moj najljubši politik. Ker je delal politiko za druge. Ne zase. Ker je delal politiko predvsem za tiste, ki niso imeli nič. In ki niso imeli ne znanja ne moči, da bi jo lahko sami

delali zase. In ker je izpostavil pristno človeško dimenzijo politike. In dokazal, da takšna politika lahko uspe. In da prav takšna ali celo samo zgolj takšna politika lahko premaga tudi najmočnejšega nasprotnika. Gandi je z njo premagal Britance. Res je, da Drnovšek z njo ni premagal Dolenjcev. A nič zato. Največji je bil ta takrat že drobni mož natančno v Ambrusu. In dejstvo poraza je padlo na Dolenjce.

Gre za to, kdo v slovenski politiki lahko postane veliki voditelj. In veliki voditelj lahko postane le tisti, ki ga ljudje prepoznajo za očeta naroda. Za Velikega očeta. Kar Drnovška so. To vrste čakajočih nedvoumno potrjujejo.

Ne na Drnovška. Zelo težko je verjeti, da bo katerikoli politik, ki je trenutno na slovenski politični sceni, zmož ta gandijevski presežek. Gospodje so preveč zapeti. Resni. In vase zaverovani. Morda tudi preveč vase zaljubljeni. In prav gotovo preveč prestrašeni, da bi si upali biti zgolj ljudje. A vendar bodo kljub

temu ali morda prav zato merjeni z Drnovškovimi merili. S temi merili jih bodo merili ljudje. Nepristransko. In neusmiljeno.

In politični nauk?

Če upoštevamo zgoraj omenjeno ikonografijo, se nikomur, ki v svoji politični praksi ne bo udeleževal zgoraj omenjenih principov, ne piše dobro. V tem smislu je Janša opelel. S celotno ekipo vred. Morda je izjema le kak minister oziro-

to, da mu gre zase. Le zase. In ne zanje. To bodo kaznovali. Z izgubo volitev. Nasprotno gre dobro Pahorju. Še posebej, odkar je okrepil svojo skrb za državljane. In jim dal vedeti, da je kljub vsemu ljudski človek. Ta dimenzija se ga drži že od fiča. Njegov fičo je ogrel srca slovenskih volivk in volivcev. Bil je dokaz njegove preprostosti. Njegove ljudskosti. Od fiča naprej je Pahor to ljudsko dimenzijo sicer nekoliko izgubil. A jo zdaj spet krepi. Kar je plus. Zanj. Če bi si omislili še kakšnega novega fiča, pa bo sploh super.

Odlično gre tudi Türku. Ki je najresnejši kandidat, da bo dobil dva predsedniška mandata. In da se bodo ljudje od njega, ko bo pač prišel njegov čas, poslavljali na enak način, kot se zdaj od Drnovška. Če bo seveda nadaljeval tako, kot je začel. Umirjeno. Počasi. A z občutkom za ljudi. S skrbjo zanje. Pri Zares pa bi morali resno razmisliti, kako iztržiti Gantarjev kapital. Kajti prav on je poleg Pahorja in Türka potencialni oče slovenskega naroda. On. In nihče drug.

Vsaj trenutno ne. ■

ma ministrica. Janša se lahko poroči. Lahko ustvari sentimentalno nadaljevanko. Lahko razkriva korupcijo. In tajkune. A ljudje že vedo, da ga je strah. Da ga daje panika. Da grabi za oblastjo. Ki mu drsi iz rok. In da vse, kar dela, dela le zato, da bi to oblast ohranil. Še en mandat. Kar je natančen dokaz za

Kdo zida na plečih d

Najbolj odmevna, pa vendar še zdaleč ne izpeta zgodba, ki je v preteklem mesecu pretresla slovenski medijski prostor, je, takoj za razglasitvijo samostojnosti Kosova in smrti našega bivšega predsednika, prav gotovo aretacija velikih slovenskih gradbenih šefov.

ROBI MLAKAR

Če strnemo vse vtise, ki smo jih o aferi lahko dobili iz slovenskih medijev, lahko v naših glavah nastane prava zmešnjava. Zato je, ob vsej tej medijski gonji, vsekakor potrebno narediti selekcijo informacij, da dobimo nek presek, ki je bistvo te zgodbe. Bistvo pa je ponavadi očem skrito, kot pravijo. Pa se sprašujem, kaj je tisto »skrito« za vsem tem poročanjem o zadnji gradbeni aferi in vsemi aferami, ki jih le-ta potegne za sabo. Kje gre torej, v poplavi informacij, polinformacij in dezinformacij, iskati neko objektivno resnico?

Nekatera »naj bi dejstva«, ki so navedena v večini medijskih poročil ...

Ljubezenski trikotnik v zgodbi o domnevnih davčnih »veleutajah« sestavljajo direktorja SCT in Primorja Ivan Zidar in Dušan Črnigoj ter direktorica Vegrada Hilda Tovšak. Člen, ki povezuje to trojico, je Tomaž Žibert iz Kontrole zračnega prometa. Glavni protagonist: tožilstvo in policija. Pomembne stranske vloge: Borut Fračnik in Srečko Gabrič; pri čemer pomembnost vsakega izmed njih zavisi od medija, v katerem beremo o zgodbi.

Zgodba se začne, ko v torek, 12. februarja 2008, policisti in kriminalisti opravijo 29 hišnih preiskav na podlagi suma storitve kaznivih dejanj s področja gospodarskega kriminala. Sledi spektakularna aretacija vodilnega moža SCT Ivana Zidarja in nato še malo manj spektakularne aretacije ostalih vpletenih v domnevno sporno medsebojno dogovarjanje okoli poslov, povezanih z gradnjo stometrskega kontrolnega stolpa na ljubljanskem letališču Jožeta Pučnika. Sledijo zaslišanja vseh vpletenih, najprej zaradi imunitete, ki jo uživa kot držav-

ni svetnik, na prostost »odkoraka« Dušan Črnigoj. Na poslansko imuniteto se sicer ni skliceval. Nato pa sodnica odloči, da lahko iz pripora odidejo tudi vsi ostali, razen Tomaža Žiberta, ki ostane pridržan. Utemeljitev preiskovalcev pa se glasi: »Obstaja utemeljen sum storitve kaznivih dejanj nedovoljenega sprejemanja daril in nedovoljenega dajanja daril po členu 247 in 248 KZ pri postopku javnega naročanja.«

Policija je uporabila tudi tajne preiskovalne metode ...

Policija naj bi s prisluškovanji in drugimi preiskovalnimi metodami ugotovila dogovarjanje okoli gradnje stolpa na ljubljanskem letališču. Na eni strani imamo SCT in Primorje, na drugi pa Vegrad. Tomaž Žibert, ki je bil član razpisne komisije, naj bi v zameno za finančno nadomestilo vsem trem ponudnikom omogočil, da so zamenjali svoje prvotne razpisne ponudbe s popravljenimi. Na ta način bi direktorica Vegrada Hilda Tovšak dobila posel, svoj del pogače pa bi si po medsebojnem dogovarjanju pridobila tudi Zidar in Črnigoj. Praznih rok, v seriji dogovarjanj, ne bi ostal niti Žibertov svak, samostojni podjetnik Janez Bidovec, ki bi po popravljeni ponudbi postal podizvajalec električnih inštalacij.

Gradbena afera ni osamljen primer ...

Omenjeni dogodek ponovno v središče pozornosti postavlja medijske zgodbe, ki kar nočejo dobiti epiloga. Na podlagi preteklega medijskega poročanja bi si človek upal trditi, da se je ta policijska akcija napovedovala že dalj časa. Afero, v katere je posredno ali pa neposredno vključen tako imenovani gradbeni lobij, še predvsem pa

glavni antagonist akcije »čista lopata« Ivan Zidar in njegov SCT, so namreč že kar stalnica vsakodnevnega medijskega poročanja. Največ prahu že več kot dobro desetletje dviguje avtocestni križ; prvi nacionalni program gradnje avtocest je bil v Uradnem listu objavljen 1. marca 1996. Verjetno ni potrebno omenjati, da so se investicije v povezavi z gradnjo avtocest vrtoglavo višale, roki za izgradnjo pa nenehno podaljševali. Na blogu Razgledi lahko preberemo naslednjo ugotovitev: »Podražitve posameznih odsekov so v državnem zboru gradbenemu lobiju le-

galizirali tako, da so dopustili odstopanja od investicijske vrednosti do 50 odstotkov.« Če samo pomislim, da se lahko vrhunski strokovnjaki pri predračunih zmotijo za polovico celotne vrednosti projekta, potem je nekaj hudo narobe. In gradbeniki, kot avtor navaja v nadaljevanju, so to s pridom izkoriščali pri predoru Golovec, nekaj podobnega pa se je zgodilo tudi v primeru šentviškega predora. V obeh primerih pa je izvajalec isti. SCT. To še zdaleč niso edini primeri afer, v katere je bilo vključeno to podjetje. Naj spomnim samo še na spolzke trojanske predore, Onkološki in-

avkov naših očetov?

štitut, Pediatrijo, Klinični center, davčne utaje, kršitve javnega naročanja ... »Nič kriv, nič dolžen« SCT vseeno ostaja skupni imenovalac vseh teh afer. Posredno ali neposredno pa so v njih vključena tudi druga, v zadnji aferi linčana gradbena podjetja.

Črna pika kapitalizma

Ko k temu dodamo še kopico afer o kršitvah javnega naročanja, korupciji državnih uradnikov, klientelizmu, davčnih utajah, vse te zgodbe, pa če jih je resničnih le desetina, postanejo za državljane, ki plačujemo davke, zelo zaskrbljujoče.

Očitno je namreč, da je v času privatizacije nekaj državnih podjetij, nekaj ljudi, ki prej ni imelo velikega premoženja, prav nesramno obogatelo in imajo danes premoženje, ki si ga z direktorskimi plačami, ne bi mogli »nagrabiti« v nekaj sto letih. Pa da ne bo pomote. Problema ne vidim v tem, da so nekateri ljudje bogatejši od drugih, problem je v tem, da se njihove predebele denarnice redijo na račun ljudi, ki že tako ali tako »nič nimajo«. In na ta način lahko nekaj dobro stoječe državno podjetje, kot je na primer SCT, pride v roke posamezniku, ki na javnih naročilih še ved-

no dobi večino poslov. Kot da to še ni dovolj, se potem vsake toliko časa v medijih pojavlja sum, da je s strani prav istega podjetja prihajalo do oškodovanja državnega proračuna. In četudi je v javnih naročilih prišlo do oškodovanja državnega proračuna, to še zdaleč ni največja škoda, ki se je zgodila davkoplačevalcem. Indirektna škoda je namreč še bistveno višja, saj so na ta način izpadla podjetja, ki bi lahko bila za isti denar sposobna ponuditi dosti višjo kvaliteto. Nemara bi se po trojanskih predorih lahko vozili hitreje od najvišje hitrosti, ki jo razvije afriški slon.

»Kdo bo koga«?

V medijih zdaj spremljamo vse mogoče interpretacije, v katerih je pomembno samo to, »kdo bo koga«. To, da v Sloveniji v zasebne žepke izginja denar davkoplačevalcev, je drugotnega pomena. Bolj je pomemben politično medijski boj v ozadju te afe in lastni interesi. Da navedem samo nekaj očitnih primerov. Za gospoda Voduška je v Vročem stolu najpomembnejše, ali bo v aferi zmagal Janša ali Zidar. Za Slovenski tednik je bistvenega pomena, da je v zgodbo udeležen Borut Fračnik, ki je zaupni prijatelj LDS-ovega Jelka Kacina, s katerim naj bi skupaj s podjetjem Si.sport »skrbela za čofotanje Martina Strela po svetovnih velerekah.« Seveda ne pozabijo omeniti negativne vloge odvetnika Stojana Zdolška in »zarotnice« Andrijane Starina Kosem. V Svetu na Kanalu A, kjer se tako zelo zavzemajo »za malega človeka«, se še bolj vneto zavzemajo, da mali človek sliši, da je med pridržanimi tudi vpliven lobist in viden član Janševе SDS Srečko Gabrič. V delo največje vladne stranke je vpeta celo vsa njegova družina. Na listi SDS je kandidiral celo za župana, nam na svoj »vehementen« način povedo. V Žurnalu 24 se gospod Lahovnik najprej taktično opredeli, kako nepravilno bi bilo velike ribe v preiskovalni zapor voziti z limuzinami, navadne državljane pa v maricah. Temu sledi še nekaj podobnih objektivnih poskusov, ki pa se v zadnjem odstav-

ku kot po pravilu končajo z napadom na politični vrh države. Takih zgodb je seveda še mnogo, imajo pa nekaj skupnega: vse namreč tako zelo skrbi za »slovenskega državljanca, ubogega, nemočnega, malega Slovenčaka,« v ozadju pa se vedno izraža lastni interes. Naj gre za zrušitev trenutne oblasti, boj med »levimi in desnimi«, večanje občinstva, težnje pristranske uredniške politike in podobno.

Ali je pravno tudi pravično?

Tako se v izmeničnem ognju medsebojno obstreljujejo politične stranke, tožilci in odvetniki, delojemalci in delodajalci, mediji, novinarji, kot da so prav oni dosegli moralni vrh družbe. Govorijo o tem, kaj je prav in kaj narobe, in se pri tem sklicujejo na pravno državo in njene zakone. Vendar, ali ni ravno ta pravna država s svojimi zakoni marsikomu omogočila, da se je okoristil z davkoplačevalskim denarjem? Redko kateri primer davčne utaje je namreč pravnomočno obsojen. Kaj je torej narobe s temi, tako čudovitimi zakoni in pravno državo, da lahko prihaja do tako velikih oškodovanj vseh tistih, ki plačujejo davke? Ne vprašajo se niti, kako se počuti nekdo, ki je vsa ta leta delal, velik del svojega denarja zaupal državi, ki naj bi bila dober gospodar, ta »dober gospodar« pa je dopustil, da se je s tem denarjem nekdo okoristil. Zakaj se torej ne vprašamo, ali je tisto, kar je pravno, tudi pravično?

Resnice ne bomo izvedeli

V teh ne-pravicah je pravo zakulisje te zgodbe. Opozarja namreč, da obstajajo v Sloveniji posamezniki, ki so na nepošten način prišli do velikih vsot denarja, na drugi strani pa se marsikdo, ki je vsa ta leta pošteno delal, komaj »prebija skozi mesec«. To ni nič novega, je pa relativno novo, da se o tem sploh sme govoriti. Presojajo, ali v to kategorijo spada omenjeni »gradbeni trio«, prepuščam za to pristojnim institucijam, razkrivanje ozadja tovrstnih afer pa medijskim interpretacijam. Kaj se je v resnici dogajalo, najbrž nikoli ne bomo izvedeli. ■

Umazani posli s hig

Predsedniku sveta delavcev Palome Jožetu Korotaju je bila 11. februarja 2007 vročena izredna odpoved pogodbe o zaposlitvi, pri čemer delodajalec ni niti poskušal pridobiti soglasja sveta delavcev, ki je nujen in sestavni del takšnega postopka. Korotaj je bil zaradi kampanje v prid delavcem in tovarne, ki jo le-ti jemljejo za svojo, obdolžen zavajanja javnosti, izdajanja poslovnih skrivnosti in škodovanja lastnikom.

MAJA KAUCIČ

V svoji pogodbi o zaposlitvi se je uprava zavezala, da bo delovala v duhu dobrega gospodarstvenika in za svojo odgovornost prejema plačo, ki je skoraj dvajsetkrat višja od tiste, ki jo prejema Palomin delavec. Več kot je uprava zapravljala za pravna svetovanja in druge storitve, mizernejši je bil dobiček, ki ga je podjetje beležilo na koncu leta. Ob astronomskih izdatkih za t. i. zunanje intelektualne storitve bi pričakovali ravno nasproten rezultat. Pa temu ni bilo tako. Stopnja dobičkonosnosti kapitala je s 14,18 % leta 2001 do leta 2006 padla na -3,8 %. Svet delavcev je odgovorne tako že nekaj časa opozarjal na nepravilnosti. In ker kljub številnim pozivom ni bilo odziva, se je pojavilo vprašanje, ali gre v primeru Paloma za nestrokovnost vodstva ali za namerno izčrpavanje podjetja. Menda je slednje del scenarija, po katerem naj bi si uprava pripravljala ugoden poligon odkupa podjetja po izredno nizki ceni. Za potencialnega kupca velja tudi kranjsko podjetje P33, ki ga vodi Boštjan Marot, tesni prijatelj članice uprave Palome.

SD je skliceval seje, katerih sta se vedno znova uspela ogniti glavna akterja, predsednik uprave mag. Danilo Marin in članica uprave Mateja Perger, ki velja za sivo eminenco papirne industrije (kot je znano, sta oba člana Nove Slovenije). Najprej je tukaj vprašljivo že samo dejstvo, da omenjeno upravo sestavljata osebi, ki sta bili pred tem razrešeni iz krivdnih razlogov. Pergerjeva zaradi slabega vodenja družbe, Marin pa zaradi nezadostnega opravljanja nadzorstvenih dolžnosti. Takrat Pergerjeva sklep nadzornega sveta ne prizna kot legitimnega in se vrne na svoje delovno mesto z varnostnikoma, ki prevrtata zamenjano ključavnico na vratih njene pisarne. Sledi seja, na kateri

se sklep razveljavi in se »krivdni razlogi« nadomestijo z »nekrivdnimi«. Marin se veseli stolčka predsednika uprave, Pergerjeva postane njegova svetovalka, kasneje pa zasede mesto članice uprave. Se pravi, da sta človeka, ki sta delovala neučinkovito in bila zaradi tega tudi razrešena, zgolj menjala poziciji ter obdržala vajeti v svojih rokah.

Mateja Perger je celo upravičena do 60.000 evrov odpravnine, ki jih, kot je vedno znova zatrjevala, ni prevzela, nikoli pa tudi ni dejala, da se odpravnini odpoveduje. Andrej Bajuk v izjavi za javnost izblebeta, da mu je Pergerjeva osebno zagotovila, da je denar vrnila. Kako je torej lahko bil denar, ki sploh ni bil prejet, vrnjen? Sumi se okrepijo, ko pridejo na dan dokumenti, ki dokazujejo nekatere nečednosti uprave. V že omenjenih izplačilih za zunanje intelektualne storitve najbolj izstopajo zneski, namenjeni plačilom pravnih storitev. Ti so se iz leta 2005, ko so znašali okoli 12.354 evrov, v naslednjem letu povzpeli na 176.550 evrov, še leto kasneje pa poskočili na neverjetnih 233.465 evrov. Najbolj predrzna poteza, takrat še predsednice uprave Mateje Perger, je vsekakor odobritev plačila nenormalno visokih računov celjskemu odvetniku Dušanu Korošču za opravljene storitve v času od februarja do junija 2006. Kot so ugovarjali zaposleni, je že bežen pogled v evidenco obračuna za izdajo računov pokazal, da so sestanki in konference nenavadno dolgi, kar je posledično privedlo do tako visokih zneskov. Predvsem pa je zanimiva konferenca, ki se je menda odvijala 22. julija 2006 v Sladkem Vrhu. Pričela naj bi se že ob sedmi uri (kar naj bi bil za predsednico uprave precej neobičajen čas za pričetek dela) ter trajala do šestnajste. Iz evidenčne knjige obiskov, ki jo vodijo varnostniki, ni raz-

vidno, da bi na ta dan bil gospod Korošec ali kdo drug iz njegove pisarne prisoten v Palomi, d.d. Plačilo pa je seveda prejel. Na sum kaznivega dejanja kaže tudi dejstvo, da navedena pogodba ni v registru pogodb, ki se v družbi vodi v skladu s standardi. To naj ne bi bil osamljen primer. Tukaj lahko omenimo še Igorja Hustiča (prav tako člana Nove Slovenije in bivšega člana nadzornega sveta Palome). Znova gre za odobritev plačil, tokrat poslovno finančnih storitev, na podlagi pogodbe o poslovnem sodelovanju. Storitve, ki so bile dogovorjene s pogodbo, pa enostavno ni bilo. Vsaj v pisni obliki ne. Sicer pa bi moral biti Hustič za dajanje diagnoz, ocen in predlogov večkrat prisoten v podjetju, da bi se lahko na tak način seznanil z njegovo velikostjo in problematiko. Tudi v tem primeru dejstva kažejo na fiktivnost pogodbe in s tem na storitev kaznivega dejanja.

Zadeve se zapletajo tudi pri izvedbi t. i. »Okroglega programa«, katerega izvedba je po sklepu junija 2007 načrtovana v Šentilju. Čez noč se mnenje odgovornih spremeni in za novo lokacijo predlagajo Sladki Vrh. Delavci so prepričani, da gre tudi v tem primeru za načrtno zavlačevanje uprave s projekti, ki bi lahko izboljšali finančno stanje podjetja. Tudi pri javnih razpisih se zaplete. Strokovna komisija, ki je zadolžena, da najde tri najprimernejše kandidate, se o tem posvetuje 25. januarja 2006. Zelo čudno je, da je bila štiri dni pred tem že sestavljena pogodba s Konstruktorjem. Kot pričakovano jo spiše Dušan Korošec. Po incidentih in novih odkritjih nepravilnosti svet delavcev sporno dokumentacijo predloži protikorupcijski komisiji, nato pa še ova di upravo družbe ministrstvu za notranje zadeve na oddelek za gospodarsko kriminaliteto. Hkrati se prične tudi gonja zoper ljudi, ki so začeli go-

voriti na glas. Po izročitvi odpovedi delovnega razmerja (za katero so se odločili brez vednosti lastnikov) Dialog Company na medijske hiše naslovi izjavo za javnost, v kateri Paloma ugotavlja, da je Jože Korotaj presegel svoje pristojnosti s širjenjem zavajajočih in neresničnih podatkov ter poslovnih skrivnosti in povzročil škodo poslovnim interesom družbe. S tem naj bi poslabšal tudi pogajalsko izhodišče za bodoče lastninjenje podjetja. Dalje v izjavi piše, da je Korotaj javnost zavajal in sprožal govornice o menedžerskem odkupu družbe Paloma s strani menedžmenta. Če se spomnimo Marinove izjave za Poslovni dnevnik (ki jo kasneje zanika), po kateri uprava razmišlja o odkupu podjetja, je vprašljivo, kdo dejansko zavaja javnost. Naslednja navedba je podobno problematična. »Ravnanje Jožeta Korotaja je toliko bolj nerazumljivo, ker je imel ves čas dovolj možnosti za komuniciranje z upravo«. Iz zapisnikov rednih sej je razvidno, da so se člani SD skušali večkrat sestati z odgovornimi osebami. Kljub predhodnim dogovorom in pravočasno dostavljenim vabilom neuspešno. Citiram ugotovitev z 18. redne seje, 16. februarja 2007: »Ob ugotovitvi članov SD, da se nekateri direktorji področij spretno izmikajo sejam in vedno znova skušajo poiskati opravičilo za njihovo odsotnost, se postavlja vprašanje, čemu tako – gre morda za ignoriranje tega organa?« Lastnika družbe bi si lahko pravzaprav zastavila enako vprašanje. Kot je razvidno iz dopisov, ki so bili naslovljeni na njeno upravo, je le-ta ignorirala večkratne pozive, naj v času prodaje delnic skrbi zgolj za tekoče poslovanje ter mora za vse ostalo pridobiti soglasje nadzornega sveta. Neupoštevanje teh navodil potrjuje tudi primer Korotaj. Tudi zamude mesečnih poročil o poslovanju Palome so stalnica odnosa, ki jih uprava goji do lastnikov podjetja. Zakaj nadzorni svet, niti lastniki družbe kljub stalnim zamudam, neupoštevanju navodil in katastrofalnim poslovnim rezultatom niso odpoklicali uprave s svoje funkcije? Konkretnega odgovora na to vprašanje niso dali, zato se sprašujem, kdo vendarle ščiti ljudi, ki so odgovorni za počasen propad pod-

ienskim papirjem

jetja. Svet delavcev družbe Paloma je 14. februarja 2008 sprejel soglasen sklep, v katerem vseh 13 članov jasno poudari, da ne dajejo nobenega soglasja k izredni odpovedi in da je šlo le za razkrivanje sumljivih in za družbo dejansko škodljivih poslov uprave, ki zdaj zoper njega očitno ukrepa iz maščevalnih nagibov. Na Inšpektoratu RS za delo se znajde prijava kršitve zakona o delovnih razmerjih s strani delodajalca ter pobuda za ukrepanje. Po zakonu namreč članu sveta delavcev ni mogoče odpovedati pogodbe o zaposlitvi brez predhodnega soglasja delavcev, ki so ga predhodno izvolili za svojega predstavnika. Uprava Palome se je samovoljno odločila drugače. Čeprav delavec ni kršil zakona, kolektivne pogodbe ali pogodbe o zaposlitvi, se je uprava na lastno pest odločila za njegov linč. S tem je kršila 113. člen ZDR in 67. člen ZSDU, ki definira zakon o sodelovanju delavcev.

poslenih, ki zahtevajo ostrejšo ukrepe zoper ignorantsko vodstvo. Oglašijo se tudi Združenje delavcev slovenskih podjetij, Sindikat slovenskih železnic in drugi, ki so zgroženi nad »brutalnim in protizakonitim obračunavanjem uprave« in pozivajo lastnike družbe Paloma in njen nadzorni svet, da naj nemudoma ukrepajo. Vodstvo sindikata Pergam in vodstvo sveta delavcev nato zahtevata pogovor pri večinskih lastnikih, kjer ti že-

ti morajo razloge in odgovornost za vse slabše poslovne rezultate, v skladu s svojo odgovornostjo zamenjati upravo in postaviti v vodstvo ljudi, ki bodo sposobni zagotoviti pozitivno poslovanje in razvoj.« To smo že večkrat zahtevali, tudi pri drugih direktorjih. Izpostavili so tudi vprašanje odgovornosti nadzornega sveta, ki ne ukrepa, ter lastnikom predlagali, naj premislijo o ustreznosti ljudi, ki organ oblikujejo. Kot Korotaj poudarja, nadzorni svet nadzoruje samega sebe. Strankarski kolegi Marina in Pergerjeve, ki v omenjenem organu predstavljajo večino, pa preglasijo predloge ostalih članov nadzornega sveta. Predsednik Konfederacije sindikatov Pergam Paloma Slovenija Dušan Re-

panje pristojnih institucij. Nazadnje smo zahtevali, naj se zadeve v Palomi uredijo: prenehajo naj se pritiski, šikaniranja, prelaganje odgovornosti s poslovanja na druge stvari. Povsem jasno smo lastnikom povedali, da je treba postopek za odpoved predsedniku sveta delavcev ustaviti, saj kdo bo pa opozarjal na probleme v poslovanju, če ne svet delavcev in sindikat?« Lastniki njihovim zahtevam niso nasprotovali. Korotaj je pozval tudi predsednika vlade Janeza Janšo naj v primeru Paloma ukrepa zoper upravo podjetja, ki velja za hišno podjetje koalicijske Nove Slovenije. Dragutina Mateja pa povabil: »Pošljite v Palomo več policijskih vozil, kot ste jih poslali v SCT in Vegrad.« Boj proti tajkunom se naj bije tudi znotraj lastnih vrst, če se ga lotevamo že tako vehementno in temeljito. Kako se bo zgodba o izredni odpovedi delavcu, ki je ravnal po svoji vesti in s tem upravi stopil na žulj, končala, do zaključka pisanja tega članka ni postalo jasno. Po pogovoru pri predsedniku uprave je bilo Jožetu Korotaju in njegovem odvetniku Boj-

anu Grubarju rečeno, da naj bi bila zadeva zaključena do prejšnjega tedna. Medij-

ski odziv in podpora

javnosti sta upravo Palome spravila v nelagodno situacijo. V primeru, da se odloči za odpoved, vzame s tem v zakup številne kritike in zahteve po odstopu, če pa namero opusti, pomeni to avtomatsko priznanje krivde. Odlašanje z odločitvijo je zato normalna reakcija, kajti dejstva govorijo dovolj jasen jezik. Kot je zapisalo Združenje svetov delavcev slovenskih podjetij v izjavi za javnost, ta primer obračunavanja uprave s predstavniki svetov delavcev ni osamljen, podobne stvari so se nedolgo nazaj dogodile predsednikoma istega organa v družbah Lama Dekani ter Klasje Celje. Opozorjajo tudi, da če bomo v Sloveniji še naprej mirno dopuščali tovrstne obračune, bo delavsko samoupravljanje, ki ga sicer štiti poseben zakon, kmalu stvar zgodovine. ■

Kot sta Korotaju zatrnila tudi Kad in Sod (večinska lastnika Palome, d.d.), je postopek zoper njega potekal brez njihove vednosti. Odzvali so se tudi na očitke, da naj bi predsednik SD škodoval omenjenima lastnikoma in ga označili za zgrešenega. Sindikat Palome Pergam v Korotajevu podporo zbere 850 podpisov za-

lijo pojasnilo zaradi poslovanja in tudi lastninjenja družbe. Sindikat pred lastnike postavi zahteve: »Ugotovi-

bolj še zahteva: »Da je treba nemudoma oceniti, ali so bile vse poslovne odločitve vodstva smotrne in zakonite; terjali smo, da se opravi verodostojna revizija poslovanja in ugotovi, ali gre za morebitna nezakonita ravnanja, ki niso v prid interesom družbe: in če da, potem naj lastnik zahteva ukre-

Ministrstvo za kaznovanje

Minister Šturm je v zibelko demokracije položil novi kazenski zakonik, ki mu nasprotuje večina uglednih profesorjev in raziskovalcev kazenskega prava, opozicija, širša javnost ter nena- zadnje Služba vlade za zakonodajo. Gre za lahkotno in površ- no spisani pravni akt izpod peres zgolj treh strokovnjakov.

MARKO KRULC

Ob predstavitvi osnutka je minister za pravosodje ob- ljubil dovolj dolgo javno razpravo, toda naposled pisci zakona v njej sploh niso želeli sodelovati. Javna razprava se je tako pričela šele tri dni pred prvo sejo državnega zbora. Bodo strokovno nalogo po- temtako opravili poslanci?

Minimalna javna razprava

Medtem ko bo o spremembi ka- zenske zakonodaje dokončno od- ločila navadna večina v državnem zboru, torej poslanci vladajoče ko- alicije, smo na kratki javni predsta- vitvi mnenj ujeli uvodni govor mi- nistra Šturma: »Predlog novega ka- zenskega zakonika temelji na pred- logih in ugotovitvah številnih po-

je bil takrat mnenja, da bo pro- jekt »Sodobne usmeritve kazenske- ga materialnega prava« podlaga za pripravo sprememb kazenske- ga zakonika. Toda na izsledke cilj- nih raziskav strokovne službe pra- vosodni minister ni počakal. Mi- nister Šturm je državnemu zboru raje ponudil diametralno naspro- ten in v tajnosti pripravljen kazens- ki zakonik.

Na prvi in minimalni javni razpra- vi o spremembah kazenske zak- onodaje je torej minister Šturm pri- krojil »strokovno« resnico, obenem pa zavrnil kritike, da so se pisanja novega zakonika lotili nepremišlje- no. Profesorica na ljubljanski pravni fakulteti Alenka Šelih je v javni raz- pravi obelodanila, da je ministrstvo

ska pravo Ljubo Bavcon je na račun novega KZ opozoril na pojave no- vih oblik totalitarizma, kjer organi pregona postajajo orodja politične oblasti. Denimo mučenja v kazens- kem postopku, ki so v ZDA stal- nica pri pridobivanju zelenih in- formacij.

Kljub dejstvu, da v podporo nove- mu zakoniku doslej še ni bilo izde- lano nobeno pravno mnenje, avto- rji zakonika nenehno kompromi- tirajo strokovno javnost. Vrhovni sodnik in soavtor KZ Mitja Deisinger, zatrjuje, da je potrebno nov za- konik nujno sprejeti v dobro člove- kovih pravic. Po njegovem mnenju

se tudi sodni zaostanki ne bodo po- večali, kot mu očitajo strokovnjaki, ampak zmanjšali. V bran KZ se je postavil tudi Ivan Bele, ki je prepri- čan, da javna razprava sploh ne bi bila potrebna, če bi jo opravili že leta 1995 oz. ob sprejemu starega KZ, »ko so se odločali, kaj je dobro za Slovenijo«.

Strokovna opozorila iz lastnih vrst

Ugotovili smo, da strokovna jav- nost ostro nasprotuje novemu za- koniku. Kakšno mnenje je poda- la Služba vlade za zakonodajo? »V praksi so redki primeri, ko tukajšnja

„Uvedba dosmrtnega zapora je le ponesrečeni poskus re- presivne oblasti, ki skuša preko zviševanj najstrožjih sankcij dokazati svojo sposobnost pri obvladovanju kriminalitete.“

svetov ter sodobnih usmeritvah ka- zenskega prava, ki jih je za minist- rstvo pripravil Inštitut za kriminolo- gijo ljubljanske pravne fakultete.« Je ministrovo sklicevanje na mne- nja stroke relevantno? So zgolj trije pisci (profesorja dr. Vid Jakulin in dr. Ivan Bele ter vrhovni sodnik dr. Mit- ja Deisinger) nove kazenske zak- onodaje upoštevali dolgoletne stro- kovne analize, ki jih je ravno za ta namen pripravila skupina uglednih profesorjev? Poglejmo v zakulisje prvotno zamišljenega projekta.

Agencija za raziskovalno dejavnost je leta 2005 objavila razpis za sode- lovanje pri pripravi kazenskega za- konika. Na razpis se je prijavil Inšti- tut za kriminologijo ljubljanske pra- vne fakultete, skupino pravnih stro- kovnjakov pa je skozi projekt vodi- la dr. Alenka Šelih. Minister Šturm

predlog novega kazenskega zak- onika pripravilo po hitrem postopku in brez temeljitih razprav med stro- kovnjaki in civilno družbo. Po nje- nem mnenju bi bilo bolj smiselno v obstoječi KZ vključiti nove obli- ke kriminalnih dejanj in še nekatere druge spremembe, kajti nobenega dokaza ni, da veljavni zakonik ne bi opravljal svoje funkcije. Mnenju ugledne profesorice se je pridružila še serija drugih profesorjev ka- zenskega prava, ki so bili začudeni nad Šturmovim ignoriranjem pravne stroke. Matjaž Ambrož, prav tako profesor ljubljanske pravne fakul- tete, je opozoril, da ima KZ števil- ne nedodelane rešitve, ki bi utegni- le v sodnih postopkih narediti zme- do in povečati sodne zaostanke. Še več. Zaslužni profesor in nosi- lec predmeta Mednarodno kazen-

služba po temeljiti proučitvi oceni, da je treba kakšen predlagani zakonski projekt v celoti oceniti kot neustreznega za nadaljnji postopek ter hkrati predlagati ponovno presojo njegove potrebnosti in ustreznosti. V danem primeru smo ocenili, da je to potrebno.« Toda minister Šturm in njegova sveta pravna trojica na strokovno oceno lastne pravne službe ni niti ošvrknila. Ministrstvo za pravosodje se je raje potuhnilo v senco nevidne javne razprave in počakalo, da je predlog zakona potihoma prešel skozi vse predpisane faze, kjer ga je na koncu zmagoslavno potrdila še vlada. Kljub temu da je kazenski zakonik po pomembnosti skorajda istoveten z Ustavo in bo kot takšen za vedno spremenil slovensko kazensko pravo, bodo o njegovi

vi usodi na koncu vendarle odločili poslanci vladajoče koalicije, ki v novem KZ ne vidijo spornih določil. Direktor Službe vlade za zakonodajo Janez Pogorelec je mnenja, da bo končne posledice novega zakonika morala prevzeti vlada: »Služba za zakonodajo je odgovorna za svoj, pravni vidik in za strokovno pravilnost svojih mnenj, seveda pa ne more odločiti o tem, ali naj se nek zakon sprejme ali ne.«

Je radikalna sprememba kazenskega zakonika sploh potrebna?

Profesorica Alenka Šelih meni, da novega kazenskega zakonika sploh ne potrebujemo, saj je veljavni zakonik večkrat uspešno preстал strokovno in ustavno presojo doma in v tujini. Tudi docent na Inštitutu

za kazensko pravo in kriminologijo Pravne fakultete Marko Bošnjak ocenjuje, da mora zakonodajno telo nove zakone sprejemati takrat, ko stari niso več uporabni in ko ima za to tehtne razloge: »Predlagatelj v tem primeru ne navaja prepričljivih razlogov, zakaj je novi zakonik ustrežnejši od starega. Razlog za sprejem novega zakonika zaradi uskladitve z mednarodnim pravom oziroma Rimskim statutom je nekorekten in neustrezen.« Podobnega stališča je tudi zgoraj omenjena Služba vlade za zakonodajo: »V vsaki primerljivi ureditvi in državi bi bilo nenavadno, da se že po trinajstih letih obstoja predlaga v celoti nov kazenski zakonik.« Številni drugi pravni strokovnjaki ocenjujejo, da obstoječi kazenski zakonik potrebuje določene spremembe, toda le na tistih mestih, kjer je to potrebno. Države s trdnim pravnim sistemom ne sprejemajo novega kazenskega zakonika vsakih deset let. To se dogaja le v tistih državah, za katere je značilen nestabilen pravni sistem (v svojem času je večkrat spremenila KZ Sovjetska zveza). Kazenski zakonik je namreč tisti pravni akt, ki ima najdaljšo življenjsko dobo. Francoski kazenski zakonik iz leta 1812 je denimo veljal do leta 1994, čeprav so se med-

bi se morala najstrožja zaporna kazen zmanjšati na dvajset let, nas minister Šturm v populističnem slogu prepričuje, da je Slovenija dolžna sprejeti najvišjo zaporno kazen, ker je ratificirala Rimski sporazum: »Implementacija kazni dosmrtnega zapora pomeni korekten odnos do mednarodne pogodbe.« Toda 80. člen Rimskega statuta od Slovenije ne zahteva sprejem dosmrtnih zapornih kazni. Vsa določila, ki izhajajo iz 80. člena, ne vplivajo na sankcije v nacionalnem sistemu. Drugače povedano, vsaka država je pri uvedbi najvišje zaporne kazni povsem suverena – za dosmrtno zaporno kazen se lahko odloči, toda k temu ni zavezana. Ali zviševanje predpisane zaporne kazni sploh lahko vpliva na zmanjševanje obsega kriminalitete? Evropa, kot glavni uvoznik ameriških modelov »pravičnosti in demokracije«, se nagiba k odpravi dosmrtnih zapornih kazni, saj znaša povprečje prestane kazni pri takem izreku od 12 in 18 let. Pogostokrat so obsojenci pogojno izpuščeni ali pa umrejo. Empirične raziskave kažejo, da se kljub naraščajoči državni represiji stopnja kriminalitete ne zmanjša. Od visoko predpisanih sankcij je bistveno pomembnejše, kolikšna je stopnja gotovosti, da bodo zločinca odkri-

„Pravni strokovnjaki ocenjujejo, da obstoječi kazenski zakonik potrebuje določene spremembe, toda le na tistih mestih, kjer je to potrebno.“

tem zgodile velike družbene in politične spremembe. Tudi nemško zakonodajno telo nas lahko nauči, da se tako zahteven projekt pripravlja tudi do petnajst let, saj je potrebno dolgotrajno sodelovanje vseh pravnih strokovnjakov in politikov, ki skušajo doseči strokovno soglasje.

Dosmrtna zaporna kazen: Za ali proti?

Eden izmed najbolj kontroverznih predlogov sprememb obstoječega kazenskega zakonika se nanaša na uvedbo dosmrtnih zapornih kazni v primeru genocida in nekaterih drugih hujših kaznivih dejanj. Trenutno se najhujša sankcija v primeru kršitve pravnega reda nanaša na zaporno kazen tridesetih let. Medtem ko je pravna stroka mnenja, da

li, ter kolikšna je stopnja gotovosti, da bo kazenski postopek hitro prešel vse faze postopka. Za občutek varnosti ljudi sta tako pomembnejša uspešnost organov pregona pri iskanju zločincev in hiter kazenski proces. Na mentaliteto potencialnih storilcev kaznivih dejanj ne vpliva toliko visoka stopnja predpisane kazni kot samo dejstvo, da je učinkovitost policije in sodstva pri odkrivanju storilcev na najvišji možni ravni. Uvedba dosmrtnega zapora je tako le ponesrečeni poskus represivne oblasti, ki skuša dokazati svojo sposobnost pri obvladovanju kriminalitete preko zviševanja najstrožjih sankcij. Toda brez strokovne podlage, ciljnih raziskav in visoke učinkovitosti organov pregona dejanskega učinka ne bo nikoli dosegla. ■

Logike prenavljanja javne

Živimo v času, ko se moralna avtoriteta javnih šol dnevno manjša. Različne oblike zasebnih šol postajajo vse bolj priljubljene in vedno glasneje se govori o šolninah in vavčerjih. A to nemara ni najhujše. Posamezna zasebna šola v mreži javnih šol poskrbi za nujno potrebno konkurenco, predrami učitelje, da se srčneje zavzamejo za poučevanje svojih predmetov. Toda to je dobro le, če ne spodnaša ideje javne šole kot take. Ampak v zadnjem času si javna šola sama žaga vejo, na kateri sedi. Kaj drugega naj mislimo o prenovi gimnazije, ki ponovno uvaja usmerjeno izobraževanje – kar se nemara kaže v razpravi med tistimi, ki zagovarjajo zmerno in radikalno izbirnost? Ali kaj naj mislimo o množičnem ustanavljanju zasebnih fakultet, ki se spogledujejo z idejo, da je izobrazba zasebna dobrina, ker si z njo pač povečujemo konkurenčnost na trgu delovne sile? Ob takšnih trendih si ne moremo kaj, da se ne bi vprašali, kakšna je logika v osnovi teh sprememb.

ANDREJ ADAM

Odgovor bomo poskusili poiskati s pomočjo zanimivega članka Walterja Feinberga, objavljenega v knjigi *The Moral Dimensions of Teaching* (Jossey-Bass Publishers, 1990). Naslov članka se glasi *Moralna odgovornost javnih šol*.

Feinberg najprej na kratko preleti zgodovino obvezne javne šole. Njegova analiza vzrokov nastanka obveznega javnega šolstva se sicer nanaša na ZDA in postavlja v središče pojem obvezne javne šole; toda mislimo, da vzroki nastanka javne šole v Evropi niso bili drugačni in da tudi pojem obveznosti ne spremeni narave našega vprašanja. Obvezna javna šola je torej vzniknila kot odgovor na dramatične spremembe, ki so jih ob koncu 19. stoletja prinesle nagla urbanizacija, industrializacija itd. Cilj javne šole (oziroma obvezne javne šole) je tedaj bil ohranjanje ustrežljive delovne sile in zagotavljanje novih človeških virov, ki jih je zahtevala nova doba. Javna šola je morala – če je želela izpolniti svoje poslanstvo – preprečiti otroško delo, poskrbeti za socialno mobilnost – s čimer je blažila neenakosti, ki so bile posledica kapitalističnega trga – itd. Hkrati s tem je bila vključena še v druge spremembe – od sprememb okolja in narave zaposlitve do spremenjene vloge družine. Glede slednje, denimo, so nekdanji prenovitelji družbe in šole poudarjali, da mora njeno izobraževalno vlogo prevzeti šola; le-ta lahko namreč edina zagotovi transmisijsko veččin, ki jih je potrebovala nova tehnološka družba. Hkrati s tem se je povečal tudi ugled učiteljskega poklica. Zdelo se je, da učitelji skrbijo za interese otrok – s tem, ko

jih pripravljajo za vloge v novi kompleksni družbi.

Feinbergov zgodovinski oris tako kaže dvoumno podobo javne šole. Po eni strani je očitno, da je bilo njeno osnovno poslanstvo služiti državi oziroma ekonomiji. Po drugi strani pa je – s preprečevanjem otroškega dela, zagotavljanjem enakega dostopa do uglednih družbenih položajev, zmanjševanjem funkcije tradicionalnih socializacijskih institucij, uveljavljanjem učiteljskega poklica itd. – prinašala mnogo pozitivnega v družbo kot celoto. Ameriški učitelji so prispevali k dvigu ravni splošne izobrazbe in s tem k dvigu občega nivoja demokracije. Toda, kako vemo, da niso tega počeli v imenu povečevanja mednarodne konkurenčnosti ameriškega gospodarstva in politične moči ameriške države kot take?

To kaže, da se ob vprašanju vloge javne šole in logiki njene prenove v ozadju vselej bije bitka, kako bi morali to vlogo razumeti. Feinberg, denimo, pokaže, da je logiko vsakokratnih reform javne šole in njeno vlogo mogoče zajeti s tremi

modeli: poklicnim (oziroma profesionalnim), birokratskim in modelom pravičnosti.

V poklicnem modelu je v središču učitelj. Učitelj je splošno izobražena oseba in strokovnjak na svojem področju. Po tem modelu bi morali učitelji sami nadzorovati svoje število in politiko šolstva. Zgolj strokovnjaki so namreč zmožni oceniti, kdo je zadostil strokovnim merilom in kdo ne. Po tej logiki imajo učitelji enako moralno avtoriteto kot zdravniki in lahko sami odločajo o smernicah šole. Tako kot lahko zdravniki določijo, kaj potrebujejo njihovi pacienti, podobno lahko učitelji določijo, kaj potrebujejo učenci. Po tej logiki cilje določa šola sama oziroma strokovnjaki, ki so v njej zaposleni.

Zagovorniki birokratskega modela menijo, da bi morala z izobraževalnim sistemom upravljati država (birokracija) in ne stroka. Cilje šole določajo interesi, ki so šoli zunanji. Po tej logiki šole obstajajo zaradi služenja interesom industrije oziroma ekonomije. Šole opravljajo zgolj vlogo usmerjevalca zaposlovanja. Naloga psihologov je, denimo, se-

staviti teste, ki odločajo o tem, kateri učenci so primerni za različne nivoje šolanja. Šola tako selektira bodočo delovno silo. Učitelji se morajo temu podrediti in izpolnjevati načrte, ki jih snujejo drugi. Po birokratskem modelu mora šola služiti nacionalnim političnim in ekonomskim institucijam.

Model pravičnosti vidi šolo kot mehanizem za izenačevanje socialne nepravičnosti. V osnovi tega modela se nahaja ideja, da je vloga šole enakopravno razvijanje darov in zagotavljanje, da bodo zaslužki in družbeni položaji porazdeljeni v skladu z nadarjenostjo in vloženim delom. Po tej logiki je šola porok enakosti možnosti in odpravlja nepravilnosti, ki jih proizvaja tržni kapitalizem. Šola torej služi demokraciji oziroma demokratični enakosti in preprečuje razlikovanja na podlagi porekla, spola, rasne pripadnosti, vere itd.

Ali nam lahko ti modeli, ki jih Feinberg razbira v prenovah ameriške javne šole, kako pomagajo razumeti tudi logiko naših šolskih reform, recimo reformo gimnazije? Menimo, da je to mogoče, vendar

OSNOVNA ŠOLA

šole

DR. Boris Veziak

z opozorilom – s temi modeli je dejansko možno razumeti logiko razprav pri prenavljanju naše šole, a dodajamo, da noben ne zagotavlja takšne reforme izobraževanja, ki bi v resnici upoštevala pravico učencev do najboljše možne obče izobrazbe in s tem najkakovostnejše izbire lastne življenjske poti. Neka kombinacija poklicnega modela in modela pravičnosti se temu sicer približa, toda mogoče si je zamisliti primere, ki bi obema modeloma zadostili, vendar ne vi ne jaz ne bi želeli svojih otrok poslati v takó reformirano šolo. To, seveda, ne pomeni nič drugega, kakor da javna razprava o prenovi šole – tako pri nas kot v ZDA – žal ne zajame vseh možnih modelov. Ponazorimo to s primerom. Mnogi menijo, da bi morala imeti prenovljena gimnazija v prvem in drugem letniku enoten program, v tretjem in četrtem pa bi morala ponuditi ozko specializirane programe z majhnim številom predmetov. To sicer ni prevladujoči model prenove, vendar slednji morebiti ni tako zelo drugačen, kot bi menili njegovi zagovorniki. Omenjeni predlog je po svoje privlačen: ustreza tako poklicnemu modelu – prihaja namreč iz učiteljskih vrst, kar pomeni, da ga nekateri strokovnjaki podpirajo – kot »Feinbergovem« modelu pravičnosti, pri čemer še dodatno zagotavlja nadaljnji razvoj že izraženih darov posameznikov. Toda ali je to res tako strokovno in pravično? Ali se je dijak pri šestnajstih letih – ko konča drugi letnik gimnazije – dejansko zmožen usmeriti? Ali je sploh že spoznal vse svoje darove? In naprej, ali so darovi nekaj, kar je v nas enostavno skrito in čaka, da jih odkrijemo, ali pa so nekaj bolj dinamičnega in se prižigajo ter ugašajo – odvisno od okoliščin? Ali to v resnici ne onemogoča samoraziskovanja? Ali se vam to zdi pravično in kaj bi rekla stroka? Sprejeta logika prenove gimnazije na izjavni ravni sicer ni tako korenita, toda zaradi drugih razlogov, povečane avtonomije šol pri izbiri predmetnika in drugih dejavnikov (financiranja itd.), ki bi jih Feinberg umestil v logiko birokratskega razmisleka, utegnejo biti posledice precej podobne. ■

Tole seveda ni kritika Večera, kvečjemu beseda o razsežnostih izbire zmagovite misli, ki je pravkar zazvenela kot »bob leta« v tradicionalni časopisni akciji iskanja prodornih izjav. Letošnji zmagovalec v pozornosti bralcev je postal kardinal dr. France Rode, razumeli pa so ga kot poziv k večanju rodnosti: »Fantje in dekleta, odgovornost do naroda se prične v postelji.«

Posteljna odgovornost

Navidez duhovita misel se zdi zanimiva, poglaviti interpretativni podarek pa je ostal skrit. Kaj je namreč kardinal, sicer notorno znan po svojih nestrpnih domislicah in odrezavosti, v resnici rekel? Je pozival k posteljnimi aktivnostim, ker ga je strah za izumiranje našega plemenitega naroda? Na prvi pogled res. Slovenci odmiramo, se glasi tudi njegovo večkrat izraženo apokaliptično sporočilo. Toda svojemu poslanstvu bi se morali fantje in dekleta (no, pri kakih tridesetih nismo več nič od tega!) predajati z določenim namenom. Odgovornost do naroda, ki nam diktira posteljni tempo in frekvenca, seveda ni nič drugega kot dober opis kakšne izmed definicij patriotizma. Je apel k zgajanju čudnega domoljubja, zamaskiranega v prokreativistično budnico. Kar se zdi, da je na površju osnovni namen kardinalovega poziva, namreč vzvišeno poslanstvo seksualnih aktivnosti vrlih Slovenk in Slovencev, ki naj imajo v mislih večanje skupnega števila potomcev, je le specifična vrsta sumljivega patriotizma. In tu se začnejo težave.

Da nam vodilni politiki, cerkveni možje in drugi zadnje čase močno pihajo na dušo državljanov in ljubezni do države, smo že opazili. Nenavadno in skorajda bizarno se to dogaja pod sedanjostjo vlado, ki nas je pripeljala na čelo enakopravnih članic ev-

ropske skupnosti, družine torej, v kateri bi se morali počutiti varno. Produkcija mitov o nacionalizmu, državljanovosti in državljanjski vzgoji pa še nikoli ni bila tako plodna. Postala je del retorike vladajočih. Dnevno poslušamo o blatenju države v tujini, o ponosu, ki nam ga manjka, o tem, da moramo ravnati državljanovostno, da mora takšna biti recimo RTV Slovenija. Celó če pogledamo prejšnjo izjavo, »bob leta 2006«, ki ga je prejel Janez Janša, vidimo sledi istega: »Nikoli ne bomo največji. Nikoli ne bomo najmočnejši. Lahko pa smo najboljši.«

Ceneni in plehki populizem, dovolj dober za tiste, ki verjamejo v raj in nebesa pod Triglavom, kot so mu rekli taisti, ali v zlato dobo slovenstva, je zlahka razberljiv. Ugotovitev »Slovenci smo lahko najboljši, če se le potrudimo« pa ni več nacionalizem kar tako. Je nevaren nacionalizem, ker vzbuja lažne občutke o nas samih, občutke večvrednosti. Le čemu bi morali biti najboljši, le čemu bi si morali tega želeli in le čemu Slovenci nagrajujejo takšne izjave kot najboljše? Odgovor je preprost: ker so ujetniki prozornega, na nacionalna čustva uprtega populizma. Ker tisti, ki »pade« na takšno izjavo, v resnici daje vedeti, da mu godi, če ga ima kdo za potencialno najboljšega ali potencialno rešitelja naroda. Celó več, takšno pozornost si zlahka kupi z najlažjo

opravljeno stvarjo na svetu, glede katere mu ni treba prav nič trpeti ali zanjo »delati«: posteljno aktivnostjo. Odgovornost pa takšna!

Ko so premierja dobro leto nazaj vprašali, kako komentira prejeto nagrado bralcev Večera, je dejal, da je zmage seveda vesel. Zato, je dodal, ker je bila izrečena na državni proslavi ob 15. obletnici slovenske osamosvojitve. Po njegovem mnenju podpora tej izjavi kaže, da se v Sloveniji prebujajo neka nova samozavest, da smo začeli verjeti vase in da verjamejo, da smo sposobni dosegati dobre rezultate tudi v hujši konkurenci.

»Nova samozavest« je ob »sproščenosti« - še enem emblemu lahkotnega izpolnjevanja državljanjskih dolžnosti - pomembna nova etiketa slovenskega nacionalizma. Avtorji so znani, manj je uspešna razlaga. Zakaj bi namreč potrebovali nekakšen nacionalni program avtogenega treninga, če ne zgolj zato, da bi povzdignili tiste, ki nas v to prepričujejo? Recimo s kakšno nagrado, kakršna je bob leta? Tudi če odmislimo, da obstaja nekaj takšnega kot »zdrava osnova« patriotizma, si velja priklicati v spomin ugotovitev esejista in filozofa Ralpa Walda Emersona iz 19. stoletja: »Kadar celoten narod kriči in se sklicuje na patriotizem, me prime, da bi začel raziskovati čistost njegovih rok in čistost njegovega srca.« ■

Titlomanija – sindrom bolestin

Publicist Bertrand Russell je nekoč dejal: »Eno od znamenj, da se človek približuje živčnemu zlomu, je njegovo prepričanje o pomembnosti lastnega dela. Če bi bil zdravnik, bi predpisal dopust vsakemu pacientu, ki misli, da je njegovo delo pomembno.«

JANUŠ RASIEWICZ

Življenje ponuja človeku bogato paleto možnosti, dobrin in vrednot; slog, vzpone, padce, duhovno rast, znanje in, kar je najpomembnejše, zdravo pamet in razum. To je ponudba, ki seveda še ne pomeni, da bo izrabljena sama po sebi, ampak jo na podlagi svobode odločanja uporabi, ali bolje, izkoristi vsak posameznik. V kolikor so izpolnjeni vsi pogoji, je potrebno rešiti še dilemo, kdo ponudbo sprejme, jo izkoristi in kdo oziroma kako jo uporabi, udejanji, spremeni v donosno naložbo, če uporabim žargon ekonomistov. Nenazadnje je potrebno upoštevati še načelo moralnosti, torej nič na škodo sočloveka oz. svojega bližnjega.

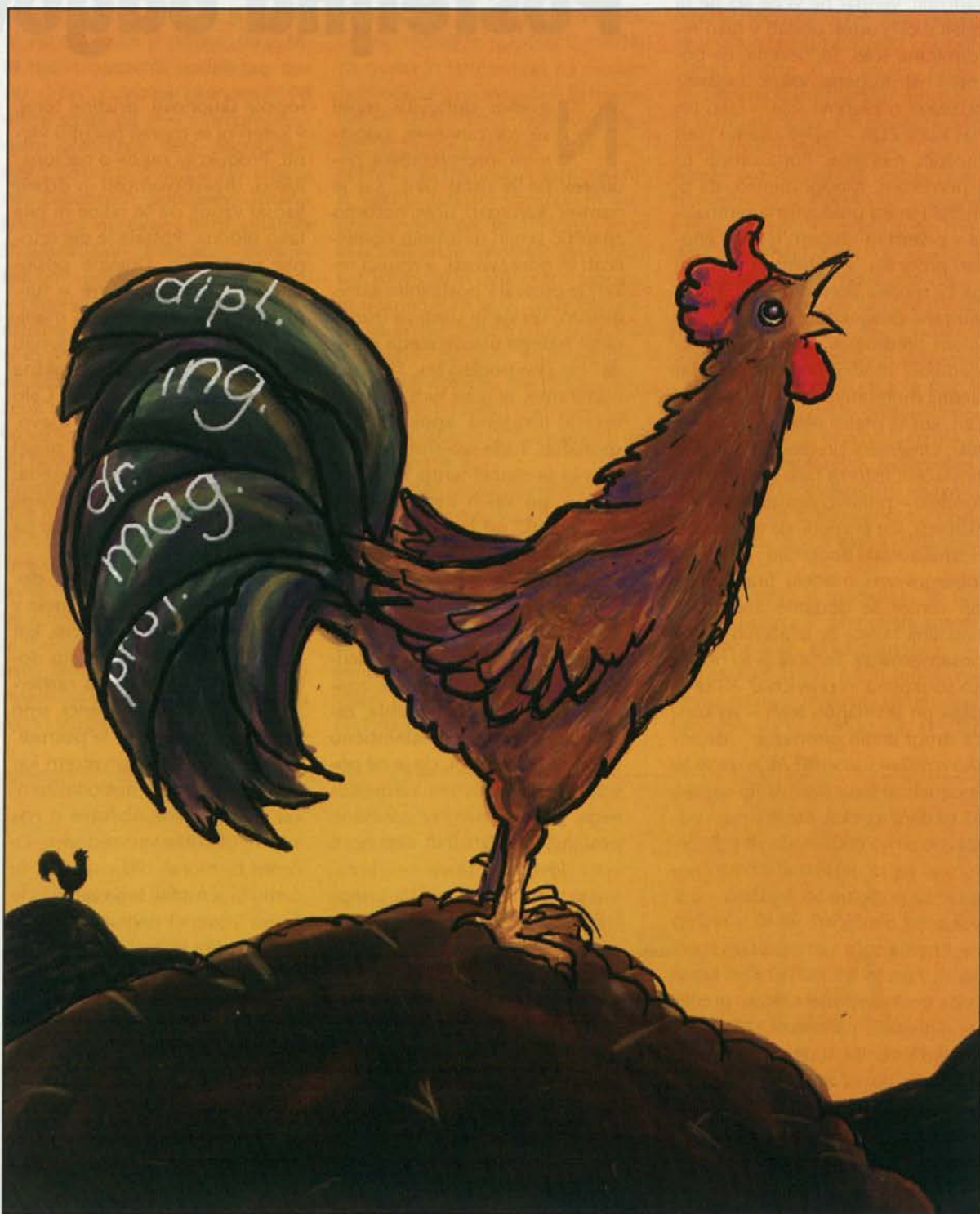
O čem želim spregovoriti? O smotrni in preudarni rabi akademskih nazivov, ki jih, dejal bom, skorajda vsiljeno, predvsem pa tako neokusno in na nepravih mestih uporabljamo. Ponujajo, lepijo in zahtevajo se (jih), kot da sodi prof., mag., dr. poleg vsakega podpisa, pa naj gre za vljudnostno pismo, za strokovno razpravo ali za popolnoma poljudno diskusijo par excellence. Glede na dejstvo, da je pri nas postala to že prava zasvojenost, nekakšen modni trend, sem v naslovu uporabil kar skovanko titlomanija.

Akademski naziv si pridobi oseba, ki uspešno zaključi predpisan program študija, kar je natančno določeno z zakonodajo in seveda s programom študija. Predpisan je tudi akademski naziv, ki ga univerza oz. izobraževalna institucija podeljuje osebi, ki je študij uspešno zaključila, nikjer pa ni z ničemer predpisano, kdaj, kje in kako se ta naziv pravilno uporablja. Zato nastaja velik nered in ravno temu problemu želim posvetiti nekaj pozornosti, saj je popolnoma jasno, da ti nazivi vsakdanjega življenja zanesljivo ne oblikujejo, pojavljajo pa se najraje prav

tam, saj se vendar tako učeno sliši ime z dodatkom. Prav imenitno in pomembno zveni. Vnaprej naj po-

tem, da nisem kreator morebitnega predpisovanja uporabe akademskih nazivov, sem pa strog zagovornik mentalne higiene v tem segmentu, saj ima lastnik akademskega naslova dovolj širok pogled na svet in s tem dovolj zdravo presojo, zato je od njega upravičeno pričakovati toliko samokritike, da oceni kdaj pred ime postaviti akademski naziv oziroma kdaj je to nepotreben balast in v končni posledici ošabnost. Gre za neke vrste bon-

ton, za navade lepega in pravilnega vedenja, ki so ga vsaj intelektualci dolžni upoštevati. Naj navedem nekaj konkretnih primerov, ki bodo podprli lažje razumevanje mojega diskurza. Dipl. jur. ob imenu in primku v pismih bralcev, kadar ne gre za neko splošno pravniško repliko, dokazuje samo pobožno željo pisca po teži njegovega pisanja. Toda dipl. jur. ne sme izostati v strokovni razpravi v kakšni pravniški reviji, v prispevku za konkretno razpravo

ega častihlepja

o nekem pravnem problemu, npr. v krogu juristov. Tam naziv dokazuje osebo, ki pozna problem iz prave strani in seveda daje težo strokovnosti, na kar je razprava oprta.

V vsakodnevni politiki se nekateri kar zasipajo z dr. ali mag. in podobnimi nazivi, a dobro vedo, da jim ta akademski naziv v tej vlogi ne pomeni nikakršne prednosti, saj je politična funkcija povsem drugačna od strokovne. Razumem, da si je vsakdo, ki si je pridobil akademski naziv, zanj zelo prizadeval in se tudi marsičemu odrekel, vendar tega ni počel za nekakšen zunanji prestiž, temveč zgolj zaradi potrebe po znanju oziroma iz želje, da svojo strokovnost izpopolni do največje možne mere. Iz tega torej sledi, da akademski naziv ne sodi k podpisu na položnici za plačilo komunalnega prispevka ali na račun za opravljeno dimnikarsko storitev, ne sme pa izostati poleg imena v strokovni razpravi iz stroke, iz katere imenovani prihaja oziroma katere strokovnjak je.

Vzemimo za primer še manj vsakdanje, a enako rangirane nazive, to so nazivi vojaških in policijskih akademij. Vsaj smešno bi bilo, če bi ob razpravi o tematiki iz kulture ali estetike poleg podpisa stalo: general, major ali višji policijski inšpektor. Popolnoma brez potrebe in predvsem izven konteksta. Podobno bi bilo, ko bi ob isti temi pisalo: dipl. jur. ali univ. dipl. inž. grad. Zanesljivo pa sodi general poleg podpisa vojaškega dokumenta ali inšpektor poleg podpisa v policijskem dokumentu. Enako neokusno je tudi, če na vabilu za sestanek krajevne skupnosti ali gasilskega društva poleg podpisa sklicatelja stoji prof. ali dr., saj ta akademski naziv s tematiko sestanka nima popolnoma nobene zveze.

Dostikrat je opaziti, predvsem v politiki, ko ljudje tako radi uporabljajo akademske nazive, v resnici pa na teh mestih niso potrebni. Predvsem se s tem kitijo župani in poslanci, ki hočejo urbi et orbi sporočiti, kako so pomembne njihove poklicne reference, vemo pa, da je župan in poslanec voljena oseba, ki dobi zupanje volivk in volivcev na podlagi priljubljenosti, programa in politič-

nih referenc. Torej njegov akademski naziv je v tem primeru le epiteton ornans in popolnoma nič drugega. Enako bi dejal za vse ostale politične funkcionarje, saj če se ozrem po Evropi, teh navad nisem opazil. Povsod je poudarjena zgolj funkcija osebe in to je dovolj, saj je politika samostojna veja opravljanja neke dejavnosti, ki temelji na načelih družbenih odnosov, zato ima tudi svoj nabor funkcionarskih nazivov, s katerimi ureja pomembnost posamezne politične naloge.

Še eno zelo pomembno dejstvo je, s katerim je potrebno biti seznanjen. Naziv dr. ima namreč dve različici, to je dr. znanosti in dr. kot zdravnik. Vsak od obeh nazivov ima svoj pomen in tudi uporaba obeh je različna, seveda skladno s pomenom, ki ga imata. Gre torej za pravilnost, doslednost in pomembnost oziroma primernost uporabe oziroma označitve stopnje strokovnosti, seveda na mestu, kjer je to nujno potrebno. V nasprotnem primeru vidim zgolj za nadutost, hvalisanje, ki ne prinese nobenega učinka, še manj pa konkretnega rezultata. Da je na tem mestu evropska kultura mnogo pred nami, ni potrebno razlagati. Dobro pa je vedeti, da od akademskih nazivov v Evropi tudi nekaj »hasne«, predvsem tistih, ki so plod podiplomskih študijev, pri nas pa žal bolj malo, saj bi bilo od njih, množice v vsakdanjem življenju, pričakovati mnogo večji učinek in rezultat. Potrebno bo začeti razumevati, da suport znanja zahteva tudi dodano vrednost, ki se naj bi vrnila vlagatelju, to pa je tistemu, ki je naložbo financiral. Le tako je ideja o smislu vlaganja v znanje upravičena. Sathya Sai Baba je dejal: »Pamet nam ukazuje veliko bolj brezpogojno kakor gospodar; če namreč njega ne ubogamo, smo nesrečni, če pa one ne, smo bedaki.« Verjetno tej misli ni kaj dosti dodajati; morda je vredno le opozoriti na dejstvo, koga opredelimo za gospodarja in koga za lastnika pameti. Od tu dalje so poti odprte. Svoboda je tudi to, da si sami postavljamo omejitve. A tudi te morajo imeti svojo osnovo, ki je naj ne predstavlja zgolj slabo povprečje. ■

Propaganda

Piše: Dario Svetej

Poti razgretim strastem ali glavam, ki jih povzročajo najrazličnejše propagandne tehnike ali povsem običajne manipulacije, ni bolj učinkovitega orožja, kot je znanje oziroma kritično mišljenje. To je še vedno najboljša obramba proti vsem tistim, ki si preveč vneto želijo, da bi mislili namesto nas oziroma nam vsilili določeno prepričanje in obnašanje. Mislim predvsem na politične, gospodarske in druge elite, ki množične medije izkoriščajo za vsiljevanje prepričanja in obnašanja. Ali razmišljate kdaj o tem, ko vas, denimo, iz dneva v dan bombardirajo z novicami o Kosovu in Srbiji? Sploh še premorete pogled z distance, ko vas vsakodnevno posiljujejo z "najnovejšim" dogajanjem na domači in tuji politični sceni, na primer s predsedovanjem EU, tajkuni, vojno proti terorizmu in podobnimi slepilnimi manevri? Ali nasedate, ko vas pitajo Janša, Rupel, Barroso in Solana, ali pa ste nemara bolj dovzetni za propagandna sporočila proizvajalcev sredstev proti prehladu in gripi, ponudnikov ribjih konzerv, pralnih praškov? Sicer pa: kakšno je pravzaprav vaše mnenje o aktualnostih za vsakodnevno rabo, aktualnih in pomembnih predvsem za tistega, ki jih sporoča ali izumlja (producira)? No, če morda še ne veste, kam ciljamo, naj vam prišepnem, da obstajajo ljudje, ki vedo vse o vsem. Ljudje, ki vas, če ne drugega, v to mimogrede prepričajo, in so za to celo plačani. Medtem ko sedaj nemara globoko razmišljate o tem, naj vam razkrijem, da ste žrtev propagande tudi, če se tega ne zavedate. Vsak medij je sporočilo, vsako sporočilo manipulacija in sleherna dobro zamišljena in izvedena manipulacija služi določenemu name-

nu. Vedno se je namreč treba vprašati, kdo nam kaj sporoča in zakaj. Pa smo spet tam. Pri znanju in kritičnem mišljenju, seveda. Zelo pomembno je kritično misliti, pretresati informacije, brati med vrsticami ... in se zavedati, da novic ni. So le informacije, s katerimi se ukvarjajo ljudje, ki so plačani zato, da se z njimi ukvarjajo. Ko vas bodo torej hoteli naslednjic znova prepričati, da vam ponujajo objektivne informacije, ne verjemite, kajti objektivnih informacij ni. Za t. i. novicami pač vedno stojijo ljudje, interesi določenih skupin, korporacij ... Ki se že dolgo zavedajo ogromne moči in vpliva množičnih medijev. Množičnih medijev, ki jih je mogoče zlorabljati. Ne pravijo zaman, da so slednji kakor kladiva – gradijo ali uničujejo. Razkrinkajo lahko zlorabo moči ali jo podpirajo. Posvarijo nas lahko pred nevarnostmi, ki jih sicer ne bi videli, ali pa nevarnosti lahko prezrejo ali prikrijejo. Lahko nas prepričajo, da živimo življenje vznemirljive kreativnosti ali brezumnega porabništva, lahko nas povežejo z ljudmi ali še poglobijo našo osamljenost. Priskrbijo nam zglede, ki jih lahko imamo radi ali pa jih sovražimo. Lahko nas spodbudijo, da presojava posameznega človeka kot posameznika ali da prenesemo svoje presojanje na slehernega pripadnika skupine. Lahko promovirajo občutek kulturnega ponosa ali arogance, spodbujajo kulturo miru in nenasilja ali pa nasilno reševanje konfliktov ... Že samo razumevanje tega dejstva v teh turbulentnih časih utegne obvarovati pred marsikatero zmotno ali napačnim ravnanjem. Uporaba čim več virov informacij ter kritično mišljenje, ki razkrinka še tako spretno manipulacijo, še toliko bolj! ■

Jani Sever, veliko ime

Jani Sever je priznan slovenski novinar, ki je trenutno aktiven kot urednik odmevnega spletnega medija vest.si. V slovenskem medijskem prostoru je pečat pustil kot dolgoletni pisec Mladine, kjer je sodeloval pri številnih novinarskih presežkih. Po sporni odstavitvi z mesta odgovornega urednika Mladine se je posvetil ustvarjanju novega medija, v katerem je svojo profesionalnost združil z navdušenjem nad novimi medijskimi trendi, povezanimi z novimi tehnologijami.

MATJAŽ GERM, MAJA KAUČIČ

Jani Sever, v slovenskem novinarstvu ste prisotni že relativno dolgo obdobje. Bili ste prisotni v razvoju slovenskega medijskega prostora in slovenskega žurnalizma. Kako so se slovenski mediji spremenili in razvijali, torej kako komentirate potovanje direktno s krova ladje? Kaj pa vem, mislim, da se samo novinarstvo radikalno sploh ni spremenilo. Zanesljivo pa so se spremenili mediji. Leta 1989 ni bilo računalnikov, imeli smo samo eno televizijsko postajo. Z vidika ponudbe se je še najmanj spremenilo v tiskanih medijih. Glede sa-

mega pristopa novinarjev do nekih tem pa bi rekel, da se ni spremenilo veliko. Ne strinjam se s tistimi, ki pravijo da novinarji v 80. In 90. letih niso ravno raziskovali. Povojni poboji, socialne zadeve, pornografija, če hočete, vse te teme so v našem medijskem prostoru ves čas prisotne. Niti si ni mogoče več izmisliti kaj vsebinsko hudo novega. Enako velja za osnovna pravila novinarskega obnašanja, od teh temeljnih pravil do etike. Tudi tožbe so v novinarstvu že več čas prisotne. In nenazadnje tudi vplivanje gospodarstva in poli-

tike na medije. Glavna sprememba se je zgodila predvsem glede ponudbe vsebin, ki jo omogočajo nove tehnologije.

Kako vidite svojo vlogo pri razvoju slovenskega medijskega prostora?

Moja vloga je bila, recimo temu, kar intenzivna. Že na začetku 90. let sva s Štamcarjem pisala o povojnih pobojih, o trgovini z orožjem, o Depali vasi. Dolgo časa sem bil tudi urednik enega vidnejših slovenskih tednikov, tako da neko vlogo sem odigral, čeprav seveda posamezniki posebne možnosti, da bi premikali sistem, ne morejo imeti. Nenazadnje določene teme ne obdeluje samo en novinar. Tema pravzaprav dobi določeno težo šele, ko preseže zamejenost na angažma enega samega novinarja ali urednika.

Dnevnik je začel naslovne članke pisati že s tremi novinarji.

Haha. To je sicer nek princip, ki obstaja že zelo dolgo in ima določene prednosti.

Do leta 2006 ste bili urednik Mladine. Potem pa so vas odstavili.

Odstavil me je direktor.

No, uredniški odbor je po zakonu seveda moral oddati svoje pritrjeno mnenje k razrešitvi.

Da, ta postopek so opravili naknadno, ko sem zagrozil, da jih bom tožil. Zatem so sklicali sejo uredniškega odbora in pridobili to potrebno mnenje. Sicer pa je to obdobje, ki je že nekako za mano.

Vaša razrešitev je zelo odmevala v slovenski javnosti. Ste kdaj uradno izvedeli razloge za vašo odstavitev?

Ne.

Niti neuradno, v pogovoru s kakšno vpleteno osebo?

Ne. No, cela zgodba je bila kar hecna. Direktor me je poklical v pisarno in vedel sem, zakaj me kliče, ker sem prej govoril s prijateljem, ki sploh ni bil v uredništvu, pa je že vedel za mojo odstavitev. Torej, direktor mi je naznanil, da sem odstavljen. Vprašal sem, zakaj, odgovora ni bilo, sporočeno mi je bilo, da bo moja funkcija kot v.d. prevzela Mateja Hrastar in da moram pospraviti stvari in zapustiti prostore ter nimam več vstopa. Radikalno torej.

Kako kot dolgoletni urednik ocenjujete današnje stanje v Mladini?

Moj odnos z mnogo ljudmi z Mladine je dober, tam je veliko novinarjev in urednikov, ki jih zelo cenim. Zanimivo, da mi Mladino še vedno pošiljajo na dom, čeprav ne plačujem naročnine. Mogoče je to slaba vest.

Danes smo v nekakšni konfuzni situaciji, ko se mediji veliko ukvarjajo z mediji. Kako je prišlo do tega?

To, da se mediji ukvarjajo z mediji, je nekakšna deformacija. Mislim, da je bralcem bolj v interesu, da se mediji ukvarjajo s svetom okoli njih, nenazadnje je to tudi poslanstvo medijev. To je izraz neke politično gospodarske situacije tega časa, Zeitgeista, ki vlada v Sloveniji že tam nekje od leta 2000. Slovenska medijska realnost je rahlo neuravnotežena. Je vedno bila, kar je tudi delno posledica prepričanja novinarjev, urednikov, lastnikov in razvoja tranzicije. To niti ni tako nenavadno, ker novinarji navadno pripadajo bolj svobodomiselnim družbenim prepričanjem in po naravi niso ravno konzervativni. Po svoje je škoda, da včasih slišimo premalo konzervativnih pogledov, ker se zdi, da se ravno zaradi neuravnoteženosti daje nekim popolnoma legitimnim liberalno levim stališčem nepotrebna stigma. Paradoksalno je,

za drobnim tekstom

da je sedanja vlada želela prevesit podobo našega medijskega prostora, jo prevesit na desno, jo uravnovežiti, kot je poudarjala, danes pa se zdi, da so stvari celo bolj neuravnovežene, kot so bile, z redki mi izjemami, kot je na primer javna radiotelevizija.

Kakšen je vaš odnos do novih medijskih trendov, kot je na primer t. i. državljansko novinarstvo?

Vsi bi si želeli, da bi tega bilo čim več. Državlansko novinarstvo na nek način prinaša demokratizacijo pri oblikovanju mnenj, ki so v družbi vodilna. Moje mnenje je, da novinarji nimamo posebnih znanj, ki bi nas predisponirala. O nekem specifičnem problemu s področja zdravstva ali gradbeništva lahko veliko več pove nekdo iz stroke. Menim tudi, da lahko praktično vsakdo zastavi dobro vprašanje. Je pa res, da tisti, ki se ne ukvarjajo z novinarstvom, nimajo teh omenjenih vedenj sistematiziranih in organiziranih tako, da bi jih lahko uporabljali zanimivo, koristno ali zabavno. V Sloveniji sicer ti novi trendi velikega uspeha ne doživljajo, to verjetno še najbolje ponazarjajo tiste vsebine v oddaji Svet, ko imamo otroka na smučeh, psa, ki je ravno zalajal, ženo pred piramidami, skratka stvari, ki niso niti zabavne niti poučne niti zanimive in tako ne zadoščajo nobenemu kriteriju, ki jih imajo mediji, da določeno stvar objavijo.

Ena od novih izraznih oblik je tudi bloganje in podobni vsebinski tren-di, ki omogočajo širšo interakcijo.

Kako vidite ta razvoj v prihodnosti? Nemogoče je verjetno reči, če se stvari razvijajo v pravo smer?

Težko je reči, katera smer je prava, katera ne, zagotovo. Težava blogerjev pri nas je predvsem v tem, da se zdi, da se preveč ukvarjajo sami s sabo, ne pa s svetom okoli njih. Bistveno za informacijo v medijih je, da ima nek širši pomen, v nasprotnem primeru je to navadno samozadovoljevanje. Zdi se, da so nekateri blogerji podlegli temu pristopu, seveda ne vsi. Ena zanimiva stvar, ki se mi zdi pomembna, je ta, da se ljudje, ki komunicirajo na spletu, podpisujejo s svojim imenom in priimkom. Trapasto, mogoče, ampak mislim, da jim prav to daje kredibilnost, navadno pa je tako, da imajo prav ti tudi največ za povedati in stojijo za tem, kar povedo. Tudi Vest je startala kot blog na nekem serverju, ki smo ga najeli v ZDA za 50 dolarjev. Obstajajo seveda tudi blogi individualnih vplivnih osebnosti, ki so kvalitetni in obiskani. Tudi moje delo, pisanje nekaj komentarjev na teden na Vesti je na nek način bloganje, zakaj ne.

Kaj pa odnos tradicionalnih medijev do interneta. Vsi imajo svoje spletišče, vendar ga večinoma banalizirajo ali koristijo zgolj za prenos že utečene forme na povsem drugačen medij. Kje slovenski mediji delajo napako?

Tukaj smo kar malce zaostali za svetom ... (V tem trenutku nas je zmotil sodelavec urednika, ki je prišel preverit novico o smrti Janeza Drnovška, ki se je najprej iz-

kazala za raco, kot vemo pa se kasneje slutnja na žalost uresničila.) Mislim, da se osnovni obrat, ki so ga veliki mediji že naredili, pri nas še ni zgodil. Gre za to, da se internetna redakcija preseli v središče medija, tudi fizično. Pri nas je internetno uredništvo ločeno na več ravneh. Kot drugo je potrebno razumeti, da je svetovni splet stvar, ki je zastoj in lahko prinaša denar z oglaševanjem. Potem so tu še številne možnosti, uporaba videa in drugih multimedijskih elementov. Modeli so seveda različni. Moram poudariti, da je v slovenskem prostoru korak pred vsemi Pop TV (24ur.com).

Večer pa dva koraka nazaj ...?

Večer je bil, se mi zdi, pred leti celo korak pred ostalimi, pa je potem v nekem trenutku šel čisto v napačno smer.

Je pa po Makarovičevi raziskavi najbolj uravnovežen ...

Da, možno, ampak nisem imel v mislih tega. Govorim o čisto uredniških in tehničnih pristopih. Uravnovežen? Najbrž, ampak moj občutek je, da je bil Večer še bolj uravnovežen pred dvema, tremi leti. Takrat je bil pravzaprav na neki točki, ko je postajal zanimiv za vso Slovenijo. Nekje med leti 2002–2005 se je dalo iz Večera izvedeti skoraj več kot iz Dela in Dnevnika. Zdaj pa na žalost več ni tako.

Vest je torej startala kot blog in se razvila v medij ...

No, to je bil naš namen od vsega začetka. Poskušali smo vse mogoče stvari, sedeli in tuhtali, kako se stvari lotiti. Rešitev je pravzaprav našel Jonas, ki je rekel: »Dej nehi, odpri blog. Začni!« Skoči v vodo,

Fotografije: BISERA ZAHOVIČ

kot se reče. In izkazalo se je, da je imel prav.

Medij, v katerega se je Vest razvila, danes v slovenskem medijskem prostoru proizvaja nek pomen in pomeni novost. Kako vidite takšno vlogo Vesti?

Zdi se mi, da smo bili pionirji na kar nekaj področjih. Niti ne na področju uporabe videa, ampak bolj s tem, da smo brezplačno blogersko platformo izkoristili za to, da smo na njej naredili nek medij. Poskušali smo povezati video, tekstovne in foto vsebine na nek čisto enostaven način. Izkazalo se je, da so nas veliki, klasični mediji začeli zelo hitro kopirati. Da so to našo formulo vzeli za svojo. Po drugi strani pa se je izkazalo, da smo, mogoče zaradi naše geneze, bolj neobremenjeni. Enostavno nimamo problemov s konservativnim pristopom, ki ga klasični mediji nosijo s seboj v paketu, ko se loteva-

jo spleta. Naša osnovna ideja je bila sicer početi troje: podajati informacije, komentirati svet okoli sebe in ljudi zabavati. To so tri vodila, ki jih poskušamo izpeljati. Hkrati pa smo podjetniki. Od tega bi radi živeli in glede tega se ne pretvarjamo. Prepričani smo, da internet živi od oglaševanja in da drugače v bližnji prihodnosti ne bo šlo. Lotili smo se, recimo, tudi zgodbe, ki povezuje produkcijo in distribucijo. Tukaj je mogoče zelo direkten vzor Radio študent izpred 10 ali več let, ki je sam snemal reklame. Na ta način dobiš nekaj več denarja, po drugi strani pa lahko to reklamo narediš manj vsiljivo, manj motečo za obiskovalce. Eden problemov v prihodnosti interneta bo morda ravno v preveliki količini reklam, ki bodo postajale preveč moteče.

Se pravi, da sami producirate reklame v oglaševalskem kontekstu?

Mislil sem na Dormeo, Top shop, Citroën, torej stvari, ki jih damo na svojo spletno stran, posnamemo sami. S klasičnim oglaševanjem se ne ukvarjamo, to absolutno ne, niti nismo agencija. Gre za stvari, ki so pri nas in letijo po spletu.

Ko smo že pri oglaševanju ... od kot pa ostali finančni prilivi za delovanje?

Začeli smo tako, da sva jaz in Jonas vložila vsak po 10.000 evrov. Jonas je prinesel še nekaj računalnikov ... (Jonas Žnidaršič) Ja ... iz garaže. Z oglaševanjem smo pravzaprav kar nekaj zaslužili.

Se trenutno da od tega živeti?

Ja, skromno. Najtežje je, ker moramo veliko sredstev vložiti v ureditev studia, za nakup novih računalnikov, za plačilo najemnine, ki je sicer zelo skromna, za kar smo hvaležni samostanu Stična, ki nam te prostore oddaja.

Kaj pa širši politični kontekst oz. konotacija Vesti? Kot ste že prej rekli, je v Sloveniji neko neuravnoteženo vzdušje, tudi na Vest vedno bolj letijo kritike, da gre za poligon za določene politične ideje, ki so bolj leve narave?

Možno. Poligon, kaj pa vem? Na Vest vabimo zelo različne komentatorje, različne ljudi in zelo veliko je tudi takih, ki bi jim lahko pripisali desne ideje. Tukaj poskušamo biti čim bolj uravnoteženi. Imamo pa seveda svoje mnenje in zdi se nam pomembno, da ljudje pač povedo svoje mnenje. Hkrati pa vesti denimo pripravljamo ne kot izključno dokument ali poročila, s podajanjem informacij. Zraven je še vedno neka distanca, neki ironični podtoni, humor, kar je produkt duhovitosti in improvizacije voditeljev Jonasa, Katje, Jureta in Marka. Pravzaprav je pomembno to, kar Jonas vedno poudarja, ljudem poskušamo dati neko informacijo na tak način, da jih sprovciramo v smer, da o njej razmišljajo. Da se mogoče vprašajo, ali smo mislili resno ali se »zajebavamo«.

Kako kot novinar komentirate Dnevnikovo objavo diplomatskih listin?

Haha. Prebral sem jih z navdušenjem. Že dolgo nisem videl tako zanimivega branja. Mislim, da je bila to izvrstna poteza tistega, ki jih je spravil v javnost. Za slovensko diplomacijo je to mogoče neka zadrega, ampak mislim, da se bomo morali na to navaditi. Povsod v demokratičnem svetu je pač tako, da zoprne stvari, ki so pomembne za javnost, slej ko prej pridejo na dan. Če ne pridejo danes, jutri ali pojutrišnjem, nekoč zagotovo pridejo. Tako pač je. Ko se to zgodi v ZDA, smo vsi navdušeni in na veliko komentiramo, ko pa se zgodi v Sloveniji, se vse fokusira bolj na to, kdo je bil »izdajalec«. Po mojem mnenju, bi morala biti slovenska vlada hvaležna tistemu, ki je te dokumente objavil, ker je s tem olajšal njeno pozicioniranje ob razglasitvi neodvisnosti Kosova, da torej nismo šli v hitro priznanje, ampak ravnali taktično. Če ti papirji ne bi prišli na plan, bi to bilo mogoče malce težje, glede na ameriško moč in voljo diktiranja svojih pogojev.

Saj to je bil tudi dolgoročni cilj objave teh dokumentov ...

Ja, najbrž. Verjetno je bil tudi motiv ali namen tistega, ki jih je spravil v javnost.

Za konec še komentar širšega družbeno političnega stanja v Sloveniji. Kje smo trenutno?

Mislím, da smo v zadnjih letih v Sloveniji naredili velik miselni preskok, da je naša družba postala dosti bolj kritična, kot je bila. Mislím, da so bile posledice zamenjave oblasti pred štirimi leti zelo pozitivne, da smo pričali neki totalni prestrukturaciji političnega prostora, ki se mi zdi, da pelje v bolj jasne razlike, ki bodo tudi bolj jasno definirale pot političnih strank in določile, kaj predstavljajo, kaj propagirajo. Na drugi strani smo pričeli velikim poskusom instrumentalizacije posameznih področij civilne družbe, znanstvenih področij, od šolstva do zdravstva. Politika želi posegati na vsa področja življenja, kar v zadnjih letih prinaša velik odpor, ki je zelo pozitiven in deluje nekako očiščevalno. Vse te tendence so

seveda obstajale že prej, a so bile mogoče manj izražene. Moram reči, da sem, kar se tiče slovenske družbe, precej optimističen. Zdi se mi, da se spreminja tudi odnos ljudi do drugačnih, ki je bil v nekem trenutku zelo pomemben, zaradi tega tudi predimenzioniran in je povzročil zadrege in odpor večine ljudi. Meni se zdi pomemben podatek, ki sem ga zadnjič opazil v merjenju Politbarometra, ki govori o tem, da se je delež ljudi, ki se jim ne zdi problematično upoštevati odločbo Ustavnega sodišča v primeru izbranih, v zadnjem času zelo povečal. To je postalo nekaj, kar je bolj sprejemljivo, iracionalna čustva mogoče rahlo izgubljajo na pomenu. Na področju kulture imamo super generacijo mladih umetnikov. Kot državljan sem denimo navdušen nad tem, da so od štirih mej izginile tri. Zdi se mi, da se tudi odnos do čudežev, ki jih prinaša kapitalizem na eni strani in na drugi strani odnos do fetiša socialne enakosti, počasi racionalizira. Tukaj bo v prihodnosti verjetno ključno področje premikov. ■

Kristijan Jelič

Zgodi se, da kak mladež trdi, da je študentsko življenje čudovito, ker imamo toliko počitnic. Takrat jim postrežem s pojmom drugačnih počitnic oziroma izpitnim obdobjem.

Drugačne počitnice

Vsak oktober prestopi prag slovenskih univerz nova generacija brucev. Polni prepričanja, da so kot študentje središče sveta, začnejo živeti študentsko življenje. Življenje, ki je že pregovorno polno svobode, zabave in celo razvrata. Polni navdušenja nad številnimi možnostmi, ki se jim odprejo, tako dobesedno preplešejo prvi semester in vstopijo v zimsko izpitno obdobje. Razumljivo, da so prepričani, da je napočil čas počitnic. Kako bi lahko bilo drugače, ko ni predavanja ...

Morda me takšen odnos do študija in privilegiranega študentskega statusa ne bi motil, če bi to bil osamljen primer. Žal, mlada študentska gospoda prepogosto tako nadaljuje še v naslednjem semestru in naslednjih počitniško-izpitnih obdobjih. Znanje, ki je bilo razporejeno za obdobje enega leta, so prisiljeni predelati v ubogih nekaj tednih. Večini seveda ne uspe. Dogajajo se ponavljanje letnikov, prenehanje statusa in izjemni vpis. Postavljam si vprašanje, ali imamo v Sloveniji res tako neumne študente. Nikakor ne bom rekel, da me ta odnos posameznikov do študija veseli. Prav nasprotno, zgrožen sem, s kakšno lahkotnostjo nekateri trošijo sredstva, namenjena visokemu šolstvu, in kako brezciljno živijo svoja življenja. Nisem prepri-

čan, da je to neproblematično. A hkrati se spomnim razmišljanja sogovornice, ki je rekla, da bi študentje morali ohraniti samo srednješolski odnos do študija in bi stvari delovale brezhibno. Verjamem v to, nisem še namreč videl srednje šole s petdesetodstotno prehodnostjo po letnikih. Takšno šolo bi najverjetneje starši otrok zavnali z zemljo. Pustimo ob strani motivacijo študentov, s katero se posamezniki ukvarjamo iz dneva v dan. Za pedagoško delovanje kot srednje šole bi morali spremeniti tudi način preverjanja znanja. Vsekakor imajo ogromni izpiti ob ključku pedagoškega procesa veliko metaforično vrednost, saj pokažejo ves obseg snovi. Prepričan pa sem, da z enim preverjanjem ni možno preveriti celotne snovi, še več, z malo nesreče komu pripisemo več znanja, kot ga dokazano ima. Upravičeno je vprašanje, ali so se vsi bolonjski reformatorji tega zavedali, ko so pisali nove programe. Samo dosledna uporaba sprotnega preverjanja znanja omogoča lahkoten študij, ki ne bo pretirano stresen za študenta in ga bo pripravil na zaključna preverjanja ter prehod v višji letnik. No, če reformatorji niso bili dovolj modri, se bom še zmeraj lahko hvalil, da ima moja fakulteta osemdesetodstotno prehodnost ... ■

Opernball

DR. SAMIR OSMANČEVIĆ, GRADEC

(PREVOD: DARINKO KORES JACKS)

P rvega decembra 1989. leta, v veličastni starosti 22 let in v času, zanimivem približno tako kot letošnji februar, sem za sarajevski Omladinski radio poročal s tako imenovanega mitinga resnice, ki so ga - kot tudi tako imenovano dogajanje naroda - prav kosovski Srbi organizirali v Ljubljani. Od tistega trenutka je resnica postala izključna last nacije (kasneje se je izkazalo, da to nikoli ni niti prenehala biti); razgreta gruča, ki je v Ljubljano pripotovala z nekakšnimi vlaki, s katerih so visele nekakšne zastave, je poskušala namrgodene ljubljanske policiste prepričati, da se na mitingu resnice po definiciji govori resnica; mene pa je fasciniralo dejstvo, da že takrat ni bilo nobenih protidemonstracij, nikakršnega odgovora tistih, ki jim je bila omenjena resnica z juga prinesena. Nasprotno. Z izjemo politične elite in morda Mladine, kot da bi bila Ljubljana ignorirala skoraj vse dogajanje onstran Laibachovih nastopov in pravkar odprtih srečevališč za homoseksualce. Nekakšen zaostali partizan - imenoval se je, če se ne motim, Jovica - je na mitingu mahal z jugoslovansko zastavo, ki so mu jo omenjeni policaji zares odvzeli; a Ljubljana je preprosto šla svojo pot, kot da se ne bi nič dogajalo. Tega se od Ljubljane nikoli nisem uspel naučiti. Se pa trudim. Kajti pisanje z mrtvega doma je pravzaprav čista abstinenca, kura odvajanja, self-cleaning program, treniranje amnezije. Gorim namreč od želje, da bi povedal, kar si mislim o sedemnajstem kosovskem februarju. Ali o neki deželi in neki politiki, ki je konec osemdesetih let prejšnjega stoletja svoje separatistične nakane bazirala prav na odklanjanju sodelovanja pri financiranju vseslovanske policije, ki je že takrat na Kosovu imela nepovnljivo nalogo, da se bori proti nevidnim demografskim demonom, zdaj pa se herojsko skriva za "kompliciranimi" procedurami priznavanja novonastalih držav. Ob zgolj previdnih najavah priznanja. Zunanja politika pod imenom: niti en fruktal manj. Go-

rim od želje, da bi pokomentiral "proteste" banjaluških študentov in njihovo referiranje Karadžića in Mladića. Ali da bi spomnil Beograd na privezovanje unproforcev na potencialne targets ameriških avionov - prav tistih, ki so bili tam prav v skladu z resolucijami. Ampak ne. Vse to prepuščam časopisnim in ostalim komentatorjem in profesionalcem na brezštevilnih inštitutih za jugovzhodno Evropo, čeprav se zdi, da bo tako prvih kot drugih kmalu več kot njihovih balkanskih research objects (balkanska antiteza: ali targets ali issues; drugi del dopolnite sami).

Opernball

Iz globine večstoletne imperialne tradicije v začetku vsakega avstrijskega februarja priplavata na površje dva dogodka, ki imata za mene neizmeren teoretski in simbolni pomen v interpretaciji ideoloških podob sveta. Prvi je dunajski Opernball, ki ga po tradiciji "odpira" lahkono potomstvo bankirsko-menedžerske in politične elite, ta pa se od aristokracije ancien regimea razlikuje samo po tem, da o sebi trdi, da to ni - prihodnji Macciavelijevi vladarji iz sence torej, prav tisti, ki bodo zelo kmalu začeli svoj govor o nedotakljivih demokratskih vrednotah, socialnosti in velikodušnosti države ter evidentni nezmožnosti, da bi sindikatu izžetih kovinarjev ugodili s povečanjem plač za 0,7 odstotka. Zahvaljujoč histerični ažurnosti (metadržavne, metarazredne in metapolitične? nacionalne televizije) ORF lahko torej demos, ki na svojih plečih ponosno prenaša breme suverenosti, zdaj celo za trenutek pokuka v omenjeno večstoletno imperialno tradicijo plemenitega entertainmenta, katera pa je vsekakor bolj transparentna od načinov, na katere se financirajo večerne toalete ter celo sama navzočnost na tem veličastnem dogodku. Resnici na ljubo, prva predpostavka tega neopaznega "vdora" demosa v svet močnih (ki to, kakopak, niti niso niti ne želijo biti) je sposobnost,

da sploh buden dočakaš veliki opening. V trenutku, ko pa se na plesu izklopijo kamere in se za populus zaprta party šele prav začne, utrujena Pepelka v pravem življenju že zdavnaj spi, saj se je - maksimum dobre volje dobre vile - zrcalila le v kratkem direktnem prenosu začet-

ka prinčeve zabave. Prenosu, plačanem s - kakopak - Pepelkinim denarjem.

Govorimo torej o zaspalosti, a tu smo takoj že tudi pri drugem dogodku, ki se, za razliko od prvega, poznega, začne že zgodaj dopoldan, tudi ob histerični medij-

ski podpora lokalnih glasil: maškare, Fasching, karneval! Le nekaj dni po pompozem dunajskem Opernem plesu demos, ki ga je bil financiral s svojimi glasovi, krediti in udarniškim vstajanjem ob zori, prav tako pošlje svoje potomstvo na ulico - z neizmernimi ko-

ličinami alkohola v nahrbtnikih in z jasno nezavedno potrebo, da se na kakršenkoli način (na Balkanu se to lokavo in izzivajoče imenuje: na miren način) izprazni frustracija zgodnjega vstajanja in odplačevanja kreditov, najbrž nujnih tudi za nakup rdečih pavlihovskih nosov.

Ne vem, če se ta drugi, ljudski karneval, le slučajno prireja v senci velikega bala (morda zaradi kontrasta? morda zaradi tako rekoč vsakoletnega redefiniranja socialnih pozicij?), a zdi se mi, da so veličastne večerne toalete na eni in skorajda socialistične masovke na ulicah na drugi strani - momenti enega in istega Sprachspiela.

Atraktivnost teh dveh podob, srednjeveških in postmodernih hkrati, je tolikšna, da ju pravzaprav niti ni treba naprej precizirati. Za filozofijo politike pa se že od nekdanj postavljata metodološko vprašanje: kako teoretsko zaobjeti simbolnost takšnih fenomenov? Še boljše: ali je filozofija politike sploh še mogoča brez takšnih poetičnociničnih ekskurzov (morda je skrivnost prodajnosti knjige Petra Sloterdijka prav v večjem barantanju s podobami, kot so prej omenjene), in če je kot taka mogoča - s katerim jezikom, s katero terminologijo velja izraziti dejstvo, da se je za floskulami francoskih in vseh drugih revolucij vgnezdilo večno načelo moči, neka očitno nespremenljiva socialna in razredna distanca, ki ostaja sama sebi enaka, celo ko demos prevzame oblast v demokraciji, delavski razred v komunizmu, nacija v nacionalizmu itd.? Na koncu: zakaj so takšne podobe izgubile svoj polemični potencial, svojo morbidnost, zakaj nas Pepelkina bajeslovna ubogost boli bolj od realnih prizorov, ki jih na vsakem koraku ponuja navidezno samonivelirajoči se sodobni svet? Ali se razvoj človeške družbe zares ne da misliti z druge strani panem et circences? Podobe izpred dva tisoč ali dvesto let so bile (vsaj kvalitativno) enake kot današnje, razlika pa je v tem, da jih sodobno mišljenje danes recipira z neke vrste topostjo in inertnostjo, ki sploh ne ve, kaj bi si z njimi počela. Dunajski ples (skupaj s svojimi provincialnimi imitacijami) in ljudski ulični karneval sta v svoji slikoviti zgodovinski univerzalnosti zdaj bolj zaščiteni pred mišljenjem in bolj varna, kot sta bila kadarkoli v človeški zgodovini. Enako kot tudi podoba lakote velikega dela človeštva.

Če vam je dobro ...

Ta ista Zgodovina pač razkriva, da so bile revolucije in spremembe v glavnem produkt nesposobnosti vladajočih režimov, da bi zadovoljili primarni kriterij panem-et-cir-

censes ontopolitične eksistence tistega, kar sebe s prezirom imenuje in slavi kot demos. Svet se je spreminjal in samooblikoval po banalni kakovosti kruha in piva ter indeksu zabavnosti ljudskega entertainmenta, ne pa po nekakšni notranji dialektiki samega mišljenja in duha (ah, po Ljubljani, dunajskem plesu, Pepelki in rdečem nosu smo končno prišli do Hegla). Izven sebe mišljenju skoraj praviloma ni uspelo spremeniti prav ničesar - zdi se, da je venomer mislilo samo in edino sebe; za to spoznanje pa vam nisem potreben S. O., saj je bilo to rečeno zdavnaj, že v antični Grčiji. S. O. sam vam potreben le, da vas spomnim na immanentno shizofrenijo človeške realnosti, ki je posebej izrazita v trenutkih, ko so nekoliko manj lačni globoko prepričani, da so siti. Tu prav nič ne pomaga: predvsem ne pomaga poskus, da bi oživili zamrlo polemično kapaciteto karnevalskih prizorov vladajočih in vladanih, prizorov, ki se izdajajo za socialne in antropološke konstante. Tisto, kar se običajno imenuje sprememba paradigem, sledi cestam, ki se le občasno in le slučajno prekrizajo z onimi, po katerih kot dezorientirani atomi križarijo ideje. Samo od tega slučajnega križanja je odvisno, ali se bomo prebudili v svetu Blochove konkretne utopije, prečudovite Bakuninove ideje o cerkvi brez pravice do lastnine, ali bomo v poziciji, da skupaj z Rawlsom ponovno kreiramo pojem pravičnosti. Kritično mišljenje, ki mora tiste, v katerih bran se postavlja, šele prepričati, da jim je ta obramba nujno potrebna, je že vnaprej obsojeno na propad in nemoč. A, za razliko od emfatičnega antičnega političnega, sedanje postmoderno mišljenje ve za to zakonitost in zato je ta tekst pravzaprav posvečen Ljubljani iz decembra 1989 in Dunaju 2008, ne pa februarškemu Kosovu in še enemu beograjskemu mitingu resnice, ki (z malenkost drugačnimi zastavami in nekaj bizarnjšimi igrami, toda brez spremembe paradigme) na ulicah traja tudi v to pozno uro, ko končujem ta tekst. Ker če mi je le za trenutek dopuščeno, da spregovorim v imenu mišljenja, o katerem sem tukaj pridigal, bom prav od beograjske medijske hiše B92 prevzel skrajno reprezentativen slogan: "Če vam je dobro, pa nič." ■

Kosovski precedens te

Priznanje separatistične regije brez privolitve prizadete države predstavlja nevarni precedens za številne druge teritorialne konflikte po svetu. Razglasitev neodvisnosti Kosova mimo Varnostnega sveta Združenih narodov je dodatno omajalo avtoriteto te organizacije. Manjšine, ki bi utegnile narediti podoben korak kot Kosovo, motivira tudi dejstvo, da se v zadnjem času velikokrat pozablja na Helsinško sklepno listino o suverenosti evropskih držav.

IGOR VIDEČNIK

Narodne manjšine in etnične skupnosti so se po svetu razvile skozi različne zgodovinske procese in nastale pravzaprav kot produkt oblikovanja nacionalnosti držav, njihovih meja ter množičnih selitev prebivalstva. Iz zgodovine so znane manjšine, ki so skozi stoletja prevzemale identiteto in se popolnoma asimilirale znotraj države, v kateri so se znašle. Manjšine vzhodnih držav pa se v veliki večini nikoli niso uspele dokončno asimilirati oziroma prevzeti identitete večinskega prebivalstva.

Obdobje tranzicije, torej obdobje prehoda iz nekdanjih socialističnih družbenogospodarskih in političnih ureditev v kapitalistične, je v največji možni meri izpostavilo narodna vprašanja kot enega ključnih političnih in družbenih problemov. Tukaj je potrebno poudariti, da se je v tem času zahodna Evropa usmerila k povezovanju in združevanju v Evropsko unijo. Tranzicijska vzhodna Evropa pa je bila močno izpostavljena razdruževalnim procesom. Posebno na območju nekdanje Jugoslavije in Sovjetske zveze je prišlo do močnih oboroženih konfliktov, vojn in terorja.

Tranzicijske države so se morale soočiti s perečimi problemi medetničnih odnosov. Problemi manjšin so se tako ohranili vse do danes. Številne težnje po odcepitvah manjših etničnih skupin so bile v veliki meri neuspešne. Manjšine so dobile določeno mero avtonomije, vendar so ostale pod upravo države, znotraj katere so se nahajale. Leta 1975 je bila v Helsinkih podpisana tako imenovana Helsinška sklepna listina o varnosti in sodelovanju v Evropi. Temeljno načelo tega politično-vojaškega sporazuma je suverenost evropskih držav in nevmešavanje v notranje zadeve. Večkrat smo bili priča, da Helsinškega sporazuma nekatere države niso upošteva-

le, najbolj očitno pa je to postalo prav ob priznanju Kosova. Takšno ravnanje svetovnih velesil pa utegne sprožiti val odcepitvenih teženj na vseh večetičnih kriznih žariščih.

Kosovo vzor mnogim manjšinam

Na Balkanu se te dni piše zgodovina. Kosovo je razglasilo neodvisnost in si že pridobilo priznanje ter podporo nekaterih najvplivnejših držav na svetu. Mnenja glede neodvisnosti Kosova so deljena in neenotna. Samostojno Kosovo odločno zavračajo države, ki imajo na svojem ozemlju podobno večetnično problematiko kot Srbija. Evropske unija se je tokrat znašla v položaju, ko je neenotnost njenih članic še posebej izrazita. Strah pred valom odcepitvenih teženj, ki bi ga znalo sprožiti Kosovo, je v nekaterih državah izredno velik.

Takoj po razglasitvi kosovske neodvisnosti so se tudi drugod po svetu pojavile osamosvojitvene težnje. Najglasnejši so bili predstavniki entitete Republike srbske, ki spada v sestavni del Bosne in Hercegovine. Predstavniki Republike srbske so že dan po razglasitvi neodvisnega Kosova izrazile zahtevo po priključitvi k Srbiji. Po enakih korakih si želita tudi separatistični gruzijski pokrajini Abhazija in Južna Osetija, ki sta prav tako po kosovski razglasitvi izrazili zahtevo za priznanje neodvisnosti s strani Rusije in Združenih narodov. Tudi zloglasna baskovska Eta je že napovedala, da bo sledila vzoru Kosova in razglasila neodvisnost Baskov, kar bi zadalo Španiji podoben udarec, kot ga je Kosovo Srbiji. Avtonomijo po primeru Kosova zahtevajo tudi v Romuniji etnični Madžari.

Odcepitveni val pa se z omenjenimi problematikami še zdaleč ne bi zaključil niti v Evropi, kaj šele drugje po svetu. Podobne težave se odvijajo recimo tudi na Cipru, katerega severni del je leta 1974 zasedla Tur-

cija in razglasila Turško republiko Severni Ciper, katere pa ne priznava nobena druga država razen Turčije. Južni del Cipra, ki je poseljen z

dneh prav tako močno povečali težnje glede združitve Severne Irske z Republiko Irsko. Vendar po dogajanjih v zadnjih letih tega sko-

Rusija odločno nasprotuje samostojnemu Kosovu. Teško pa bi govorili, da Rusija zavrača neodvisno Kosovo, ker se boji precedensa, ki ga kosovska poteza ustvarja znotraj njihove države.

večinskim grškim prebivalstvom, je danes priključen k Evropski uniji. Severna Irska in njena republikanska armada bi lahko v prihodnjih

raj ne gre pričakovati, saj je Ira že pred časom dala vedeti, da se razorožuje. Sinn Fein, ki predstavlja politično krilo Ire, pa je prvič v zgodovini

teritorialnim konfliktom

vini uradno priznala severnoirsko policijo in sodstvo. Podobno kot Severna Irsko si tudi Škotska že vrsto let prizadeva postati samostojna država in se tako osamosvojitvi izpod Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske. Najbolj

je. Natančneje v Belgiji, kjer si prebivalci Flandrije, pokrajine na severu Belgije, že dolga leta želijo delitve države na dva dela. Flamski politiki zahtevajo reforme, po katerih bi imele regije večjo avtonomijo, čemur pa valonski politiki odločno

ni so flamski interesi do samostojnosti, se bo pokazalo v prihodnosti. Prve težnje po neodvisnosti pa so že jasno pokazali.

Čečenija in Palestina

Rusija odločno zavrača in nasprotuje samostojnemu Kosovu. Težko bi govorili, da Rusija zavrača neodvisno Kosovo, ker se boji precedensa, ki ga kosovska poteza ustvarja znotraj njihove države. Čečenija, ki najbolj stremi k odcepitvi od Rusije, je pod dobrim nadzorom. Ruska vojska je uspela zadušiti večino uporov čečenskih skrajnežev. Na zadnjih parlamentarnih volitvah je večina čečenskih volivcev podprla prav stranko Vladimirja Putina. Kljub dejstvu, ki jih zagovarjajo poznavalci čečenskih razmer, da si Čečeni ne želijo ničesar bolj kot mirnega življenja, pa so se ob razglasitvi neodvisnega Kosova oglasili številni čečenski uporniki. Po poročanju tujih medijev čečenski uporniki pozdravljajo in podpirajo boj Prištine proti Srbiji, saj v njem vidijo primerjavo svoje bitke proti Moskvi. Odcepitev od države, ki terorizira določeno manjšino, je po mnenju Čečenov opravičljiva.

Čečenija je avtonomna republika znotraj Ruske federacije in leži na območju severnega Kavkaza. Med leti 1991 in 1994 je Čečenija uživala enostransko razglasitev neodvisnosti od Ruske federacije. Vlada Borisa Jelcina je poskušala po letu 1994 ponovno vzpostaviti suverenost nad Čečenijo. Razvili sta se dve rusko-čečenski vojni. Danes je Čečenija ponovno pod rusko vojaško in policijsko okupacijo. Vprašanje svetovne razsežnosti pa se tako kot na severni strani Kavkaza odpira tudi na Bližnjem vzhodu. Palestina, ki jo trenutno še vedno zaseda Izrael, je še vedno nepriznana država. Krivica, ki se dogajala palestinskim Arabcem, nam je dobro znana iz zgodovine. OZN je po drugi svetovni vojni predvidela s posebno resolucijo v Palestini ustanovitev židovske in palestinske države. Leta 1948 so Židje razglasili državo Izrael. Palestinci seveda takrat niso sprejeli ustanovitve takšne države in pričele so se krave bitke Arabcev proti Izraelu. Palestinska država vse

do danes ni bila ustanovljena. Na palestinskem ozemlju, ki so ga okupirali Židje, so se pričele graditi židovske naselbine, katerim Palestinci ostro nasprotujejo. Koraki pomiritve so bili dolgo zelo negotovi, saj so bili na obeh straneh skrajneži, ki so zavračali državo Izrael oz. pravico Palestincev do svoje države.

Palestinsko vodstvo sedaj razmišlja o deklaraciji, s katero bi po vzoru Kosova enostransko razglasili neodvisnost. Po pisanju tujih častnikov to tudi nameravajo storiti, če pogajanja z Izraelom v prihodnjih dneh ne bi prinesla napredkov. Kljub držnim napovedim palestinskega vodstva pa je njihov predsednik Mahmud Abas bolj previden in poudarja, da do enostranske razglasitve ne bo prišlo, preden ne bodo izčrpana vsa prizadevanja za dosego mirovnega dogovora z Izraelom.

Specifika Kosova

Specifiko kosovskega vprašanja je možno razumeti le ob dobrem poznavanju preteklih dogodkov. Ameriški predsednik Woodrow Wilson je po koncu prve svetovne vojne kongresu predstavil mirovni načrt. Ena od njegovih štirinajstih točk je bila tudi samoodločba narodov, ki zagovarja tezo, da imajo pravico do neodvisnosti samo tisti narodi, ki živijo v diktaturi. Kosovo je pod Miloševićem doživelo nedemokratski režim in poskus etničnega čiščenja. V tistem trenutku je albansko ljudstvo na Kosovu imelo pravico do samoodločbe. Za razliko od kosovskih Albancev pa Baski, Severni Irski, Škoti in Flamci živijo v demokratskih državah in po načelu samoodločbe ni razlogov za razglasitev neodvisnosti oz. odcepitve. Srbija torej sedaj plačuje za Miloševićeve zločine. Prav v tezah o samoodločbi narodov pa je možnost videti specifikacijo kosovskega vprašanja, ki je le eno od številnih teritorialnih vprašanj trenutno na svetu. Mediji poročajo, da naj bi samo v Evropi trenutno potekalo okoli 24 aktivnih odcepitvenih gibanj, ki naj bi jih Kosovo samo še vzpodbudilo. Čeprav gre na prvi pogled samo za lokalno kosovsko vprašanje, pa je jasno, da lahko zadeva za seboj potegne globalne posledice. ■

glasen zagovornik ideje o neodvisni Škotski je prav gotovo igralec Sean Connery. Ugibanja, ali se bo Škotska končno osamosvojila, pa so se

nasprotujejo. Flandrija je gospodarsko najrazvitejši del Belgije, v katerem govorijo nizozemščino oziroma flamščino. V belgijski valonski

Tranzicijska vzhodna Evropa pa je bila močno izpostavljena razdruževalnim procesom. Posebej na območju nekdanje Jugoslavije in Sovjetske zveze je prišlo do močnih oboroženih konfliktov.

najbolj razlegla ravno ob osamosvojitvi Kosova. Osamosvojitvene težnje se pojavljajo tudi v samem srcu Evropske uni-

regiji pa prebivalci, ki se imenujejo Valonci, govorijo francosko. Država je tako v glavnem mestu Bruslju uzakonila dvojezičnost. Kako moč-

Ameriški interesi na Kosovu

Večina analitikov meni, da so ZDA tako izdatno podpirale neodvisnost Kosova, ker so hotele čim prej končati balkansko zgodbo in svojo prisotnost v regiji, saj so preveč zaposlene z vojnama v Afganistanu in Iraku. Kaj pa če so si ZDA s priznanjem Kosova zagotovile prav nasprotno – torej svoj obstanek v regiji?

ALEŠ KUSTEC

Ameriško politiko se praviloma da razložiti z eno besedo: nafta. Tudi glede Kosova je tako. Seveda boste rekli, da Kosovo nima nafte. Res je, a je zato z nafto zelo bogato območje Kaspijskega morja. Slednje bi naj imelo skoraj toliko rezerv nafte in zemeljskega plina kot območje Perzijskega zaliva. Kosovo in Kaspijsko morje sta vendarle oddaljena več tisoč kilometrov, ste pomislili. Kaj pa če ju povežemo z naftovodom?! Najboljša pot za prenos kaspijske nafte je sledeča: po naftovodu od Kaspijskega morja (Baku) do Črnega morja (Batumi), potem s tankerji preko slednjega do novega naftovoda v Bolgariji, ki pa se nato konča s pristaniščem v Jadranskem morju. Ta trasa zaobide običajno naftno pot s tankerji skozi Bosporjevo ožino, ki ne omogoča pretoka največjih tankerjev iz Črnega v Mediteransko morje. Poleg tega pa je večina nafte, ki potuje po tej poti, rusko-kaspijskega izvora. Rusi že tako ali tako dominirajo v oskrbi Evrope z nafto, kar Američanom seveda ni najbolj po godu. Zato bi naftovod, ki bi zaobšel ruske naftne interese, bil strateška zmaga za Američane. In naftovod AMBO stori prav to.

AMBO

Naftovod AMBO (albansko-makedonsko-bolgarska naftna družba v ameriški lasti) bo potekal od črnomoškega pristanišča Burgas v Bolgariji preko Makedonije do jadranskega pristanišča Vlore v Albaniji. Namen tega skoraj 900 kilometrov dolgega naftovoda je zaobiti turške ožine v transportu rusko-kaspijske nafte. Izgradnja naftovoda, ki bi naj omogočil transport 750 tisoč sodčkov nafte na dan, bo stala okoli 1,5 milijarde ameriških dolarjev. Študijo izvedljivosti naftovoda je opravila družba Brown & Root, takrat še podružnica ameriške multinacionalke Halliburton, katero je svoj čas vodil današnji ameriški podpredsednik Dick Cheney. Tako tudi ne pre-

Vojaška baza Bondsteel

seneča, da je vodja naftovoda AMBO leta 1997 postal Ted Ferguson, bivši direktor za razvoj nafte in zemeljskega plina v Evropi pri Brown & Root. Gradnja naftovoda bi se naj začela proti koncu tega leta. Le-ta

vod AMBO priključil na koridor 10 in transportiral nafto v osrčje Evrope. S tem bodo dobile ZDA znaten nadzor nad nafto, ki prihaja v Evropo iz Kaspijskega morja, zato je izpeljava in varnost trans-balkanske-

energetskim koridorjem, ki prečkajo to državo [Makedonijo].«

Baza Bondsteel

Zaščito projektu AMBO bo nudila tudi največja ameriška vojaška baza po vietnamski vojni na Kosovu. Slednja se razprostira na 360 tisoč kvadratnih metrih. Sploh ni presenetljivo, da je gradnja baze ponovno bila dodeljena družbi Brown & Root. Baza Bondsteel leži v jugovzhodnem delu Kosova v bližini kraja Urševac in ima zaradi bližine z Makedonijo (8. koridor) in doline Preševa oziroma Srbije (10. koridor) izjemno strateško vlogo. Vsebuje več kot tristo hiš, večinoma sicer lesenih kolib in 25 kilometrov cest. Obdana je s 14 kilometri in 2,5 metra visokim zemeljskim nasipom z opazovalnimi stolpi. In čeprav v bazi ni vzletne steze za

Če so torej Američani hoteli obdržati svojo vojaško bazo na Kosovu, je slednje moralo postati neodvisna država (od Srbije).

bo zaradi najugodnejše geografske lege bolj ali manj potekal po 8. evropskem koridorju, zelo blizu meje med Makedonijo, Kosovom in Srbijo (dolino Preševa). Prav v tej dolini, ki je s svojo lego sredi gorskih verig strateškega pomena, naj bi se nafto-

ga naftovoda velikega pomena za ZDA. Tudi general Michael Jackson, nekdanji poveljnik KFOR-ja na Kosovu, je med bombardiranjem Srbije leta 1999 to potrdil: »Zagotovo bomo ostali tukaj še dolgo časa, tako da bomo lahko zagotovili varnost

letala, pristajajo lahko zgolj ameriški helikopteri (Apache in Black Hawk), lahko bazo še razširijo, zato obstajajo domneve, da bi lahko baza Bondsteel nadomestila letalsko bazo v Avianu, Italiji. V bazi je nekaj časa deloval tudi zapor. Alvaro Gil Robles, nekdanji komisar za človekove pravice za Evropski svet, ki je zapor obiskal leta 2002, je kasneje dejal: »To, kar sem videl, situacijo zapornikov, bi zlahka prepoznali s fotografij iz Guantanamo. Zaporniki so bili v majhnih lesenih kolibah, sami ali pa po dva ali trije. Vsaka koliba je bila obkrožena z bodečo žico, medtem ko so okoli njih patrolirali pazniki. Zapor je obdajal visok zid z opazovalnimi stolpi. Ker je te ljudi aretirala vojska, niso bili deležni običajnega sodnega postopka. Niti se ni točno vedelo, kako dolgo so že tukaj zaprti.«

Kosovo – ameriški satelit

Američani so bazo Bondsteel začeli graditi leta 1999 sredi bombardiranja Srbije. Seveda niso nikogar (vsaj v Srbiji) nič vprašali, saj se Srbi sredi bombardiranja s tem zagotovo ne bi strinjali. Srbski predsednik Boris Tadić je na nedavnem obisku v Rusiji predsedniku Vladimirju Putinu zagotovil, da dokler bo on predsednik, v Srbiji ne bo tujih vojaških baz. Če so torej Američani hoteli obdržati svojo vojaško bazo na Kosovu, je slednje moralo postati neodvisna država (od Srbije). Nasprotno od Srbije pa bo Kosovo še dolgo odvisno od zahodnih držav. Vprašanje je, kdaj, če sploh, bo Kosovo dejansko suverena in neodvisna država v pravem pomenu besede. Poleg stalne prisotnosti NATO-ve vojske bo imelo tudi visokega tujega predstavnika nekakšnega kolonialnega upravitelja, ki bo imel avtoriteto, da potrdi ali zavrne vsako pomembno odločitev kosovske vlade. Slednji bo po posvetovanju z ZDA in EU odločal o kosovski zunanji, varnostni, davčni in še kakšni politiki. Seveda so Američani že dodobra izkušeni s takšnim vodenjem držav. Tako se npr. »postavljeni« predsednik Hamid Karzaj v Afganistanu o vsem najprej posvetuje z ZDA. Za Američane bo torej Kosovo predvsem satelit za njihovo vojaško bazo in garant za njihovo nadaljnjo prisotnost v regiji. Od kosovskih Albancev pa se seveda pričakuje, da bodo v prihodnosti že zaradi hvaležnosti do Američanov podpirali njihovo politiko. Kdo je že prvi priznal Kosovo? Afganistan. Seveda iz hvaležnosti do svoje osvoboditeljice – ZDA. ■

Maja Koučič

Vdor turške vojske v Irak menda ne pomeni destabilizacijo regije, kjer življenje izgoreva že brez turškega streliva. Medtem ko v Evropi doživljamo čas malih narodov in velikih odločitev, zgodba o Kurdih ne najde svojega konca.

Turčija : KPP = Turčija : ZDA

Sneg, ki prekriva gorato mejnino linijo med Turčijo in Irakom, je znova okrvavljen. Kot poročajo turški vojaški krogi, ofenziva več tisoč mož (menda kar 10.000) prodira v notranjost okupirane države. Iraške številke ocenjujejo brigado, ki je prečkala mejno črto, na okoli 1.000 pripadnikov. Čudna razhajanja, kot opazimo, vendar njihovo število še zdaleč ni tako v oko bodeče, kot je to načrt, ki ga zasledujejo. Eliminacija pripadnikov prepovedane delavske stranke Kurdiv in zatrtje njenega delovanja, ki se že od leta 1984 bori za neodvisnost. Boj, ki je do sedaj trajal več kot 30.000 življenj.

Čeprav so Kurdi s tridesetimi milijoni za Arabci, Turki in Perzijci četrti najštevilčnejši narod na Bližnjem vzhodu, so vendarle brez lastne države. Kolonialne delitve so privedle do tega, da je bil Kurdistan z zarisom umetne nacionalne meje razdeljen med štiri države: Sirijo, Irak, Iran in Turčijo. V slednji jih živi največ, okoli 15 milijonov. Razglasitev samostojnosti v eni izmed naštetih držav bi avtomatsko pomenilo, da bi jo morale priznati tudi ostale. Trenutno se to zdi nemogoče. In znano je tudi turško stališče: neodvisnosti Kurdistanu bomo nasprotovali, pa četudi bo razglašena v Braziliji.

Ankara obtožuje avtonomno kurdsko vlado v severu Iraka, da v primeru PKK ne ukrepa v zadostni meri. Zato pravico vzamejo v svoje roke. Medtem ko EU, kot je v njeni melanholični nara-

vi, znova reagira (zgolj) z izražanjem zaskrbljenosti in so Združeni narodi na eni strani razumevaljo do nujnosti turške »samooobrambe«, po drugi pa se trudijo konflikt čim prej prežvečiti, ZDA zanj po letu trenj prižgejo zeleno luč in podpirajo prizadevanja Turčije. In način, ki so ga izbrali. Vendar precej zadržano.

Condoleezza Rice sicer samozadovoljno govori o skupnem sovražniku ZDA in Turčije, ki je bojda prav tako sovražnik iraškega naroda, čeprav Kurdi prav v Iraku uživajo največjo podporo. Kirurški poseg naj bi bil zaključen v roku 15 dni. Bolj konkretno, takrat ko bo cilj dosežen. Ko bodo »preprečili, da bi bilo območje stalno, varno oporišče teroristov«.

PKK ima dve sestrski organizaciji, ki si v Siriji (PYD) in Iranu (PJAK) prizadevata za isti cilj, združitev kurdskega naroda v samostojno državo.

Odkar je Sirija prenehala s financiranjem PKK in je v Keniji prišlo do aretacije njenega voditelja Abdullaha Ocalana (kar je dodatno demoraliziralo organizacijo), je PKK močno omejila svoje delovanje. Pred nekaj leti pa se je obseg terorističnih akcij znova povzpela. Toda s čigavo pomočjo?

Nedavno zajetje pripadnikov PKK je v turški javnosti sprožilo sum, da so ZDA v veliki meri odgovorne za čedalje večje zmoglosti kurdske borbe za neodvisnost. 1260 kosov najdenega orožja »MADE IN USA« kljub za-

trjevanju ameriških diplomatov, da orožje ni bilo prodano direktno, vzbuja vtis, da temu le ni tako. To podkrepi takojšnja, prostovoljna pripravljenost FBI, da razišče ozadje ter v svojih vrstah poišče krivce. Raziskava je tako temeljita, da pozabijo celo na zaslišanje generala Petraeusa in oficirjev, osumljenih korupcije. Znano je recimo, da ZDA in Izrael financirata in oborožujeta PJAK z namenom notranje destabilizacije Irana. Po navedbah Seymoura Hershha ima Izrael v Kurdistanu tudi dolgoročne poslovne načrte, v zameno za njihovo realizacijo pa trenira kurdske komandose.

Zgovoren je tudi podatek, da vsak 24. kos orožja, poslan iz ZDA v Irak, izgine. Dobro. Tehnološke zmožnosti Američanov vendarle dopuščajo, da je mogoče orožje locirati v zelo kratkem času. Ampak kaj se zgodi? Sistem za iskanje orožja popolnoma zataji. Še naprej je zanimivo dejstvo, da je od 370.000 kosov orožja (poslanega od leta 2003) le 3 odstotke opremljenega s serijskimi številkami. Hm, kako je to mogoče?! Nekdo torej ne želi, da je orožje najdeno.

Ta »nekdo« po eni strani PKK uvršča na svoj seznam terorističnih organizacij, po drugi strani pa ji nudi vso tehnično podporo za izvajanje svoje dejavnosti. Odkrito ali ne, industrijsko-vojaški kompleks si želi kriznih žarišč. Tako se namreč polnijo blagajne. In prav Kurdi bodo tisti, ki bodo imeli najmanj od tega. ■

Avstralci in njihova

Če ste že imeli priložnost obiskati naš najmanjši kontinent in hkrati ogromno državo, ali pa ste si vsaj prek medijev ustvarili vtis o Avstraliji, vas je zagotovo prevzela. Čudoviti deževni gozdovi, dolge, peščene plaže ob razburkanem oceanu, puščavski svet ter nepopisno lep podvodni rastlinski, kot tudi živalski svet so edinstveni. Nekaj posebnega pa je tudi avstralska kultura in njeni prebivalci sami.

JASMINA HOLC

Na skoraj tako veliki površini, kot je celotna Evropa, je naseljenih le 21 milijonov ljudi in kar 75 % jih živi ob obali. Velike razdalje so močno vplivale na avstralsko zgodovino, družbo in kulturo, eno najbogatejših držav na svetu pa je zaznamovala tudi zgodovina priseljevanja. Vse to se odraža v kulturni identiteti Avstralcev, ki na tujce napravi svojstven vtis.

Teoretiki o kulturi

Če želimo govoriti o kulturni identiteti nekega naroda, moramo najprej opredeliti sam pojem kulture. Kulturo tako razumemo predvsem kot celostno mišljenje skupine, proces socialnega prenosa tega mišljenja in obnašanja skozi generacije in posameznike, ki se identificirajo s to skupino (Volčič, 2007).

V stroki prevladuje mnenje, da popolnoma enotne in zaprte kulture ni, tako tudi ni avstralske kulture "kot take", pač pa obstaja v določenem kulturnem prostoru nek snop različnih tradicij s svojimi pokrajinskimi, družbenimi in simbolnimi posebnostmi. Poleg tega se kulturna identiteta nekega naroda nenehno spreminja.

Za posameznikovo skupinsko samozavest pa je vedno ključna razlika. Za sleherno oblikovanje identitete mora med mano in okolico, mojo družino in tujo, med mojo sosesko in tisto na drugi strani obstajati neka razlika. Razlika, kakršno vzpostavlja meja, finis, posameznika namreč vedno določa in zameji oziroma definira (po Debeljaku, 2004). Že Rahkonen (2007), ki je v raziskavi o medijskih študijah v Avstraliji poskušal opredeliti avstralski značaj, se sprašuje, ali je

zaradi mešanja različnih priseljenih kultur sploh možno govoriti o enotnem avstralskem značaju. Najbolj verjetno je njihov značaj sestavljen iz treh elementov:

- bele Avstralije (anglo-keltska, mainstream-kultura),
- črne Avstralije (domorodci in njihova kultura) ter
- etnične Avstralije (vsi ostali, predvsem azijski narodi).

Zato kulturne identitete nekega naroda ni enostavno razumeti, najsi gre za lastno ali za tujo. Lastno kulturo težko analiziramo, ker smo sami del nje, tujo pa zato, ker bi jo morali razumeti v skladu z njenimi idejami, prepričanji in predpostavkami. Povzamemo lahko torej, da je nacionalna kultura konstruirana. Vedno so le izbrani dogodki, zgodbe, osebe, torej značilnosti objektivne kulture tiste, ki služijo kot označevalci in simboli nacionalne identitete. Določanje kolektivne identitete je tako v vseh fazah proces selektivnih poudarkov (Bader, 1996).

How are you going? No worries! & Dear John!

K ugotovitvam teoretikov želim nanašati tudi nekaj lastnih izkušenj, pridobljenih ob srečanju z avstralsko kulturo. Ker pa so bile zame najbolj zanimive tiste značilnosti Avstralcev, ki se razlikujejo od naših in sem jih spoznala prek zanimivih situacij, sem se odločila, da jih kot take tudi opišem. Strnila sem jih v osem mnenj o Avstralcih, ki sem si jih ustvarila med enomesečnim bivanjem med njimi. Zavedam pa se, da je to zagotovo zelo subjektivno videnje in le kamenček v mozaiku avstralske kulturne identitete.

Avstralci so izredno sproščeni ljudje.

Če vas bo trgovec v trgovini vprašal »How are you going?«, ne želi vprašati niti kako hodite niti se ni zmotil in vas z nekom zamenjal.

Ta fraza je običajen avstralski pozdrav, pomeni pa seveda »Kako si?«. Zelo prisrčen je tudi odziv na izrečeno zahvalo »No worries!« (Brez skrbi). V svoji sproščenosti se Avstralci radi pošalijo, zato vas naj nič ne čudi, če bo zaposleni na javnem prevoznem sredstvu (ladji) po zvočniku napovedal, da bodo kmalu začeli deliti koktajle. Ali pa glas iz zvočnika nagovori potnike, ki izstopajo pri univerzi in bodo opravljali na ta dan kakšen zahteven izpit, naj jih ne skrbi - po dežju vedno posije sonce. A tudi v kočli-

kulturna identiteta

vih situacijah se Avstralci ne razburjajo, umirjeno se lotijo reševanja težave, kar pa je lahko v določenih situacijah za energičnega Evropejca celo moteče.

Avstralci so odprti, gostoljubni in pripravljeni pomagati.

Če boste pri kolesarjenju v hrib omagali in se ustavili, da bi si odpočili, ne mislite, da bo ostalo neopazeno (pa četudi bi si to želeli). Vsi, kolesarji ali pešci, ki bodo v tem trenutku na cesti, se bodo ustavili in vas vprašali, ali se vam je po-

kvarilo kolo in če lahko kako pomagajo. Tudi ko boste malo dalj časa brali napise na poštnih nabiralnikih ali voznih redih, bodo ljudje spontano pristopili k vam in vam vse pojasnili.

Za Avstralce velja: Rana ura, zlata ura.

Tanke stene hiš, ki zagotavljajo čim boljši dostop svežega zraka, vas bodo vsako jutro spomnile na to, da so Avstralci zelo zgodnji. Če vas bo motila košnja trave ob sedmih zjutraj, vam bo vse jas-

no, ko boste ugotovili, da se fitness centri in kopališča odpirajo že ob štirih zjutraj in kljub rani uri je takrat v njih največja gneča! Ob peti uri boste v kavarnah že lahko naročili zajtrk.

Za Avstralce so značilni enakopravni,nehierarhični medsebojni odnosi.

Enakopravnost je beseda, ki je v Avstraliji pisana z velikimi črkami. Če vas pri nas moti, da so številni posamezniki vzvišeni, pa se poskušajte navaditi, da nagovorite nekoga, ki mu želite izraziti spoštovanje, po imenu! Npr. če kot študent pošiljate elektronsko sporočilo rektorju univerze, pa začnete z Dragi Ivan! Ne gre? V Avstraliji je to nenapisano pravilo.

Avstralska kultura je kultura pravil in predpisov.

Predstavljajte si ... priletite v Avstralijo, pa na letališču zahtevajo od vas, da vržete svoje čevlje v koš za smeti, ker so umazani in se jih drži zemlja. Ko se en dan peljete s kolesom (po levi strani ceste!), vas ustavi policija in vam zaračuna visoko globo, ker nimate čelade. V trgovini pri delikatesi pa nerazumno dolgo čakate, dokler ne ugotovite, da bi morali s pulta vzeti številko; šele potem vas bodo poklicali in postregli. Tudi pri študijskih izpitih ni šale, saj se zamujena priložnost ne vrne nobena. Udeležba na volitvah pa ni državljanska pravica, ampak dolžnost. V glavnem, pravila so stroga, a država poskrbi za vse, zato se vsi sporazumno držijo konvencij in predpisov. Birokratskih vojn ni, vse brezhibno deluje, ljudje to cenijo. Tako ne bo nikoli prerivanja v vrsti, pa če se ljudem še tako mudi. Na plaži ni nikjer odvrženih smeti in steklenic, ker vsi skrbijo za čisto naravo.

Za Avstralce se pri denarju prijateljstvo konča.

Če smo Evropejci navajeni, da gremo s prijatelji na pijačo in da enkrat povabi eden, drugič drugi, naj vas ne preseneti, če v Avstraliji te navade ni; prvič boste plačali vi,

drugič pa si bo vsak sam. Morda vas bo le nekoliko presenetilo, ko boste povabljeni na rojstni dan v restavracijo, pa si boste morali to, kar boste pojedli, plačati sami. Čisti računi, dobri prijatelji.

Avstralci verjamejo v načelo: Zdrav duh v zdravem telesu.

Njihova čudovita narava in topla klima kar kliče k športnemu udejstvovanju, Avstralci pa so takoj za to. Ob jutranjih urah v času odhodov v službe je na klesarskih stezah več ljudi kot avtomobilov na cestah. Nešteti parki, plaže, gozdovi in druge naravne dobrine so ves dan obljudene in polne rekreativcev ter sprehajalcev. Odraž zavestnega zdravega načina življenja so tudi police v (večjih) trgovinah, kjer najdete cele vrste prehrambnih dodatkov, kosmičev in druge zdrave prehrane, polica s sladkarijami pa je v primerjavi z njimi zelo skromna. Če ni povpraševanja, ni ponudbe.

Avstralci so veliki privrženci športa.

Avstralci so tisti pravi, zavzeti navijači in stavijo na vse in vsakogar. Če boste imeli srečo, boste v času dopusta morda pričali edinstvenemu avstralskemu odnosu do športa. Za tri minute konjske dirke, na primer, se zanje skorajda ustavi svet – predavatelji na fakulteti se zberejo in gledajo tekmo na velikem platnu. Ob prigrizku in pijači spremljajo tekmo, pri tem pa v rokah držijo stavni listek in upajo na zmago svojega favorita. John Harrison, predavatelj novinarstva, pa to početje pojasnjuje: »Avstralci bi stavili še na dve muhi, ki plezata po steni.«

Takšni so torej Avstralci v mojih očeh – izredno sproščeni, odprti, prijazni, športni navdušenci, pa tudi tisti, ki so si organizirali vsakdanje življenje s pomočjo številnih pravil in predpisov. Če pa si želite ustvariti svoj vtis o njihovi kulturi, boste morali premagati ogromno razdaljo in dan in pol leteti z letalom. Verjemite, da bo ta trud poplačan. ■

Brisbane, Avstralija. Avstralci so izredno sproščeni, odprti ljudje, ki visoko cenijo enakopravnost.

Igre brez politike kot u

Humanitarna združenja menijo, da športni dogodek z geslom "hitreje, višje, močnejše" ne sodi na ozemlje, kjer so človekove svoboščine vsakodnevno kršene. Po Belgiji in Novi Zelandiji se je tudi Velika Britanija odločila, da svoje športnike zaveže k molčečnosti.

MILAN LAZAREVIĆ

Igre brez politike, nikoli uresničena želja barona Pierreja de Coubertaina, pobudnika ustanovitve Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK). Tega človeka se vsakič spomnijo, ko izbirajo organizatorja iger, če se zgodi kakšna podkupovalna afera znotraj MOK, kadar se politika vmešava v igre. Bil je vizionar, ni pa mogel preprečiti različnih pritiskov. Demonstracijo politične moči je videl v Berlinu leta 1936, leto dni pred smrtjo.

Peking bo letos gostitelj poletnih olimpijskih iger. Natanko po 28 letih ga gosti komunistična država. Res je, da se zdajšnji kitajski komunizem razlikuje od tedanjega sovjetskega sistema, vendar igram v Pekingu vse glasneje nasprotujejo zaradi kršenja človekovih pravic. Pol leta pred pričetkom olimpijskih iger so reprezentanti Velike Britanije z nacionalnim olimpijskim komitejem podpisali dogovor, ki jim prepoveduje kritiziranje političnih in družbenih razmer na Kitajskem. Predvidevanja mnogih so se uresničila.

Izbira Pekinga za olimpijsko prizorišče je bila za zagovornike človekovih pravic hud udarec, z zavezo molčečnosti želijo nacionalni olimpijski komiteji preprečiti diplomatske incidente. Humanitarna združenja menijo, da športni dogodek z geslom "hitreje, višje, močnejše" ne sodi na ozemlje, kjer so človekove svoboščine vsakodnevno kršene. Po Belgiji in Novi Zelandiji se je tudi Velika Britanija odločila, da svoje športnike zaveže k molčečnosti. S prepovedjo izražanja političnih, religioznih ali ras-

nih pogledov se želijo izogniti konfliktom. Sankcije za športnike, ki se pisnega dogovora ne bodo držali, bi lahko bile hude – tudi izključitev z olimpijskih iger.

Demonstracija moči

Igre brez politike ne morejo tudi po padcu vzhodnega bloka, berlinskega zidu. Izrek pomembno je sodelovati in ne zmagati je že zdavnaj končal nekje na obrobju olimpijske zgodovine.

Če jih je leta 1936 Adolf Hitler izkoristil za razkazovanje prevlade arijske rase nad preostankom sveta, je svet po drugi svetovni vojni, razdeljen na vzhod in zahod, v igrah videl boj med dobrim (zahod) in slabim (vzhod), vzhod pa priložnost za zmago nad imperializmom.

Leta 1968 v Mehiki sta Vzhodna in Zahodna Nemčija prvič nastopili razdeljeni, ameriška tekača na 200 metrov Tommie Smith in John Carlos sta na podelitvi kolajni dvignila stisnjeno desno pest v črni rokavici, simbol odpora temnopolnih prebivalcev v ZDA. Bila sta nemudoma doživljenjsko izključena iz olimpijske družine. Štiri leta kasneje so palestinski teroristi v Münchnu ubili enajst članov izraelske reprezentance. To je bil krvavi september v bavarski prestolnici.

Prizorišča olimpijskih iger so vedno bila najprimernejši kraj za izražanje političnih stališč ali uprizorjanje sile. Leta 1980 je večina zahodnih držav bojkotirala igre v Moskvi, štiri leta kasneje je Moskva vrnila udarec Los Angelesu. Le Romunija je takrat

Ponosni kitajski vojak pred košarkarsko dvorano.

izkazala neposlušnost vzhodnemu bloku in športnike napolnila v ZDA. Po nekaj letih miru se je zdaj okoli Kitajske, kjer se teptajo človekove pravice, kjer lastniki gradbenih podjetij ljudi kar prisilijo v suženjstvo, začel širiti val nezadovoljstva.

Čez štiri leta bodo igre v Londonu, ki še ni pozabil bombnega napada islamskih skrajnežev. Varnostne mere bodo verjetno najostreje v zgodovini, britanska prestolnica bo nekakšen vakuum. Bodo z njimi uspešno preprečili novo bombno akcijo?

Kadar ni politike, pa MOK pretresa jo druge afere. Vseskozi je bil izbor gostitelja predmet kupčkanja. Podkupovanje ni bilo tuje glavnemu odboru, ko je bilo treba oddati glas »svojemu« favoritu.

Leta 1996 je na presenečenje mnogih igre dobilo mesto Coca Cole – Atlanta in ne Atene, kjer bi proslavili stoletnico sodobnih iger. Leta 2006 so guvernerja Nagana osumili, da je za člane MOK v času olimpijskih iger leta 1998 za gostoljubje pora-

bil kar 4,4 milijona dolarjev.

Nogometne zgodbe

Kar ne uspe Mednarodnemu olimpijskemu komiteju, skušajo različne panožne zveze. Nogomet je eden izmed tistih športov, ki se je v veliki meri rešil primeža politike, a mu težave povzročata huliganizem, sodobna oblika izražanja političnih, rasnih in drugih stališč. Rivalstvo med klubi in državami se večkrat sprevrže v nenadzorovan izbruh nasilja. Vendar ima tudi to svoje korenine v letih, ko si je nogomet utiral pot med najbolj priljubljeno postransko stvar na svetu.

Svetovno prvenstvo leta 1934 v Italiji so poimenovali kar Mussolinijevo prvenstvo, saj je veliki Duce storil vse, da so Italijani postali prvaki. Sodniki so bili v podrejenem položaju, morali so piskati samo za Italijo. Leta 1969 je med El Salvadorjem in Hondurasom izbruhnila t. i. nogometna vojna. Povod je bila kvalifikacijska tekma za SP leta 1970, a glavni razlogi so tičali v napetosti med

Prizorišča olimpijskih iger so vedno bila najprimernejši kraj za izražanje političnih stališč ali uprizorjanje sile.

topija

Milan Lazarević

državama. V štirih dneh je bilo ubitih skoraj 2.000 civilistov in vojakov. Eden izmed borcev za izgon politike iz športa, predvsem nogometa, je predsednik Mednarodne nogometne zveze (FIFA) Joseph Blatter. Ta je nazadnje opozoril Španijo, da lahko doživi usodo Grčije, ki je bila leta 2006 začasno suspendirana iz mednarodnih tekmovanj, če se bo politika vmešavala v šport.

Razlog za opozorilo, kot je dejal 72-letni Švicar, je svečana otvoritev kipa nekdanjemu asu Real Madrida Alfredo di Stefanu na stadionu Santiago Bernabeu. Takrat je španski minister za šport naročil neolimpijskim in olimpijskim zvezam, ki se niso uvrstile na olimpijske igre v Peking, naj izvedejo volitve v prvem trimesečju 2008.

“To ni mogoče, ker ne moremo sprejeti neposrednega vmešavanja politike v šport,” tako trdi Blatter. Ta vidi le dve možni rešitve tega problema. Ali se bo Španija sprijaznila, da bo v nogometu tekmovala zgolj na svojem ozemlju, torej bo izključena z vseh mednarodnih tekmovanj, ali pa se bo držala pravil FIFA, ki določajo, da se politiki ne smejo vmešavati v zadeve nacionalnih zvez. Grčija je bila julija 2006 za nekaj dni suspendirana s tekmovanja pod okriljem FIFA, ker je grška vlada sprejela zakon, po katerem naj bi imela država več nadzora nad dogajanjem v športu. Nastal je vik in krik, politika se je uradno umaknila iz nogometa, Grki, kot aktualni evropski prvaki, pa so lahko nadaljevanji z mednarodnimi nastopi. Čeprav se šport otepa politike, je še vedno v veliki meri odvisen od potez politikov. Glavna vez je ravno denar. Olimpijske igre v Pekingu bodo demonstracija gospodarskega razvoja Kitajske, ki bo svetu predstavila sodobne športne objekte, posodobljeno infrastrukturo v prestolnici, povsem drugačen Peking, kot o njem krožijo zgodbe. Na čigavih plečih so zrasli ti objekti, ni treba posebno raziskovati. To vedo tudi športniki, ki bodo v avgustovskih dneh razmišljali le o tekmovanju. Za svoje videnje kitajskega »čudeža« bodo Britanci, Belgijci, Novozelandci (in še katera država od 205 udeleženk) molčali. ■

Nekoč čast, zdaj podoba navadne podrtije v preddverju Triglavskega narodnega parka. Ko človek obiskuje skakalne centre v drugih državah, se ob prihodu v Planico zgodi nad podobo naprav. Če ne bi vedel, da tukaj gostijo finale svetovnega pokala, bi pomislil, da gre za zapuščene objekte – relikvije nekega časa.

Kdaj bodo rešili Planico?

Planica, Planica, snežna kraljica! Le kdo je ne pozna – lepoto iz snega? Tako je Ansambel bratov Avsenik pred leti počastil skakalnice v dolini pod Poncami. Nekoč čast, zdaj podoba navadne podrtije v preddverju Triglavskega narodnega parka. Ko človek obiskuje skakalne centre v drugih državah, se ob prihodu v Planico zgodi nad podobo naprav. Če ne bi vedel, da tukaj gostijo finale svetovnega pokala, bi pomislil, da gre za zapuščene objekte – relikvije nekega časa. Stara Bloudkova velikanka, kjer je Primož Peterka dvakrat slavil zmago v svetovnem pokalu, se je sesula vase. Tudi velikanka bratov Gorišek, na kateri je človek poletel najdlje na smučeh, ne kaže nič kaj lepe podobe. Bojda je naletna steza v tako slabem stanju, da se ji obeta usoda sosednje sestre. Planiški delavci se zavedajo, da organizacija tekem svetovnega pokala dobivajo le zaradi tradicije in ker so lastniki svetovnega rekorda. Kako dolgo jim bodo pri Mednarodni smučarski zvezi (FIS) gledali skozi prste, ni znano. Dolga je vrsta čakajočih na ustrezne termine. Mnogi bi rad imeli zaključek svetovnega pokala, a za zdaj ta pripada Planici. Ker okoli izteka ni ustreznih objektov, morajo postavljati šotore. Najem in postavitve zahtevata dodatno energijo, predvsem pa sredstva. Letošnji proračun znaša kar 1,7 milijona evrov, kar je rekord med organizatorji podobnih tekem. Če bi imela Planica ustrezne objekte, bi bili stroški organizacije manjši. A tako vsako leto izpuhti lepo število evrskih bankovcev. V zadnjem letu so se še ukvarjali z vračanjem dolgov, ki jih je pridelalo negospo-

darno ravnanje. Zaradi tega je nastal vik in krik, ker dolgove vračajo, se je stvar nekoliko polegla. V Avstriji so sodobni skakalni objekti stvar prestiža in trženja. Ni treba iti daleč, dovolj je do Beljaka, kjer je Alpska arena s skakalnico (možna uporaba tudi poleti), tekaško stezo, igriščem za inline hokej čez poletje, slačilnicami in vsem drugim, kar uporabnik potrebuje. Objekt je v uporabi skozi vse leto. V Liberecu na Češkem, ki bo prihodnje leto gostil svetovno prvenstvo v nordijskih disciplinah, so samo za osrednji večnamenski objekt ob izteku porabili pet milijonov evrov. Ker bo tam stal vsaj nekaj desetletij, se bo skozi leta naložba povrnila. Za celotno infrastrukturo nordijskega centra bodo porabili 27 milijonov evrov, vendar je to naložba za prihodnost. Tudi v Planici naj bi nekoč stal nordijski center. Pred poldrugim letom so razkrili, da bi bil dokončan do leta 2013, njegova vrednost pa je ocenjena na skoraj 100 milijonov evrov. Država naj bi prispevala 15 milijonov, iz evropskih skladov bi po načrtih pridobili kar 40 milijonov, ostanek pa bi prispeval zasebni kapital. Minister za šolstvo in šport Milan Zver je takrat med drugim dejal, da želijo doseči splošno soglasje z ljudmi, ohraniti krajino ter na koncu tudi to, da bi Planica živela tako pozimi kot poleti ter bila finančno uspešna. Predsednik Smučarske zveze Stane Valant je izjavil, da bodo kandidirali za svetovno prvenstvo v nordijskih disciplinah. A več kot od populistične poteze se ni naredilo. Ne-rešena so lastniška razmerja. Mnogi lastniki okoliških zemljišč so sicer za reševanje problema, a vedno se

zatakne pri denarju. Pri odkupu njihove zemlje skušajo iztržiti več kot le 18 evrov za kvadratni meter. Tudi travnik ima svojo ceno, v Planici je ta še toliko bolj vreden. Zato bodo pogajanja trda, epilog negotov. Planica bo 2010 gostila svetovno prvenstvo v poletih, a če se zadeve ne bodo kmalu spremenile, bodo prizorišče prvenstva preselili drugam. Na drugih štirih velikankah bi odpoved v Planici sprejeli odprtih rok. Kakor večna zgodba o Planici, so tudi kranjskogorski ponudniki nastanitev zgodba zase. Ker se zavedajo navala v času Planice, so marčevski konec tedna, kljub cvetočim zvončkom in trobenticam, razglasili za višek zimske sezone. Gosta je treba »olupiti« do zadnjega, zato so cene bistveno višje kot v drugih terminih, tudi ko je na sporedu pokal Vitranc. Saj bo Norvežan, Avstrijec ali Poljak prišel še naslednje leto na polete, je verjetno misel. Toda kako dolgo še? Če bo Planica ostala brez svetovnega pokala, bo v blagajni manj evrov ali pa skoraj nič. Ravno naši severni sosedje so se lani jezili nad drago ponudbo. Nekateri so ponoči našli kar na drugi strani Korenskega sedla. Ker je zmagovalec svetovnega pokala Thomas Morgenstern, bodo njegovi privrženci večinoma enodnevni obiskovalci iz okolice Beljaka, naslov pa bodo proslavili kar v domačem okolju. Drugod, denimo v krajih novoletne skakalne turneje, je možno primerno opremljeno sobo z zajtrkom dobiti že za 30 evrov, ker hočejo imeti turiste skozi vse leto. Je res prisotno razmišljanje, da je treba denar pobrati takoj, kaj bo naprej, ni pomembno? ■

Godard in francoski novi val

Če se v filmski zgodovini ustavimo pri bistvenih obdobjih, ne moremo mimo obdobja francoskega novega vala, pri katerem bomo izpostavili verjetno njegovega najpomembnejšega ustvarjalca, to je Jean-Luc Godarda, ki je kot režiser ustvarjal dlje, kot je trajalo samo obdobje, oziroma je aktiven in ustvarja še danes.

ALJAŽ SELINŠEK

Rojstvo novega vala

Francoski novi val je obdobje v filmski zgodovini, ki se razvije in zadeva bolj ali manj le Pariz. Njegov začetek je oblikovala skupina ljudi, ki so ustvarjali pri francoski reviji z naslovom Cahiers du Cinema, ki se je ukvarjala izključno s filmskimi kritikami ali je obravnavala film, v kolikor je zadeval umetnost. V usodni skupini se je izpostavilo petero virtuozov, ki so kasneje vsi postali pomembni režiserji in povečini najpomembnejši predstavniki francoskega novega vala, to so bili Francois Truffaut, Jacques Rivette, Eric Rohmer, Claude Chabrol in Jean Luc Godard. Sam francoski novi val nosi to posebnost, da kot večina temeljnih obdobj v filmski umetnosti spremeni mero umetniških kriterijev, po katerih bo določeno delo priznано kot umetniško, in ker vsako umetniško obdobje zase vsebuje svoje posebnosti, tako tudi novi val naniza značilnosti, po katerih ga lahko prepoznamo. Kot prvo, večina novovalovskih filmov prikazuje Pariz in njegovo atmosfero, revolucijo v filmu pa sproži z med drugim tudi aktivnim gledalcem oziroma z nagovarjanjem gledalca, kjer se glavni protagonisti zgodbe obračajo k občinstvu in jih nagovarjajo. Filmi novega vala so povečini postavljeni na ulice in posneti z minimalnimi denarnimi fondi, zelo hitro in včasih tudi z neizkušenimi igralci. Da začutimo »novovalovskost«, lahko povemo, da so v veliko primerih statisti, se pravi igralci v ozadju dogajanja, bili kar ljudje, ki so se v trenutku snemanja znašli v tamkajšnji bližini, s čimer so avtorji dosegli t. i. realnost, ki spominja na dokumentarne filme in tako so z zrenjem akterjem v kamero skušali prikazati film kot življenje ali kot njegov odraz. Novi val pravzaprav dobi svoje ime zaradi velikega odstopanja od prejšnje, veličastne, visoko stilizirane francoske kinematografije.¹ Uradno se obdobje za-

Znamenit prizor sprehoda protagonistov po Elizejskih poljanah.

čne s tremi filmi, med katerimi je tudi film Jean Luc Godarda, ki nosi naslov *A Bout de Souffle*, kar se zgodi leta 1959.

Pomen in vloga Jean Luc Godarda v francoskem novem valu

Film obravnava temo mladosti in z njo povezanih vsebin ali motivov. Film je kmalu po nastanku postal globalno priznan in dodeljen mu je bil status nosilca prikaza svojega umetniškega obdobja. Bil je posnet brez scenarija, česar posledica je bila velika stopnja improviziranja, in je temeljil na ameriškem gangsterskem filmu, začinjenem z ljubezensko zgodbo.² Velika in ob režiserjevi inovativnosti pri ustvarjanju filma verjetno največja značilnost Godarda je, da se je nemalokrat približal komercialnemu in tudi političnemu filmu in je velikokrat izdal tudi dva ali tri filme na leto. Ampak kljub temu je avtor z vsa-

kim filmom gradil svojo umetniško pomembnost in tako je vsak film prekašal predhodnega. Tako se v njegovi karieri, obarvani s političnimi vsebinami, ki se opredeli že z njegovim drugim filmom z naslovom *Le petit Soldat*, 1960, ki prikazuje fotografa in v ospredje postavlja tedanjo vročo, znamenito alžirsko krizo oziroma njeno gibanje za neodvisnost, ki je povzročala velike polemike med tedaj živečimi Francozi, pokaže njegova radikalnost. Film je bil nekaj let v Franciji prepovedan, k čemur je botrovalo tudi dejstvo, da je avtor prikazoval različne, prepovedane teme mučenja, implicirane pri dejavnostih obeh, tako alžirskih in francosko nacionalističnih skupinah v že skoraj negledljivi tehniki snemanja z roko. Pomembno dejstvo predstavlja tudi prva vloga danske manekenke Anne Karine, ki postane pomemben dejavnik v avtorjevem ustvarjanju, saj postane nje-

gova muza in tudi prva žena. Prav ona za mnoge postane obraz francoskega novega vala. V njegovih naslednjih dveh filmih, *Une femme Est une Femme*, 1961, in *Vivre Se Vie*, 1962, pokaže svoje sposobnosti, zaradi katerih jo je avtor tudi tako oboževal. Avtor je v glavnem naredil vse, da bi izumil novo formo filma oziroma nov film, ki bi bil popolno nasprotje takratni hollywoodsko ustaljeni formi in tako je spremenil tehniko snemanja, zvok, nagovor, realizacijo in produkcijo. S filmom *Le Mepris*, 1963, ki je bil film o filmu z glavno vlogo Brigitte Bardot, posname pomembno delo, ne samo zaradi tega, ker je bilo eno tistih, ki je bilo del ameriške produkcije, ampak ker je odražalo odnos režiserja in njegove žene, pač prenesen na platno. Nadaljevanje njegove kariere je znano kot bleščeče obdobje in zajema več filmov, od katerih so najpomembnejši *Bande a Part*, 1964³, *Pierrot*

le Fou, 1965, Alphaville, 1965, in nenazadnje zadnji del trilogije, Weekend, 1967, ki postane ob A Bout de Souffle drugi najpomembnejši avtorjev film in obravnava odkrit napad na ameriški imperializem in pripravljenost francoske buržoazije le-tega sprejeti. Po bleščečem obdobju pa avtor naredi korak dlje ali korak drugam. Od tedaj naprej se je namreč začel ukvarjati z radikaliziranimi prikazi politične oziroma filozofske Francije. Tako npr. Le Gai Savior, 1968, obravnava le dva protagonista, ki ves film filozofsko diskutirata. Takrat je tudi posnel znamenit dokumentarni film o popularni skupini Rolling Stones, Sympathy for the Devil, 1968. Avtor se je s svojo težnjo »narediti politične filme politično« tako poistovetil, da je z določenimi podobno mislečimi aktivisti ustanovil skupino Dzige Vertova¹, ki si je prizadevala za revolucijo v filmu in za prikaz borbe družbenih razredov na platnu, kjer so seveda stali na strani proletariata. Rezultat je bil nekaj posnetih filmov z izjemno nizkimi proračuni. Ta perioda se konča z znamenitim delom z naslovom Tout Va Bien, leta 1972. Godard se je v naslednjih letih umaknil iz Pariza in deloval na tem, da bi spremenil filmsko distribucijo in snemal eksperimentalne filme. Snemal je tudi v osemdesetih in kasneje oziroma je aktiven še danes. Nazadnje je posnel film leta 2004 in nosi naslov Notre Musique.

1 Kot primer odstopanja in negiranja ustaljenih filmskih form in metod snemanja lahko navedemo uporabo kar invalidskega vozička za snemanje premikajočih se slik na pločnikih ali cestah v nasprotju z že ustaljenimi tračnicami ali velikimi stojali.

2 Godard je znan po oboževanju ameriških gangsterskih filmov, zato lahko tudi v Jean-Paul Belmondu, ki je glavni igralec v filmu, začutimo delček Humpreya Bogarta. Godard je dejal, da mu je ameriška kinematografija dala material, ki ga bo uporabil v svoje namene.

3 Film je v mnogih pogledih navdihnil tudi Quentin Tarantina.

4 Dziga Vertov velja za radikalnega ruskega režiserja, ki je ustvarjal na začetku dvajsetega stoletja in je znan po svojih tedaj nepredstavljenih metodah montaže.

DJane, skovanka, ki je priletela z ljubljanske Metelkove za oznako ženske didžejke, je eksotika v krasnem svetu rolanja muzike. Tako kot vrtenje se tudi poznavanje glasbe še vedno smatra za moški šport/razvado/prevlado.

DJane

Biti didžejka je tako rekoč osamljen posel, če letiš solo. Če te niso iznašli ali pa dobrohotno posvojili v kakem moškem DJ kolektivu. Sicer jim pripadaš, a nisi kapitalka, saj moški DJ krožek diktira prave ritme, prave platnšpiller firme, pravi attitude. Apropos osamljenosti didžejanja: medtem ko se vsi ostali družijo/zabavajo/pijejo/kadijo/drogirajo, ti ne počneš nič od tega. Tudi, če te pride kdo pozdravit, se itak nimaš časa pogovarjati, ker je do konca komada še minuta, pa nimaš nastavljenega naslednjega itd. Seveda je med didžeji in didžejkami še ena razlika. Poleg didžeja ponavadi vedno stoji še ena bejba – punca/prijateljica/ljubimka/grupi. DJane pa je vedno sama. Sama prinese svoj težki kufer CD-jev/plošč, odrola svoj set in se odpelje domov. K svoji ljubezni, ki že spi. Itak je potrebna samoiniciativa, vztrajnost in strast do muzike, da (p)ostaneš DJane, zato je samskost ženskega didžejanja skorajda pogoj. Je nekaj, česar ne moreš deliti z drugimi ženskami, saj ali ne posvečajo muziki nobene pozornosti (pretežno konzumirajo izbor svojega moškega) ali pa se raje kot lepoticke/lepopičke zvičajo na floru, da bi pritegnile (p)ozornost kakega samca. A to so pasivne ženske pozicije – se podrediti okusu nekoga drugega in s tem posredno avtoriteti ali pa kot seksualna vaba čakati na plenilca. Biti DJane pa pomeni biti aktivna – tako glede svo-

jeglavega izbora glasbe kot drugačne funkcije, ki jo imajo ženske ponavadi v klubih. DJane je tista, ki penetrira s svojo muziko in ne ti vanjo.

In ker rola ženska, so spolne vloge zamiksane kot dva prepletajoča se komada. Bejbe, ki se ponavadi nastavljajo didžejem, zdaj nimajo komu vrte ti riti. Nastavljati obline didžejski pa je prej izjema od hetero pravila. Stereotip je pač tak, da ženske mešajo na floru, ne pa za mešalko. Vsak ceh ima svoja pravila. Tudi didžejski. Najprej, individualnost je nekoristna. Združevanje v krožke/kruje/kolektive je nujno za preživetje. Seveda je le-to možno, če se deli ljubezen do sorodnega žanra. Tehnični branding je osnovnega pomena. Didžeji se ne zavedajo vrednosti kulturnega kapitala, ki ga imajo, pomemben jim je le ekonomski, zato večinoma smatrajo didžejanje za tehnični posel in ne toliko za kreativen/atmosferski. Zato so jim sila važni miksi, ki trajajo eno celo minuto in več, pravi brand gramofonov, a vseeno preveč linearno razmišljajo o zvoku. DJane pa daje prednost harmoniji in vsebini seta ter ne toliko mašinam, ki to omogočajo. Izbrati didžejski psevdonim je tudi vredno tehtnega premisleka. Večina slovenskih didžejev si natika neka angleška imena iz internacionalnih vzgibov zaradi morebitnega uspeha. Nomen est omen. Ime pove vse. Tudi o smislu za humor, če ga premore DJ ali

DJane. In nenazadnje. Zakaj je v urbanem okolju tako malo didžejk/DJane (v ruralnem jih itak ni ...)? Dva razloga obstajata za pojasnitev manjka didžejk: tehnična in psihoanalitična stran didžejanja. Tehnična stran prestraši večino žensk. Dva platnšpillerja ali plejerja, mešalka in slušalke. Kufer muzike. Nekaj kablov, ki jih je treba povezati, in igra se prične. Ni ravno nek tehnični big deal, a spolni stereotipi o tehnični nepodkovanosti žensk so še vedno del zatohlega vsakdana. Psihoanalitična stran old skul didžejanja pa je sledeča. DJ oprema je substitut za žensko telo. Dve plati predstavljata ženske prsi, ki jih moške DJ roke gladijo, drgnejo, ustavljajo. Mešalka predstavlja žensko mednožje, kjer se gumbki šraufajo, obračajo itd. Tako je odnos med moškim didžejem in DJ opremo striktno heteroseksualen. Didžeji so moški, oprema je ženska. Heteroseksualen odnos med didžejem in opremo se da preseči z uporabo CD-plejerjev in/ali s kompjuterjem.

Didžejka pa poruši to hetero normo, saj gre v tem primeru za dve ženski – eno fizično in drugo strojno. Tako plošče in mešalka dobijo nov podton – istospolno/lezbično oz. avtoerotičen. Za didžejko sta avtoerotika in preseganje hetero meja nujna, saj tako poruši spolno dihotomijo moško-žensko, da lahko sploh preživi v DJ galaksiji. Kot nad-spolni sui generis zvočno aktiven subjekt.

The Ambience Between Your Ears Is Noise

(Nocords/12rec/God Bless This Mess, 2007)

AUTOMASSAGE

Po Klubskem maratonu 06 se je zaradi pravnih zadev skupina Massage preimenovala v Automassage. To ni usodno vplivalo na nadaljnjo pot te avstrijsko-slovenske naveze "noiserskega" nažiganja in ambientalnega kvačkanja. Instrumentalni preplet mehke elektronike s podkovanim post-rockom se s krešendum spreobrne v močan kitarski vihar. Naslov prvenca je uresničen in od poslušalca zahteva celovito poslušanje.

The Ass-Soul of Psycho-Path

(Moonlee, 2008)

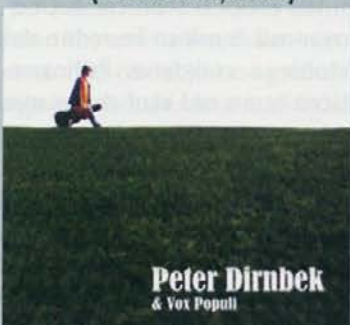

PSYCHO-PATH

Prvoborci Prekmurje Noise Conspiracy so se z novo ploščo pridružili nadobudni slovensko-hrvaški familiji, založbi Moonlee Records. Petnajst let izkušenj, trmoglavoga vztrajanja in neodstopanja z do-it-yourself poti je poplačanih z dozorelostjo. Sveža, mlada kri v zasedbi je dala prekaljenim članom novega zanosu. Sproščena močnega in gromkega rock albuma kazi le sofisticirana brutalna naslovnica.

Peter Dirnbek & Vox Populi

(Vox Records, 2007)

PETER DIRNBK & VOX POPULI

Brežičan s črnim pasom iz karateja in naslovom svetovnega prvaka leta 2004 v srednji kategoriji v borbah ima svoj jing-jang. Drugi pol je kantavtorstvo. S treznimi in premišljenimi potezami kot pri karateju je v spremljavi Vox Populi pridodal svoj prispevek k slovenskemu kantavtorstvu, ki zadnja leta doživlja preporod. Manjka le za nameček več kantavtorstva, ki bi poplahnilo slovenski pop-rock.

The Rotten Mile

(Fred (Label), 2007)

GALLON DRUNK

Londonski šarmerji se ne dajo! Stari sobojevnik Nicka Cava James Johnston je že v ranih devetdesetih letih razgalil svojo glasbeno vizijo Gallon Drunk. Azimut je bil naravnost na garažni rock in tako ostaja tudi po skoraj dvajsetih. Z noirovskim zanosom je skupina izstrelila album, ki nam že spet ponuja prvovrsten soundtrack za divji rokenrol film. Markanten in hkrati glasen, eksploziven album.

John Rambo (Rambo, 2008)

V kinu od 21.2.2008

Rambo, ki se je umaknil v tajsko džunglo, kjer lovi strupene kače za preživetje, ni v najboljši kondiciji, pravzaprav je v depresiji. Muči ga kriza srednjih let (Sylvester Stallone, ki ponovno igra Ramba, je star že 61 let) in povojni (vietnamski in afganistanski) sindrom. Rambo je le blede senca samega sebe, brez energije, brez volje, vdan v usodo, kratka totalna depra. Le kaj ga je tako prizadelo? Mogoče to, da so se Afganistanci, za katere se je boril v tretjem delu, obrnili proti njemu in Ameriki. Hej, le koga to ne bi prizadelo? Njegov depresivni vsakdan zmotijo krščanski prostovoljci, ki se z zdravili, šolskimi potrebščinami in seveda svetim pismom odpravljajo v sosednjo Burmo, kjer divja krvava državljanska vojna, a Rambo ostaja hladnega obraza. »Zakaj bi spremenili nekaj, kar se ne da spremeniti?« so njegove besede. Kakšen luzer. Ko pa skupino prostovoljcev zajamejo burmanski vojaki, se v Rambu nekaj premakne. Spet je to stari Rambo, skače, teče, nastavlja bombe, strela z mitraljezom, lomi vratove ... Naenkrat je poln energije, o depresiji ni ne duha ne sluha. Očitno se povojnega sindroma ne da pozdraviti drugače kot z vojno. In še nekaj. Rambo je pravzaprav sinonim za Ameriko, zato lahko brez dvoma zaključimo, da ko Amerika ni v vojni, je v depresiji. Ko pa začne novo vojno, preprosto zacveti. Preprosto Rambo. (+2)

Ljubljena Jane (Becoming Jane, 2007)

V kinu od 28.2.2008

Kakšnega moža si lahko najde revna emancipirana ženska na angleškem podeželju sredi 18. stoletja, ko je bilo za ženske samo po sebi razumljivo, da se poročijo z moškimi predvsem zaradi lastnega blagostanja? Ljubezen je bila sicer zaželena, a v drugem planu takoj za denarjem, ki je bil nuja. Odgovor na prejšnje vprašanje je preprost. Nikakršnega. Revna emancipirana ženska se znajde v nerešljivi zaga-ti. Ne more se zaljubiti v premožnega mladeniča, ker ji njena emancipiranost to ne dovoljuje. Če pa se zaljubi v sebi enakega, torej rahlo vzvišenega mladeniča brez denarja, ne more preživeti, saj mora slednji poleg nje skrbeti še za svoje starše. Emancipirana ženska je bila ta-

ko v tistem času enostavno obsojena, da ostane samska. A kako se naj preživlja takšna ženska? S pisanjem romanov, vendar, kot je to počela Jane Austen (Anne Hathaway), ki je iz svoje propadle zveze s Tomom Lefroyem (James McAvoy) črpala inspiracijo za svoje romane. In prav hrepenenje po ljubezni spodbuja domišljijo in zagotavlja najboljše možne romane. Emancipirano. (+3)

Juno (Juno, 2007)

V kinu od 28.2.2008

Svoje glava najstnica Juno (Ellen Page) že na začetku filma dobesedno položi, ja, seks je bil njena ideja, svojega rahlo čudaškega, a prikupnega sošolca Bleekerja (Michael Cera). Ko Juno zanosi, se zdi, da bo to še eden izmed filmov, ki moralizirajo o življenju današnjih najstnikov. Vendar ne, film krene po povsem drugih tirnicah in Juno se z dejstvom, da je noseča sooči kot odgovorna oseba. Sama se odpravi na kliniko za splav, pa ne zgolj iz strahu pred starši, temveč zato ker se to preprosto zdi najboljša rešitev. Zaveda se svojega najstniškega življenja in vseh ovir za dobro starševstvo. In kdor se zaveda svojih šibkosti, ne more biti zgolj naivni najstnik, temveč tudi že zrela oseba. Ravno takšna je Juno. Mešanica »butastih« najstniških izjav o nosečnosti ter zrele razsodnosti v življenju. Ko si glede splava premisli, sama s svojo prijateljico najde prijeten par Vanesso (Jennifer Garner) in Marka (Jason Bateman), ki si želita otroka, ter se šele nato korajžno sooči s svojimi starši. Juno deluje tako zrelo, da se zdi, kod da staršev sploh ne potrebuje. Še več, po ogledu filma Juno dobite občutek, da bi svet, v katerem bi imeli glavno besedo najstniki kakršna je Juno, bil veliko lepši kot ta, kateremu kraljujejo odrasli. Film s štirimi nominacijami je dobil oskarja za izvorni scenarij. Krasni svet najstnikov. (4)

Punca mojega brata Dan in Real Life, 2007

V kinu od 13.3.2008

Dan (Steve Carell) je tipičen kolumnist, ki misli, da pozna vse nasvete za življenje drugih. Problem je edino v tem, da ne pozna oziroma noče slišati nasvetov za svoje življenje, četudi bi jih močno potreboval. Dan je namreč po ženini smrti

postal zagrenjeni vdovec, ki se dobesedno oklepa svojih treh hčerk. Zato ko se ena izmed hčerk zaljubi, o tem noče vedeti ničesar. Ljubezen je nezaželena tako zanj kot za njegove hčerke. Zaradi takšnega zaščitniškega odnosa se vedno bolj oddaljuje od svojih hčerk, dokler nekega dne ne spozna očarljive Marie (Juliette Binoche). Slednja ga tako očara, da se takoj zaljubi v njo. A Dana čaka veliko presenečenje, ko ugotovi, da se z Marie dobiva že njegov brat. Veliko družinsko srečanje se tako za Dana sprevrže v tragedijo. A vedno bolj ko izgublja nadzor nad samim sabo in se smeši pred ostalimi, bolj človeški postaja in ima vse večje možnosti, da se ponovno zbliža s svojimi hčerkami, da osvoji Mariino srce ter nenazadnje, da začne resnično pisati kvalitetne in predvsem življenjske kolumne. Osvoboditev zafrustriranega možkega. (3)

Prizor iz filma Ljubljena Jane

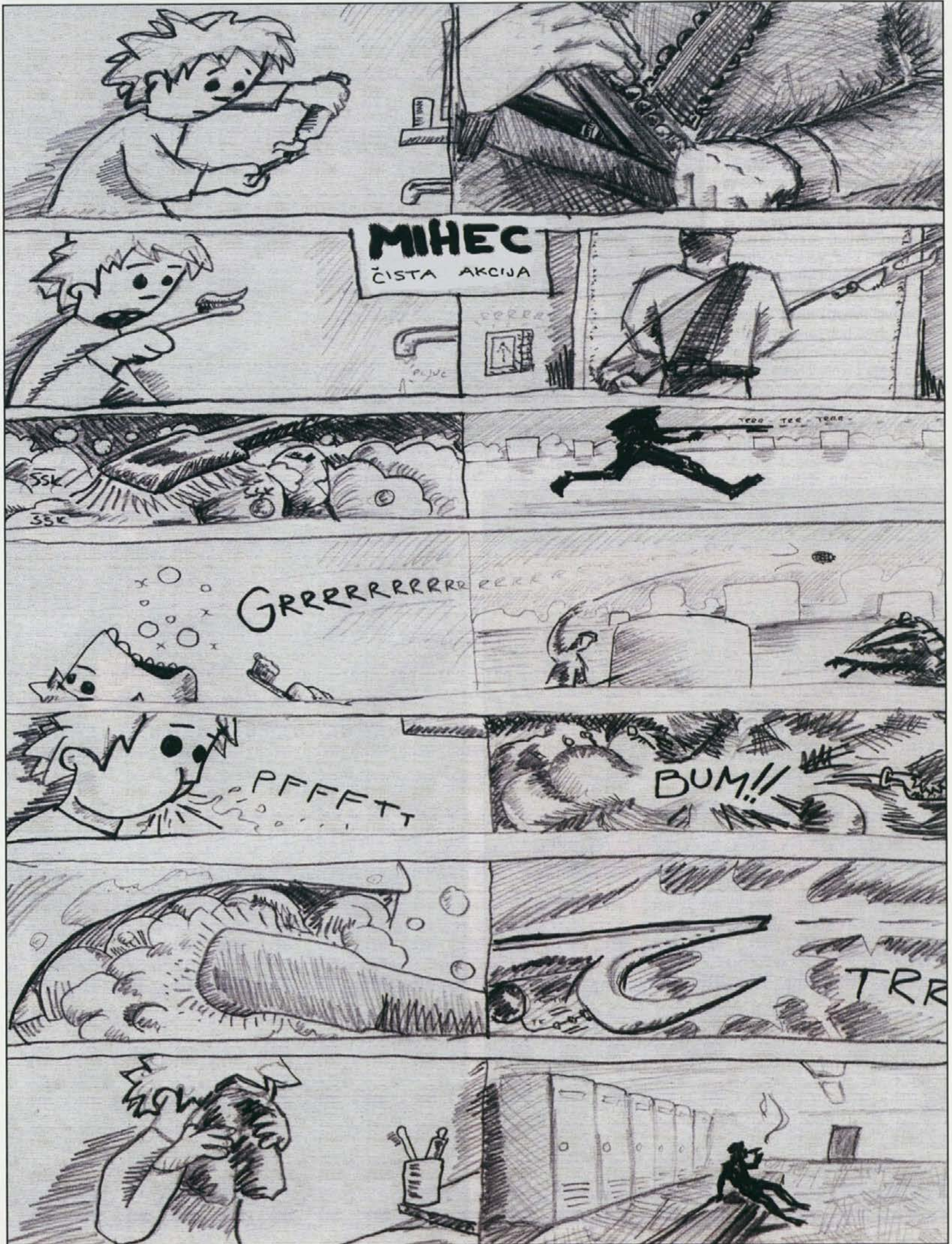
Prizor iz filma Juno

Prizor iz filma Punca mojega brata

Prizor iz filma John Rambo.

Lahko pozabite na našo spletno stran,
ampak Mi ne bomo pozabili na Vas.

Mlada, nedolžna, skoraj nedotaknjena,

išče mlade, izkušene, študente novinarje,
multimedijske ustvarjalce in razvijalce spletnih aplikacij,

potentne, polne idej, zanosa,
za občasno ali redno sodelovanje.

Postanite sodelavec spletne Katedre,
Pišite na...info@katedra-on.net

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI GLEDILNIK
KATEDRA
moč besed

P 6710/3,2008

120800088,3

COBISS

PUBLICIS - M&S - Slovenska 11, Maribor

www.vecer.com

VEČER

Časnik, ki te potegne vase.